

JEMAKIEL LUGDÖBRĀNTŌZ
SKŪOL JA KUOD
PIERAST

TUOIMŌN
PĒTŌR DAMBERG

I

ULZŌ ANDŌND
SŪOMŌ SKŪOLLIST
JA
SUOMALAI SUUDEN LIITTO
1935

Eddisōna.

Līvōd kēl sāb opatōt Līvōd Rāndas juba pigataga kym āigastō, bet optōbrāntōst sīe pierast äb ūo rond. Se um tiend tīō lālamōks kui oppijistōn, nei ka opatijin. Siestō Suomalaisuuden Liitto pañ jeddō Sūomō skūolōdōn tałšpyvad āndōkst azmō kuorřō rādō līvlist skūolrāntō pierast. Nei siz, līvō rovz, iżkiz skūollapst, kis oppōt līvō kiieldō skūolsō, tiennigid eņtš nūori sōzaři ja veļidi kougoñ pūojmāl, ku ne ät pannōd pikstōm täd pierast lugdōbrāntō tałšpyvad āndōksōks.

Jemakiel lugdōbrāntōz I. um tuoimdōt alizskūol ežmist klasud pierast. Se vōib ka vōlda tārpali lugdōbrāntōz kuodlistōn.

Materiālidi rāntō pierast ma kūoriz kubbō līvlist rovvīlast ja ka sūomlist, ēstlist, leťlist ja munt rovvōd literātūrōst. Nižis nägtōt jelamiz ma, kus vōiž, tei ytzōks mäd rov jelamizōks, laz se volgō lapstōn parimstiz aru sādōb. Ka munt ablist ät nei iž tienōd, sūr tienu yl sīe. Nižōd ma pañ kōrda pierrō nei, laz kievamōd volgōd jedsō ja lālamōd pierrō. Až mingis kūožōs se nei äb ūo, siz se um siestō, ku ma sai vel perizōks materiālidi jūrō.

Ortografij rāntō pierast ma vōtiz selliz, mingist kōlbatōb āiga-kēra »Līvli», pandsō tādōl, ku se um ydkōrdali ja pigataga fonetli. Sieda ortografijō ät jōvaks piddōnd ka tieudmīed, kis līvōkiieldō ät pātōnd, kui prof. Kettunen ja munt.

Pāgin tienandōkši amadōn, kis ät tīosō jaggō vōttōnd kyl nōvkōks, kyl ka tīokōks. Iżkiz ma tienub »Suomalaisuuden Liitto'st», Dr phil. O. Loorits'ō, lūoltijist K. Stalte'st ja tuoimijist A. Stāler't.

Nei ku jega yds tȳösō um vigdi, siz ma mōtlōb, ku nēdi um ka siđšō. Ma pālab jega viga ja pūtōks minnōn tiđedō tieutōbōks. Jega yd tārpaliz nōv ma vōtab tienandōksōks vastō, laz tulbist jaggō vōigō tiđedō parimōks ku se.

Rauma Petäjäs,

P. D.

aug. k. 21. p. 1933. ā.

3. Saksalaiset.

*Jel ja tōtus uusih,
Mäistä sij qemih
Tul idid ihlo
Vig ihloih ihlo.*

3. Suomalaiset pitkät.

*Tul ja tōtus uusih
Mäistä tui sij tulus uusih
Tul idid ihlo
Vig ihloih ihlo.*

3. Suomalaiset lyhyt.

Kuji uusihku si uusihku si si uusih, osta tōtus tōtusih.
Kuji uusihku si uusihku si si uusih, tul ja uusih. Tul suomalaisih kōih voh
uusih si si ihlo, uras voh yihlo, ihlo uusih li jenih harko ja läsnäih
uusih uusih. Uusih uusih si si uusih, tul ja uusih.

Uusih uusih si si uusih, tul ja uusih. Uusih uusih si si uusih, tul ja uusih.
Uusih uusih si si uusih, tul ja uusih. Uusih uusih si si uusih, tul ja uusih.
Uusih uusih si si uusih, tul ja uusih. Uusih uusih si si uusih, tul ja uusih.
Uusih uusih si si uusih, tul ja uusih. Uusih uusih si si uusih, tul ja uusih.

1. Kacupālind lail

1. Liepalind ja medlinki.

»Kui kai, ku rīmō sadab!» kitiz liepalind istōs lied allō.

»Nā, väggi sūr kai!» rōkandiz medlinki, kis istiz liepalindōn ležgōl.

»Až paldin volks knaš āiga,» kitiz vel liepalind, »siz ma līndaks pids nurmō ja nītō māngōs.»

»Bet ma,» kitiz medlinki, »ma līndaks tīo jūrō ja kuorrōks kubbō pāgiņ magdist mieta.»

2. Kui ma mūoštab, nei ma lōlab.

Kui ma mūoštab, nei ma lōlab:

Tiš-tūš tara pāl,

Kuldist velkist katuks pāl,

Vana variks pagrōb pāl.

Tin-ton mānika,

Pitka vīzō jālgas,

Kripš-krāpš kāinalōs,

Vaimi veis kylgsō.

Tika-boka kāngar pālō

Roudi tara ymmarkouči,

Tinni taba jedsō,

Vaški rōṭim sizal.

3. Rebbi ja kōps.

Rebbi ja kōps kōrd lekštō ūdskubs pids riekkō. Kōps kyziz rebiz kädstō:

»Mikš se nei um, ku sa jega kōrd vanatlōd tāgiž, až midegōst tšäbikšōb?»

»Se um siestō,« kitiz rebbi, »ku minnōn äb üot silmad tabar tutkamōs.«

»Bet mikš se nei um,« kyziz nei iž rebbi kōps kädstō, »ku sa alz iekōd yl riek?«

»Se um siestō,« kitiz kōps, »ku ma äb päz riek aldōst lebbō.«
Nei se niž siz lopub.

4. Saksa sōnas.

Saksa lekš sounō,
Pistiz pā pounō;
Tuļ ulzō tūlō,
Uņt kārgiz ūlō.

5. Saksad nurm pälō.

Tulgid neitsōd vanatlōmō,
Mingi im sāl taras um:
Viž kaššō addōr jedsō,
Saksa kāndab räukōs;
Iž entš sūrizandōn
Viž svorkōst äggō jeds'.

6. Suiž ja kūrgōz.

Kui nägalist ät sudud, ku ne ät nālgas, sieda tīedab jegaykš. Siz ta nielōb māzō voza amad lūd ja nāgōks. Ŷd suddōn kōrd vol suggōn sūr äda: mis vol pūtōn, ku volks lū iend kurkō ja lämatōn vanamie jara. Äb üo sōitōn äb ullō äb ka jengō.

»Vošiz minnōn tutkam juba līb jūsō?« mōllōn suiž.

Bet ka siē kōrd ta vol rondzi: sāl ležgōl vol kūrgōz. Suiž pan sieda tādōl ja pāliz kūrgō entšōn abbōl. Se töpiz entš knāb suddōn kurkō ja nei set nei sai lū ulzō. Ni kūrgōz kyziz sud kädstō palkō yl äbłimiz.

»Mis sa uidloppōn täsa rōkandōd!« nutiz suiž tämmōn pälō.

»Mis sa vel äd tā? Sa vōid tiennō, ku said eņtš pā min karkstō tēritš ulzō. U se vel um veitō? Äb sōbra, siestō ku sa vold sydali, sie kōrd ma sinnōn āndab āndōksōks, bet tulbis sa vōida ēntšta min riekstō.»

7. Kārapāinōd loul.

Jōda, jōda, pāva, jūokšō:
Vizōz lopub, nuka kulub.

*

Amad pāinōd kuodaj läbōd,
Amadōn ät vodlijist;
Mina ka tāks kuodaj lädō,
Minnōn äb ūo vodlijist.
Vōrōzjema vastō tulab.
Vōrōzjema vārōd tieb,
Vārōd tieb ta minnōn vāldiņ
Joutōd tšupa kāinalōs.

8. Siga tam allō.

Kōrd siga tingōs nurmō lekš sūr tam ala. Ta liediz sāl pāgiņ tōrmidi ja sōi nēdi nei jennō, ku jemiņ iz sōita. Siz ta paņ maggōm. Ku ta vol jōvagid kōgiņ maggōn, ta nūzis ylzō ja ūrgiz tam ymmar mādō tingō.

»Mis sa täsa tieđ?» nutiz kārnaz, kis kykiz tam oksa pāl. »Až sa tīngad tammōn jūrd pallōks, siz ta kūjōb jara.»

»Laz ta kuijōg, ku ta tāb,» kītiz vastō siga, »min siestō äb ūo mingist murtō. Minnōn set um vajag tōrmidi äb sugid tammō.»

»Mis sa rōkandōd, sa jämp!» siedaig sāņō kāndatōn radļiz tam vastō. »Ku sa sōitakst eņtš nik ylzpēđōn nustō, siz sa kyl nākst, ku tōrmōd ät min kazatōt.»

9. Mäd neitst kāzgōnd.

Tämōdōn, tämōdōn
Mäd neitstōn kāzgōnd.

*Piņ kīetōb tūrskidi,
Kaš lagtōb loudō,
Kērkōd spēlōbōd,
Prūšōd, sīezōrd dāntšōbōd.*

10. Rāndadilba, pitkajālga.

*Rāndadilba, pitkajālga,
Kunaks vōtad nāista?
Mūnāigast, mūnāigast,
Siz vōtab derk tydārt.*

11. Nädiļ pāvad.

*Ežzōmpāvan rūoik set yd,
Siz ama nädiļ kierdi līd.
Tūoiznapāvan möttōl nei,
Ku pāvaks nädiļ lītiks ei.
Kuolmōndpāvan murt yl sīe,
Laz tiemōt iegō mitykš tīyō.
Nellōndpāvan um se yrg,
Ku rūoikō tegiž ūdpāl yrg.
Brēdōn möttōl sina nei:
Ykš tīyōpāva set pālō ei.
Pūolpāvan um rūoikōmōst,
Um ama tīyō sin loptamōst.
Pyrapāvan novrōmōst
Um amadōn tīyō tiemizōst.*

12. Kāma ja liesta.

*Ād ūonādžōl kāma pūtiz liestan vastō ja tēriņtīz:
»Jōvvō ūomōgt, liesta, vāndi-sū. Kus siz sa ni lād?»
Liestā, kien selli tēriņtīmi iz ūo sugid miel pierrō, kītīz kāman
nei vastō:*

»Jōvvō ūomōgt! Mis sa siestō tād, kāma, krammi-sālga?»
 Kāman sugid se iz ūo miel pierrō, ku liesta tämmōn nei kītiz
 vastō. Ta iz mūošta ka liestan jemiñ midegōst kītō ja lekš ūigali
 eņtš riekkō.

Kītōb-sōna: Kien nāgō sōvlōb, siēn um krāpšōmōst.

13. Tutil.

Uoñdžōl jema lāb virgtōm tydart. Ta kītōb:
 »Nūz ni, läpš nūz ni ylzō, kik juba um loulōn!»
 Bet tydar kītōb jeman vastō nei:
 »Āma, laz kik lōlag, laz! Tämmōn um piški pā, tämmōn äb
 ūo nei jennō maggōmōst.»
 Tūoista kōrd jema tulab tegiž ajam tydart ylzō:
 »Nūz ni, läpš, ylzō, nūz ni, pāva val um juba ullō!»
 Bet tydar set kītōb:
 »Laz volgō pāva val, — siēn um āndamōst pāgiñ sieldōm!»
 Ja nei ta īeb tegiž maggōm.
 Kuolmōz kōrd tegiž jema tulab ajam tydart ylzō:
 »Nūz ni, läpš, ylzō, nūz ni, — pāva juba kārgōb!»
 Ni tydar kītōb jeman vastō nei:
 »Laz ta kargōg, laz, — pāvan um kōgaz jūokšōmōst! ja īeb tegiž
 maggōm.
 Ni tulab jema juba neļļōz kōrd ajam tydārtō unstō ylzō:
 »Nūz ni, ārmaz läpš, nūz ni, rȳprok juba um lōda pālō, sȳōmō
 um lēmōst!»
 Ni tydar kārgōb kyl lovald ulzō ja nutab:
 »Āma, kus um se sūr kōj?»

Kītōb-sōna d.

Võłim kierōb uksōs — lāška eņtš loval.
 Laiskiz um ama äbjōra pieza.
 Kis äb tā tiēdō tȳödō, siēn äb ūo ka sȳōmōst.

14. Jālgad āltami.

Piški Heino vol ežmiz pāra skūolsō. Šīnō ta vol lānd jōvagōd vastō mielkōks. Vaņimi sōzar vol Heinon kītōn, ku skūolsō volli istamōst vāgiž, ku sāl äb tūodiji jālgadōks märrō tiedō. Heino vel iz sōita jalgi pāikal piddō. Skūol benksō istōs ta uniz sōzar kītimiz jara ja ūrgiz ältō pids lōdanalist jalgi jeddōpēdōn ja tāgižpēdōn. Bet se äb lā sugid räggi tazastiz. Kolkst! lekš Heino kānga vastō benkō. Rāz āiga pierrō tegiž ja nei se lekš ūdstyđ. Opatiji tuļ Heinon jūrō, silastiz täm pādō ja käta ja kyziz: »U jālgad āltami um jōva?» — »Um kyl!» kītiz rastō Heino.

15. Vāgiž istami.

»Kis tēsti ältab jalgi jōvas miels?» kyziz opatiji, ku benk allō vol kūltōb tegiž sūr nära. Kakš polakōst tagiz benksō nustist ārgastiz keiži. Pierrō nēdi vel nēla ja siz vel ykš budar mūđi.

»Jōvist,» kītiz opatiji, »kis tāb, vōib ni jōvist ältō jalgi!»

• Amad lapst ältist jalgi neiku bēnkōd dōržist.

»Ni lib kyl!» rāz āiga pierrō nutiz opatiji. »Kūldigid ni jōvist vāgiž! Mis tēg kūlōt?»

Amad kūldist jengō vizas piddōs. »Mis sāl tikšub?» kyziz ykš. Amad ūrgist nagrō. Bet opatiji kyziz: »Kis kūliz tikšimist?» Ni voltō kūlōnd vel ykš tuoī. »Votšigid ylzō, mis siđš tikšub,» uktiz opatiji, »set kāgid vāgiž!» Lapst amad eitō vāgiž ja ūrgist kādō kui sukadōks. Ne pančō kūora vast sainō, lōdidi ja käp uksta. Käp ymmar tuļ kubbō budar läpši.

»Käpsō tikšub,» mādliz ykš skutk. Käp ukš sai tiedōt vāldiž. Sāl tikšiz opatijiz virgtiji kīela.

»Mis vol jemiņ mielpierrō — jālgadōks märatimi aga vāgiž votšimi?» kyziz opatiji.

»Vāgiž votšimi!» nutist amad lapst ūdsō sūsō.

Ku Heino tuļ skūolstō kuodaj, ta kītiz sōzarōn: »Kui jōva opatiji um māddōn! Ta vēliz māddōn amadōn ältō jalgi. Bet vāgiž istami kyl um yl ama parim.»

16. Kurgjālgad.

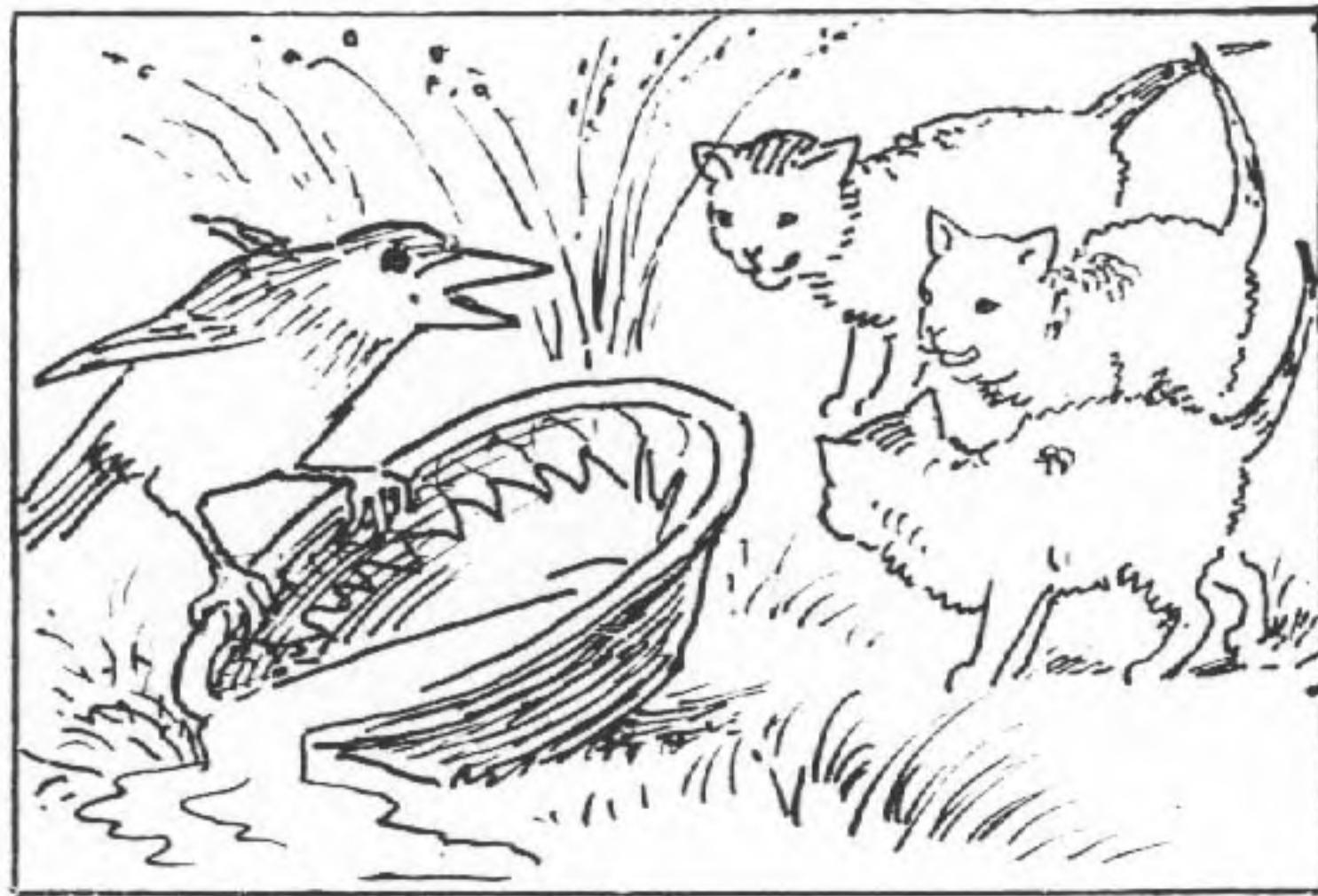
*Van̄tligid, van̄tligid Didža sāl
Astōn um ylzō kurgjālgad pāl,
Mōtlōb sūr mīez täma volmō ni,
Ulatō tāks, kas pū ladidi.*

*Didža set van̄tłob yd touvōzō.
Äb pan sie tādōl, mis mā pālō,
Äb nā, ku rištō yl taka jūr
kazzōn um, kuordi ja väggi sūr.*

*Sie tagan kurgjālgad akistō.
Sūrlistō ylkaggōl viskistō; —
Didža, kis akkō tāz pilidi.
Pitkaliz māsō sāl magub ni.*

17. Sūr Ants—jārakaits.

Ykš neitst vond kievad kāral. Tämmōn kaddōnd kakš niemō jara, ja ta lānd mōtsō nēdi rotšōm. Ūkšōn ja ūkšōn — ykš ūkšōn vastō. Ta lānd yōl pierrō ja sānd Baža jougajgō. Sāl astōn jougstō ulzō selli sūr mīez. Skutk kyzzōn: »Ārmaz kylamīez, u sa äd ūo nānd min niemidi?» — Niemidi nānd ma äb ūo, bet ma tiēdab kyl, kus ne ät. Set tūoista kōrd ala jemiñ nei kildzist ūkš: sinnōn um selli iž ūl ku min piškiz Īldžan, kis lekš kyllō mietā sāmō. Ni sa li siest mōtsast lebbō: sāl nītsō sin niemōd maggōbōd.» Neitški nānd mīen sūri ambidi, tämmōn eitōn neiku irm, ja ta kyzzōn: »Vanatāti, kui sinnōn um nim?» — »Mina um sūr Ants — jārakaits, kis ūolikšōb yl jārad.» Siz neitški lānd niemōd tagan ja lādsō nānd, ku pids riekkō tund piški naistpūoli, sūr pōna kädsō. Se sūr mīez lānd rastō, rōttōn täm syllō ja pōna ka eñtš käddō. (Se siz vond neiku täm tydar.) Siz ne molmōd kaddōnd Baža sīlda ala jara. Neitstōn vond irm ja se rūoikōn, kui jennō set vōind. niemōdōks kuodaj.

18. Kutsõmõt kylali.

Leilin kuonnõ voltõ kuolm kašpoigõ: Mirri, Miki ja Mirku. Mirri vol musta, Miki vîri ja Mirku musta-vâlda kérabi. Leili ândiz näntõn semdi ja pañ alz sêmda tarił kârandõl mâzõ. Magdiz sükôks lakist kašid siđšõ semdi.

Set väggi pakand tuł tânõ kutsõmõt kyladi. Nûor varikš lîndiz kârandõl. Nâdsõ semdi, ka tämmõn sugiz sÿodõlämi. Yldin ta lîndiz kašid sêmda kouš jürõ. Kui ju varikš, ta astiz amad jâlgadõks koušõ sizzõl. Kouš lekš ymmar ja sêmda tykkiž jüokšiz mâzõ. Varikš iž ädagiz väggi jara. Ta lagtiz tîbidi ja vanłisz imlõs ymmar.

Vel jemiñ jara ädagõnd voltõ kašpûogad. Ne ÿrgist juba urgõ. Bet ykštõz eitõ vel râz pîlõm. Jõva mielkôks ne volkstõ kutsõmõt kylaliz jedspêdõn ajjõnd.

19. Rebbi ja krûz.

Vol väggi kiebi aiga. Työrovz jelistõ nurm pâlõ. Nântõn vol väggi sûr jüomiz nâlga. Perinai tuoí sûr krûz täud appõnt rokkõ työrovvõn jüodõbôks. Lõinagstâigal amad lekštõ kuodaj ja unist

tyja krūz nurm pālō. Sugiz sūr tōvaz. Se pūgiz krūzō, ja krūz ūgiz jamdiz yōlkōks kui ul. Mōtsast pugiz ulzō rebbi. Ta neiz krūzō ja kūliz sieda mārrō. Ta mōtliz, ku krūzōs um louv ja tāž juba ailō tāgiž. Bet vel ykškōrd vančliz nei jōrist: äb, krūz yd set līb, äb lī mingi louv. Ta sai krūz pālō kōzizōks, kui se nei vōib tānda narrō, ja tāž krūzōn yl sīe andō vastō. Ta pañ krūz kānim entšōn kaggōlō ja viž krūz jougō upantōm. Se lekš vieta tādōks, vajiz pūojō ja viediz rebiz ka entšōn yñō. Kyl rebbi tei jōvdimēli: »Krūžki, krūžki, u sa nallō sugid äd mūošta?« Krūz nallō iz mūošta, ja rebizōn ka vol upandōmōst sién yñōz jara.

K ī tōb-sōna. Ala tīc tuoizōn, mis sa iž äd tā.

20. Tsälmōts.

Minnōn voltō väggi mielpierrō ne kārapāvad, ku ma päziz Tsälmōtō kaitsōm. Siesaggōl, ku ma vel kei kāral, mäd kylas vol pāgiñ lambidi — mingist kuolm nēla kar̄rō. Až sugiz nei, ku sellist jōvad sōbradōn ka voltō kārapāvad siz iž ku minnōn, siz rōkandizmō lādō lambōdōks Tsälmōtō. Mūnda kōrd vel vol pār niemōd kar̄rō ka; ykš mā pūol Tsälmōtō, tuoi rānda pūol. Siz vol polakidi ja skułkidi ka jōva kāra: ydōn tuoizōn voltō piškimist velid ja sōzard ka yñō.

Sellis pävši laskizmō alz lambōd ydōkubbō ja iž māngizmō. Mēg entš kāra lambidi väggi jōvist tūndizmō, siestō ődōn vōižmō tegiž kievamstiz jara lagtō.

Māngizmō selliži ja tūoliži māngidi. Siz ykškōrd rōkandizmō tiedō purdōd yl Tsälmōt joug. Se vol selli aža, mis vol vajag: pāgiñ kōrd ykš tuoi »lēmi« tuoiz kylgō jougō ei tagan siestō yd, ku vol lēmōst väggi sūr kōlaks ymmar pids sūrdō sildō. Kui laz sieda tīegō? Mōtlizmō ja mōtlizmō ja perizōks tulmō jōvad mōtkōd pālō . . .

Kāngar pālō vol pallōni piedagidi ja māndidi. Pāgiñ vol nei bulapū jamdit. Ne voltō vel viššōd kyl. Tōvstō rāz voltō mārgōnd, bet siest äb midegōst. Se vol vel parim: vōižmō sādō ilmō kīrast nēdi māzō.

Kui volks, až mēg panksmō yl joug mingiz kymgōn sellist bula-

pūdō kūorōkst. Siz piđiks volmō jōvad purdōd. Mis um mōttōltōt, se umiđigid um set iž ku tiedōt. — Ykš mūrdiz pūđi māzō, pār piškist mūrdist oksad jara, veggimist kāndist jūrō ja munt panđō yl joug. Iz ūo ődōgspūoli vel lānd, ku volđō purdōd vaļmōd. Ni vōižmō kādō yl joug neiku izandōd. Pierrō teimō nojapūd ka kylgō. Ӧrizmō purdōdōn kumiđ tutkamō kakš pitkō tāibast ja nānt jūrō nei kād kuordit vitsadōks kierizmō nojapūd jūrō. Ni vol umiđigid őigi sīlda. Vōižmō kādō pigataga vizas sīlmadōks sāldō yllō ja iz ūo kārtamōst yl sizzōl sadamiz.

Se ni vol nei kougon. Bet mēg tāžmō vel jemiň. Mēg tāžmō, ku sāks nei, laz vōigō lambidi ka ajjō yllō. Paldiň lekštō lambōdōn jālgad raitist lebbō. Ja jōra mielkōks ne äb lākstō ka pids sellist sīldō, kus āt nādōb pallōd pūd. Kyl tiedizmō ūds kūožōs šlipōr kīldidi, missōks vōiks tiedō sīldan vaitōd vizzō ja se volks tazzi ka, set ne volđō kougon ja mēg iz sāmō nēdi jūrō. — Sīdš ni pūtiz joudō.

Bet ab tulab jega kōrd, až sieda um vajag, āigal. Nei vol ka sie kōrd māddōn. Äb tīeda kui ykš vol lieudōn, ku Tsälmōts tulab mā kamar väggi kievamstiz jara. Mis siz jemiň vodlō. Ӧrgizmō kīskō dūrbaļi ja rīdō nēdi purdōd pālō. Ja ni saimō selliz sīlda, ku enťšōn vol rōm nādō. Teimō sie rāz vel laigimōks, ja ni vōižmō ajjō lambidi ka yllō.

Tieutōb aždi, mitykš aža äb ūo igabi. Nei iž mād sīlda ka. Jega pāva kōlbatōt, sien alz sugiz ykš ja tuoi ouk tegiž sizzōl. Bet až mēg äb volksmō parantōnd sīldō, siz māddōn volks vond äts midegōst māngamōst. Bet sīlda parantimi kyl vol pařim tīo ku māngami. Kīskizmō dūrbaļi jega pāva, ku volmō kāral, ja paņmō sīldan pālō. Sīlda kyl ei viššōks, set Tsälmōts sīlda kūožōs sugiz dūrbald vōtamizōst musta mā. Bet kakš jōvamtō umiđigid äb vōi tādō.

21. Kārandōl.

Ullō vol väggi lem ja knaš āiga. Pāvaliki pāistiz väggi tulistiz. Pūd rītōn ykš tutkam vol nei lemmōks peizōn, ku pišk viennōs tilkiz alg tutkamist ulzō. Kaš magiz pāva kādsō nei ku pālgaz, kierōn vālda mag vastō pāuvō. Sūr pāgiň piškiži vāldidi porzidi māngiz laidōrs. Ykš vol mūšti jara laggōn ja lānd kik jūrō, vančliz sien siłmži, neiku tāks kītō:

»Vod' set, ma tāb tieutō, kis sa sellī ūod?»
Bet kik pidiz rabtōb juba valmōks, ja pūoraz täm
palgstō sai aru, ku ta mōtliz sellīži mōtkidi:

»Ma mōtlōb, ku lāks andō sinnōn yl nik, mōitiz
sa kyl aga jedspēdōn äd lā.»

22. Tabandōkst.

Aim sŷōb, lōda nōržōb.

(Siga porzōdōks.)

Ŷdsō pytsō kādlimi vollō.

(Muna.)

Ēdōn sŷndōb, ēdōn kūolōb, pālast matab.

(Kik aga kana)

Piški piški neitst, sada kattō pālō.

(Kana)

23. Vižtūontō masalt ja ykš suiž.

Masald kōrd pūtōnd suddōn vastō, kis lānd ybistō sŷōmō, ja kyzzōnd:

»Kus siz sa ni, deldabar, lād, nei ēntšta jara silastōn ja nei salliz?»

»Ma lāb nītō, sāl ybizōst ma tiēb entšōn jōvad lōinagist.»

Masald imlōnd ja kyzzōnd:

»Misā! U sa ūod ūlōks sānd? Sa tād yksammi yl ūd ybiz sādō vōimō! Kōrd mēg, tiera viž tūontō, sadizmō ūdōn sālgō. Siz nei

set nei riskizmō täm pitkaliz māzō. Siz ta vel pūold mēsti pīkstiz jara. Sin ta kyl rabuh māzō neiku tūltouvō, až sa yksiggin lād.

Suiž, sieda kūlōn, mōtliz ja mōtliz yl sic aža. Perizōks tul sellist mōtkōd pālō, ku parimstiz äb akkō ybizōn jūrō.

24. Lāška pālka.

Mikiļ kei skūolsō. Bet skūolsō kēni vol tämmōn väggi vastō mīeldō. Ta iz sā aru mingi jōcam um oppimizōn, siepierast ta opiz väggi äbjōcist. Ŷtō ja sieda ēntšta oppimist opatiji pañ täm-

mōn pāgiņ kōrd ūd pālō oppōm, siestō ku ta alz midegōst iz tiēda Jeman kuonnō vol tānda ūdstīd ajamōst rāntōd jūrō. Mikilōst vol set murtō ja kōzzū skūolsō opatijin ja kuonnō jeman.

Kōrd vol lem pāra. Mikilōn vol tegiž yl lōinagstāiga oppōmōst vannō ylzandōkst. Jeman set kōrd vol tānda uktamōst: Mikilōn ēntšōn iz ūo tāmist oppō.

»U ma vōib lādō ulzō oppōm, siestō ku tāsa um kīebi?« kitiz Mikiļ. Ta tāž nei pāzzō jema sīlmad aldō jedspēdōn. Tämmōn vol mielsō lāškandimi.

Jema vēliz Mikilōn lādō ulzō oppōm. Mikiļ istiz tuba kylgō pāva käddō ja pañ rāntōd pūolad pālō. Sīdš vol väggi kīebi ja ta iz tā oppō ka. Rāz āīga pierrō Mikiļ ūrgiz tukkō.

Sāld äb kui kougon sei jāsō munt lambōdōks. Se pañ tādōl, ku Mikiļ danktiz pādō. Tämmōn, kui jāsōn, vol mielsō ēnts amat. Ta mōtliz, ku Mikiļ tāb bokšō. Jāsō umišigid iz tiēda, ku Mikiļ

sālō set lāškandōb. Ku Mikiļ vel ūtō luggō nei danktiz pādō, siz jāsō mōtliz tiemō ka täm nielpierast. Ta rōtiz jōra jūont. Ja, jedsō ku Mikiļ vol sānd ūndigt tādōl panmō, jāsō paņ eņš vizad sāradōks tämmōn yl pā.

Jara ädagōn ja ūigali Mikiļ lekš tubbō tāgiž, siņnist būngadōks vōntsas.

K i tō b-s ñ n a. Magats äb sā leibō.

25. Dantši, dantši dālbarūogōz.

Dantši, dantši, dālbarūogōz,

Dantši, dantši ūd;

Dantšōg ūnō pōp ja ūogōz,

Dantši, dantši ūd!

Jega pāra pyrapāra —

Dantši, dantši ūd.

Jega pāva dantštōb pāva,

Dantši, dantši ūd!

Dāntšišt eggil, tämpō dāntšōd,

Dantši, dantši ūd;

Mūpō nei iž tegiž dāntšōd,

Dantši, dantši ūd!

Dantši, dantši, dālbarūogōz,

Dantši, dantši ūd;

Dantšōg ūnō pōp ja ūogōz,

Dantši, dantši ūd!

26. Sigadpaint biskapōks.

Kōrd kōnig kei eņš mā kouči. Ta kūliz yl biskap rov rōkidi, ku se volli jämp ja midegōst äb tiedaji.

Tādsō nādō, u kaibimist āt ūigist, kōnig paņ biskapōn āndam

kuolm kyzsimiz pälō vastukst. Ta kītiz nei: »Až sa äd ända kyzsimist pälō öigist vastukst, siz sinnōn līb eñtš amatōst laggōmōst.«

Sieda kūlōn biskap tuł kōnig jūstō tig mielkōks kuodaj. Ta eñtš mielsō mōlliz, ku ni kyl mūpō lāb sliktō.

Riek pälō tämmōn pūtiz vastō sigadpaint. Ta pañ tādōl, ku biskap um selli muragōl ja kyziz: »Mikšpierast sa ūod nei muragōl?«

»Oi, velki,« kītiz biskap, »minnōn um volmōst muragōl. Kōnig kyziz min kädstō kuolm kyzsimist ja nänt pälō minnōn um ändamōst mūpō vastukst. Bet mina nēsti äb sā mittō rāz ka aru.«

»Mingist siz ne kyzsimist ät?« kyziz sigadpaint.

Muragōl biskap kītiz: »Ežmi kyzsimi um selli: mits pyttō vieta um kōnig dīksō? Tuoi um: u ida ja länd vailō um pitka riek? Kuolmōz um: u jörast vonstō äbjōra von sānō um sūr vait?«

Kyzsimiži kūlōn, sigadpaint kītiz: »Ända minnōn päp ärōnd, siz ma lāb sin azmō kōnigōn vastukst ändam.«

Biskap roł väggi rōmli, ku nei kieramstiz päziz sellist sūrstō ädast. Ta ändiz eñtš ärōnd sigadpaintōn, kis tuoiz pāvan lekš kōnig jeddō ja kītiz: »Täsa ni mina um, alastli kōnig.«

Bet kōnig nägtiz leb lāb dīk pälō ja kyziz: »Mits pyttō vieta sīes dīksō um?«

»Kōnig, siēs dīksō um set ykš ammi pyt vieta,» kītiz sigadpaint:
»Set siē pyttōn siz kyl um volmōst nei sūrōn, kus tykkiž dīk veiž
lāb sizzōl.»

»Öigist sa ūod andōn siē vastuks!» kītiz kōnig ja kyziz tegiž: »U
ida ja lānd vailō um pitka riek?»

Sigadpaint kītiz vastō: »Yd pāva mis lādō.»

»Kui nei?» kyziz kōnig.

»U siz pāva äb karg ūoñdžōl idast ja ūdōn äb lā lāndō lūojō?»
kyziz sigadpaint.

»Öigist um!» kītiz kōnig ja kyziz kuolmōz kōrd: »U jōrast constō
äbjōva von sāñō um sūr vait?»

»Mittō rāz ka jemiñ ku ykš ammi yō,» kītiz vastō sigadpaint

»Kui nei?» imliz kōnig.

Sigadpaint kītiz vastō: »Kui siz äb. Eggil ma vol sigadpaint
ja tämpō juba bīskap āriñš āndab vastukst kōnig kyzzimist
pālō.»

»Nei siz siest pārast sa ūod ka bīskap ja bīskap laz volgō sigad-
paint!» nagrōs kītiz kōnig ja kyziz vel nellōz kōrd sigadpaint kädstō:
»Kui pāgiñ min mā ja min vālikšimi vōiks maksō?»

Ka siē kyzzimizōn sigadpaint, kis vol nustōt bīskapōks, āndiz
vastuks: »Māilma pāstaji maksiz kuolmkymdō ūbdist groššō;
tuodstiz sa kyl maksad veitim.»

»Öigist sa ūod vastō kītōn,» kītiz kōnig.

Ja nei se niž ka lopiz.

Kītōb-sōnād.

Kis kuordiz astab, se madaliz sadab.

Jāmp sāb lātōl ka pieksō, koval mittō tōrg pālō.

27. Sūr vōidagslēba.

Andi istiz kārandōl benk pālō ja sōi vōidagsleibō. Vōidagslēba
vol kyl sūr, bet Andi sȳodōtāmi vol vel sūrim. Ku ta ni nei sōi,
täm jūrō tuļ piški, merk kañki ja pāliz:

»Kīep, kīep! Ānda minnōn ka sumar leibō, min mag um väggi

tyja. Ku ma kazab sūrōks, siz ma kāndab sinnōn muna. Kīep, kīep!»

Sāl iž istiz ka piški kutški. Se utiz: »Au, au! Andi, visk minnōn ka īd rāz, ka min mag um väggi tyja. Ku ma sāb sūrōks, siz ma kāitsōb sin kuota. Au, au!»

Ni tuļ vel piški kaš ka ja väuviz: »Kurnäu, kurnäu! Ända minnōn ka rāz leibō. Ka min mag um tyja. Ku ma kazab sūrōks, siz ma ajab īrōd sin tubast ulzō. Kurnäu, kurnäu!»

Amadōn Andi ändiz sūtäud entš vōidagslēbast ja tämmōn entšōn ei set piški kūor.

Siz tuļ pipaliki vermlinki. Ilmō kyzzōmōt ta lekš ka amadōn sieggō. Jedsō ku Andi paŋ vermlinkist tādōl, rof tämmōn lēba sūzō. Siekōks ta līndiz tara taibō tutkamō ja ūriz sāldō:

»Tšilp, tšilp! Sin sýodōtāmi um sūr, bet minnōn se um sūrim. Ku sa kazad sūrōks ja sinnōn kiršōmārad kazabōd, siz ma rōtab ka vel nēdi. Tšilp, tšilp!»

28. Ežmist kōrd miersō.

Sugub juba pāra val. Äiga um nei lem, ku vōib aliz serkōl kādō. Tūldō äb ūo mittō rāz. Līndōd yrgōbōd tširikšō. Iza sāb virgō. Ta um yrdōn jega ūondžōl sīel äigal nūzō. Vizzō ēdōn, ta lāb ulzō vančlōm, mingi äiga ka um.

»Täm ūondžōl volks vōlamōst Kōrliz ka mierrō yñōz,» mōtlōb iza. Ta lāb vāgiž, vāgiž, algō virgtōg jemmō, Kōrliz lora jūrō ja vāgiž virgtōb poigō:

»Nūz ni ylzō: mierrō um lēmōst!»

Munt ūomōgōd Kōrli vel volks sūr strēk loval vientōn ja ajjōn ūnda siłm̄sti. Bet tämuondžōl ta iekōb kui lēd lovald ulzō. Ni äb vodlō sugid tūoista kōrd ajamōst.

Rāz äiga pierrō juba molmōd sūrd samudōks astabōd randō. Piga jegast kārandst tulab kalamēdi. Rāndas um kūltōb airōd māra. Kalamēd yrgōbōd juba lādō mierrō. Mäddist ka rūoikōbōd lāja jūrō. Ne panbōd viedouk vizzō ja ažad kōrdōl. Pušnika ka juba tulab ja ni'm set kāndamōst kīedōd laijō ja sidamōst vada jūrō. Vel kōrd vančlōnd, u tykkiž um kōrdal, iza pušnikaks ajabōd lāja mierrō... .

Um yrgōn pūgō piški brīz, ja ni vōib väggi knaššō pūritō ylzpēn. Kōrli um väggi rōmli, ku sāb nei pūritō. Kus siz ni vel um se knaš vanłimi mā pālō! Jelud, kōnkad ja tykkiž āt nei vōrōd, ku sugid äb vōi kitō, mingi kūož jegaykš um.

Ku lāja sāb munt »stričō», iza āigōb vieta. Um kādōks syldō.

»Kālōmōst eitō», ta kitōb pušnikan.

»Mis siz mūdō», se kitōb vastō.

Rōkandōbōd vōtam ama ežmiz režgōr kančō lūom.

Sidš ni um Kōrlin sūr vanłimi, kui ētab lūomō. Iza pušnikaks sōidabōd kieuži sizzōl mierrō. Kieuž nei knaššō juokšōb lājast ulzō. Kōrli vel äb ūo sānd midegōst sūrdō vanłōm, ku pušnika nutab: »Kierōm!» Kōrli äb sā aru, mikš um kierōmōst, ja kizub sieda iza kādstō. Iza sēl̄ab, ku jamdōd kiedōd yrgandōksōs um rāz kierōmōst, algō iegō merk jūstō kōgaz: mōitiz äb rōiji sādō lūomō.

Rāz aigō sōidōnd, pušnika nūzōb-laijō pytō. Tämmōn um ētamōst vada mierō. Iza yrgōb sōidō lougō. Nei volli sōidamōst, algō vada mādōg jara. Sel̄ōs pušnika laskub vada tibō mierō ja vōtab kuoł lina currō ja kiv jōvvō käddō, ja siz ētab kuoł yl lāja tagiz radmōl mierō. Siz ta vōtab tegiž airōd ja äbtōb izan sōidō. Kieuž jūokšōb tegiž nei knaššō, ku Kōrlin sieda vanłōs um muidlōmōst. Tegiž pušnika nutab: »Kierōm!» Yldiñ lāja yrgōb lādō kūodōn merkōn pālō.

Vel um selli rāz kīta. Pušnika panab juba airōd jara. Ni ta jemiñ äb nūz pytō. Ta istab jemiñ jōva kylg pūolō ja rūoikōb akkō »polakō» vizzō.

Ni yrgōbōd vieddō. Kōrlin tegiž sūr imlimi. — Kuonnō ta vol kūlōn rōkandōm, ku vada viedami volli smaga tīyō. Bet sidš ta ni nāb, ku iza pušnikaks viedabōd nei kieramstiz ja kieuž sadab nei knaššō selližiz rīnkiz. Vieddōs iza pušnikaks nīžōbōd ydtuoizōn, kui nāntōn siē ja siē pušnikaks miersō um lānd.

Perizōks tulab vada. Sieda set Kōrli tāb nādō. Ta lāngōb pardō pālō vanłōm, cui jennō ka um kalđi.

»Vōi, cui jernō!» nutab Kōrli.

Kui ydsō sūsō, iza pušnikaks molmōd kitōbōd: »Äb ūo jennō!» Ja nānt yōlsō um kūltōb neiku mur, neiku kai yl kātōt tīyō āiga.

Kōrli kyl vel uskub, ku lib pāgīn lešti, siestō ku ta nāb, ku vada

kuoļ um nei väggi lajga. Bet siē kōrd voļ tuoīž kalamiedōn. Vanad kalamied juba tundōbōd riedamizōst, u līb aga äb lī kaļdi.

Sīes lūomsō ūgīst um veitō lešti. Kōrlin um imlimi, kui iza pušnikaks äb vanīlōs sieda tiēdabōd. Pierrō sieda ētabōd vel mier-kanītō lūom. Se ka um nei iż tyja. Siz kālōbōd mākanītō, — ū, siđš um jōva kušt. Ni um sielđō aža, ku liestad āt allō. Ni set um tellōmōst, ku sāb māzōpēdōn. Kui siz, liestad āt kūdsō seisōs sylsō. Kymgōn lūom pierrō kalamied yrgōbōd juba rōkandō yl aigō lēmiz. Ūtō lūomō Kōrli ka vel perizōks sāb riedam ūd rāz ja yldīn nāb, kui smaggō se um.

Kuodaj lādsō tūl um tegiž knašlistiz periņ ja ni rōib pāzzō purrōks aigō ka. Set ni um Kōrlin ama rōm jedspēdōn. — Ta voļ mōtlōn, ku aigō lādsō sāb aga sōidam, bet ni äb sā midegōst.

»Tāmpō äb sā tegiž sōidam,» muragōld kītōb Kōrli.

»Mikš äb? vōta set airōd ja sōida. Äbt tūlōn,» kītōb iza.

Mis siz ni! Kōrli rōtab airōd käddō ja ūrgōb sōidō. Ta sōidab nei, ku veiž kāb ylzō ja pakand, pakand tämmōn um pā juba kaiži. Iza opatōb Kōrlist:

»Ala sōida nei kierdō, siz väzub pakand jara. Vieda airōdōks nei vienagōld, ja sālga ka ala pida nei pūmpas.»

Kōrli kālōb ka tiēdō nei kui iza opatōb. Ežmōks lāb smaggō, äb mūošta. Set ūrgandōks jega kōrd um lālam. Perizōks juba lāb väggi knaššō ja Kōrli mojub, ku ni um sōidami pāgiņ kievamim. Tämmōn um sūr rōm, ku ta sāb ūtō sōidamōst sōidō.

Aigas iza kītōb: »Perizōks juba sōidami lekš knaššō.»

29. Tīlkamāļist tuba.

Tīlkamāļist teitō eņtšōn tuba ja teitō siē tīyō nei jōvist, ku unist jara jettō sainō ūkidi läbud pierast.

Ku tuba voļ raļmōz, siz set neistō, ku se um pimdō ja mōtlistō kōgiņ, kui sāks sīnō pāva vallō sizzōl. Perizōks näntōn rabagiz mielō jōca nōr: tūomōst pāva val kuoļidōks sizzōl.

Ne pidist kuoļid laigald pāva kādsō vāldiņ, laskist pāva val sīnō sizzōl, sidist kuoļiņ sū vizzō, kui vizastiz set ūd vōištō, ja vištō siz tubbō. Teitō kuoļ vāldiņ, bet amadōn sūr imlimizōks tuba ei nei iż pimdōks kui rond.

Se äbvoddöltöt äpartimi ädagtiz nänt väggi jara. Kūodōn siz tilkamälist tubast lekš piddōz Mart ja kūliz, mingi äda vol tilkamälistōn suggōn.

»Jõvist,« kitiz Mart, »až ändatō minnōn kakškymdō lattō, siz ma tīeb täd tuba siel�ōks.«

Tilkamälistōn vol sūr rōm, ku nei piškiz maks jedstō sābōd vallō. Ne yldiñ ändist Martōn kakškymdō lattō yl tīo ja vel kym lattō jūrō yl tāmiz äbīo.

Ni Mart tei sainō ouk ja, vān ni! yldiñ tuł pāva val tubbō sizzōl. Tilkamälist vołtō väggi rōmlist yl sie nei, ku artist tykkiž sāinad jara. Sieldōmt ni vol kyl, bet kakš jõvamtō äb vōi sādō yd kōrdkōks: tuba ka sadiz kubbō.

30. Vili vārza.

Iza kazatiz Vilin nūor ybiz. Se vol väggi knaš duma vārza. Vili pañ vārzan nim ka Duma. Tämmōn vołtō pitkad, sangdōd lakad, mis pilist jōras pūolsō. Vili väggi pražiz eñtš Dummō. Se vol tämmōn ama jōva sōbra. Üonđžōl Vili ändiz Duman ainō. Set kōrd pāvas ta viž vārzan leibō. Sie pālō Duma vol ul.

Vili volks tānd jōva mīelkōks entš piškiz ybiz sālgas ka ratstō, bet iz tūod järskō Duman īekō sālgō. Vārza vōib viskō ediz- ja tagizpūol ylzpēdōn ja siedariņō tīedō ratstajizōn mingist viggō. Voļ rāzin ūrdtōmōst Dummō ratstajis! kandam.

Ežmōks Vili paņ kievam kaggōrdkuoļ Duman sālgō ja paņ sieda kāndam. Siz ta viž Duma taranaigō, pugiz iž tara pālō ja laskiz ēntšta rīndad pālō Duman sālgō. Siedariņō piliz Vili Duman sālgas kōgiņ aigō. Vārza sieda ammō kāndatiz. Perizōks Vili nustiz yd jālga vārzan yl sālga yllō ja istiz iž sālgō. Ežmōks iza jūondiz Dummō pā jūsō. Se ratstami ei Vilin kōgiņ aigō mīelō.

31. Kui okš vejiz kalđi?

Rebbi sōi kalamīe kädst salandtōt kalđi. Kūodōn siēl āigal lekš okš tām kārandst piddōz. Ta neiz, ku rebbi sȳob kalđi, ja imliz, kust ta nēdi nei jennō um sānd.

»Jārast,» kītiz rebbi, »ma lekš sīnō jarrō vejjōm. Sālō sāb sūri, rikkidi lūomidi.»

»Ānda minnōn ka nōrvō, kui laz sāgō kalđi,» kītiz okš.

»Li jei pālō ja pista tabar ūlinō. Ku se selliz strēk sālō lib

pīlōn, siz tōmb jūondkōks ulzō. Siedariļō vejjōs sa sād kaļdi, kui jennō set iganiz tād.

Okš väggi tieniz ył nei jōra nōr.

Āzō ūl sūr pālazkūlma. Kū pāistiz nei sielđō, ku vōiž ammō pūdōst nādō, nei īž kui pāuvō. Okš radliz jeijō ūlin ja paņ tabar sīnō sizzōl. Sāl ta siz istiz kōgiņ aigō. Perizōks ta mōtliz, ku ni līb kaļdi juba kyl, ja tōmbiz jūondkōks, bet tabar iz tul. Okš mōtliz, ku ni um väggi pāgiņ kaļdi. Ta tōmbiz vel tūoista kōrd, kui jennō set ūl joudō. Bet tabar jūsō iz ūo mityōtō kallō, — se ūl kylmōn vizzō. Ku ni okš nei amal joudōl tōmbiz, siz tabar lekš kački ja ei ūlinō. Ja siest pārast okšōn um strimp tabar.

32. Krikrū vārōd.

Krikrū vārōd, kūl jel sīe,
 Krikrū vārōd, taļti, tie!
 Kūlō sīnda tōitab ma,
 Vōta mīnda syllō ka.
 Krikrū vārōd, kūl jel sīe,
 Krikrū vārōd, taļti tie!
 Ku ma sūr līb, siz ma tāb
 Sinnōn äbłō, kui yd sāb.
 Krikrū vārōd, kūl jel sīe,
 Krikrū vārōd, taļti, tie!
 Pālast saiļō āndab ma
 Sinnōn, pipō tabakt ka.
 Krikrū vārōd, kūl jel sīe,
 Krikrū vārōd, taļti, tie!

33. Īrpūoga.

Īrpūoga īekiz ežmīst kōrd piezast ulzō ja jūokšiz kārandōl. Ku ta sāldō tuļ tāgiž, siz jema kītiz: »Niž ni, mis sa kārandōl neist!»

Īrpūoga kītiz vastō: »Ārmaz āma, kārandōl ma neiz kakš lūomōst. Ykš nēsti ūl väggi knaš, tuoī irqli.»

»Mingist siz ne lūomōd voļtō?» kyziz jema.

Pūoga sēltiz: »Knaš lūomōn voļtō vāldad ūsōd, piemidōd, vāldad kāpad ja ta pidiz ziđist gūngaserkō. Ta istiz pāva kädsō ja pieziz kāpadōks siļmi. Siz ta vel lougō ja knaššō liktiz eņtš tabart.»

»Sina jämp!» nutiz jema īrpūogan pālō nei, ku se sadiz istliz māzō. »Se umiņgid voļ kaš iž, mād ama sūr grumanika! No, mingi voļ se tuoī lūomōz?»

Jara ädagōn īrpūoga nižiz jeddōpēđōn: »Tuoī kūodōn ni set uļ nūrka tagand ulzō. Tāmmōn pāsō voļ punni kybar. Jālgas voļtō sellist sāpkōd neiku rikatōd ja nānt jūsō voļtō pitkad raimis kāndōd. Tabartulkamōs ta kāndiz vai-miži mōkidi. Nei ku ta mīnda neiz, nei ūrgiz kildzistiz ouřō: Ir, tapagid māz! tapagid māz! tapagid māz! Jara ädagōn ma kierdō rūoikiz tānō varrōl.»

Irjema nagriz: »Joutōm läpš! Sa neist kikkō, mād jōvvō sōbrō, kienstō māddōn kunagid äb ūo kārtamōst. Sieda sa pan tādōl, rōida ēntšta koval kaš jedstō, kienta sa pidist sōbraks.»

34. Kymkāngalist ertlōbōd vīlkatōkši.

Se um vond nei. — Piški Mikiļ lānd kōrd kuolm ybizōks — siniz, musta ja bārōks — ūzōks piegiļō ja puggōn kīn pālō maggōm. Siesaggōl mōtsas um vond pāgiņ vīlkatōkši ja suiži. Pois vond vel virgsō ja vodlōn mūdi piegiļnikidi. Ūd kōrdkōks ta kūlōn allō irmlist mārrō ja kārrō. Ta mōtlōn eņtš mielsō, mis sālō kyl vōiks vōlda. Nei ykš tund jūokšōs: tšullaka, tšullaka leb joug, ja ybbist krōkšōnd. Siz ykš grēbōn kīn pālō ylzō. Poisōn um vond nei irm, ku ta äb ūo tūodōn ymmar ka vančlō. Ta sielđō nānd, ku ylzōgrēbiji istōn kīn lūksō, jālgad tānkōnd māzō, ja jālgadōks ta ertlōn vīlkatōkst. Se iekōn allō ja tānd sādō jālgad käddō. Kymkāngali set alz nustōn ūtō ja tegiž tūoista jalgo ja nutlōn: »Kutš ärr! Kutš ärr!» Nei ta sālō narrōn sieda vīlkatōkst kōgiņ aigō. Poisōn

vond väggi irm. Ta'm mōllōn, ku siz täm tutkam jūsō um, až kymkāngali sāb tieutō, ku ta um sālō yllō. — Mis ni laz tiēgō? — Sāl iž täm kylgsō vond kañdžbū. Pois vōttōn nei lougō, lougō siēja, nei ku se kymkāngali tegiž nustōn ūd jālga ylzō ja ertlōn vīkatōkst, nei ta siskōn jūondkōks kymkāngalizōn kañdžbūkōks sālgō. Se saddōn yldiň dagaržpēdōn māzō ja saddōs vel ourōn: »Ku ma sieda volks tieudōn, ku sa sālō kȳn pālō ūod, siz sa valmōz volkst rond!» Bet vīkatōks saddōn kymkāngalizōn sīlmapilksō sālgō ja kīskōn narmōks nei ku kōurō tūojgō: tšärrks, tšärrks. Pois yllō set kūlōn, ku vīkatōks nōržōn: närr, närr, närr. Ybbistōn vīkatōks äb ūo tiend mittō midegōst. Vōi tōraz, kui pāgin̄ piški Mikił siz voł luggōn pātiri, laz Jumal pāstag, puggōn kȳn pāldō māzō, sānd ybbist käddō ja ratstōn kui tūl kuodaj. Nei pois vond varald varrō kuonnō. Perimien vond jōva mēl ja Mikił sānd vel rōidagsleibō yl nei varald kuodaj tulmiz. Munt āt lānōd pūoljam rījō, set Mikiłōn perimiez rēlōn vel magatō.

Ūondžöl lānōd nītō vančlōm: kȳn uks allō äb ūo vond kymkāngalizōst pālō iend mūdō, ku set kōuvō tūojgōd kūj. Tykkiž se nīž um tuodstiz tuoiz — kis tāb uskō se laz uskōg.

35. Siend Mikił.

Kōrd kyła kougis nūrkas jeliz polakōz, kien nim voł Mikił. Ta iz piez kunagid eņtš palgō, kaggōlt äb ka keiži. Kūoris tämmōn voł nei pāgin̄ mustō, ku sāl ūrgist kazzō siend. Siestō polakōz sai nuttōt siend Mikiłōks.

Sōzar Liž alz tāž Mikiłōn palg ja kaggōl piezzō pūdōks. Bet polakōz ūrgiz irmlistiz ourō ja iz lask eņtšta vīdō mittō vieddōn ležgōl. Sōnast Mikił lekš sūr kōlaks ymmar, siestō ku sālō sāb pandōt leja pālō vieta. Mikił nāgō pālō siepierast sugiz nei jennō mustō, ku sieda jemiň mitykš iz sā iz krāpšōs iz piezzōs jara. Sellī iž musta, räppi voł ka Mikił sōbra — piň Murj.

Kōrd kāral kādsō Mikił Muriks eitō sūr vīmō ala. Mikił iz pāz kuskiz varrōl. Vīmō ligliz kyl molmōdōn nāgō kažizōks, bet iz sōita nēdi pūdōks piezzō. Ku ni pāvaliki tuł pilad tagand ulzō, Mikiłōst ja Murist ūrgiz väggi tūgō our. Ku um kažist ja lemđi,

siz väggi jõrist kazabōd siend. Nei vol ka siđšō. Ku ouř vol kaddōn jara, siz Mikilōst ja Murist vol pālō iend set kakš siend kūjō. Ne molmōd voltō ama lebbōl siendkōks kattōt.

36. Tuku-Lōz.

Tuku-Lōz um piški, ymmargoutlimist poskudōks polakōz. Tämmōn um punni torimitš pāsō ja siñnist sukad jālgas, mis ulatōbōd pūolast sānō. Ta kāb alz ymmarkouți rīmōrvār kāinalōs.

Tuku-Lōz tulab alz siz, ku lapst lābōd maggōm ja ku āma lora aiga pālō lōlab:

Tullō, tullō, Tuku-Lōz,
Minnō lapsōn silma pāl!

Siz ta kāb sukadōks, algō lapst kūlōgōd. Tašksō tämmōn pīlōb selli piški sprits, kus um unveiž sizal. Sieda siz ta tilktōb lapstōn siłmži.

Ād tuoiz tagan lapst īebōd maggōm Ni Tuku-Lōz kāb pids lapst lorđi ja vanłōb, u ne ūigist maggōbōd. Ta rōkandōb nāntōn armidi sōnđi kūoriz, silastōb poški ja sūdlōb vontsō.

Ja ni īrgōb ama knaš tīō. Tuku-Lōz panab rīmōrvār lapston pālō. Sieda ta tīeb nei lougō, mielkōks, algō lapst virgōgōd. Siz lapst yrgōbōd nādō unni, mū mūšti knaśimidi. Ne muidlōbōd unštäbbiz, ja se um Tuku-Lōzōn miel pierrō.

Pierrō Tuku-Lōz lōlab lapstōn ka knaśidi unlōlidi.

Tuku-Lōz vōidamizōs āt set jōvad lapst. Siestō ne ka ūdōn jōva mielkōks lābōd lorrōl Tuku-Lōzō vodlōm.

37. Āma.

Läpš, u sa tīedad, kis sīnda māilmas ama jemiň ārmastōb? U sa tīedad, kis um sin ama jōva sōbra māilmas? Se um sin entš āma. Ta um sinnōn ama tōurōz mā pālō.

Juba siz, ku sa rel ist mūšta kādō, ta vōidiz sīnda sysō. Tu um sīnda voidōn ja sŷötōn, ta um loulōn sinnōn lōlidi, sīnda maggōm pandsō ja ältōs.

Ka īdstīd rel jeddōpēdōn ta sīnda vōidab. Ta piezub ja sigub

sīnda. Ta kītōb sinnōn sījōdō. Ta umblōb sinnōn āriņi ja piezub ja parantōb nēdi. Ku itkud, siz ta sīnda ragastōb. Ta panab sin ūdōn lorrōl ja pgrastōb sīnda. koņtš sa magud.

Až sa ūod ruja, āma um īganiz sin jūsō. Ta sinnōn pūstōb rōntsast ig, ku sa ūod rāzzōn. Ta tīeb sin lora piemdōks ja āndab sinnōn aini. Ka ījōzō ta īb maq, siz ta pīlōb sin lora jūsō ja pālab ārmast Jumalt yl sin.

Sin jema, läpš, um sinnōn ama tōurōz āndōks, mis Jumal um sinnōn andōn. Ilmō jemmō sa volkst, piški joutōm, ilmō vonnō ja vōidamōt māilmus.

38. Tāti.

Sinnōn vei um tuoi ka, kis sīnda ārmastōb nei īz kui āma. Se um sin entš tāti. Īondžōlōst ūdōgt sāņō ta tīeb lālamt tījōdō. Jōva mielkōks ta mūrōb, laz sinnōn, tām lapsōn, volgō tuoitō, āriņi, lem tuba, kus um nei jōrist.

Ku tāti tulab mierstō aigō, siz lapst juba tānda rodlohbōd rānda

pālō ja bēdēbōd pids jūomō kōgaz tämmōn vastō. Siz ta nustab nānt laijō. Kui jōva mēl siz um lapstōn! Ku iza tulab kylast, ka siz lapst jūokšobōd tämmōn vastō. Siz ta vōtab piškimist syllō aga tegiž sūolōkuoļļō ja sūrimist kädkuorrōl. Nei siz amad rōmlistiz tulbōd kārandōl. Iza istab raj pālō ja īektōb pūolad pālō aga tegiž āltab laba pālō piškiži. Ta um unnōn väzzimiz tykkiž jara. Ta um vondzi, ku sāb tīedō lapstōn rōmō.

Sa, läpš, ūod vondzi, ku sinnōn um jōva tāti ja āma. Jumal um pand nānt sydamizi oma sūr ja ama lem ārmastimiz lapst rastō. Ne molmōd āt sinnōn Jumal tōurōz āndōks.

Nei, läpš, ama tōurim, mis mā pālō sinnōn vōib vōlda, um sin tāti ja āma ja ka sin eņtš kuod.

39. Kitōb-sōnad.

Jema sydam um seļli ēdrōm, kis kunagid äb veim jara.
Lapst pillōbōd angkōks, mis vanbist āt kubbō vieddōnd rejaks.
Pūoga um seļli iž ku iza.
Umarz äb sada kōgaz pū jūstō jara.

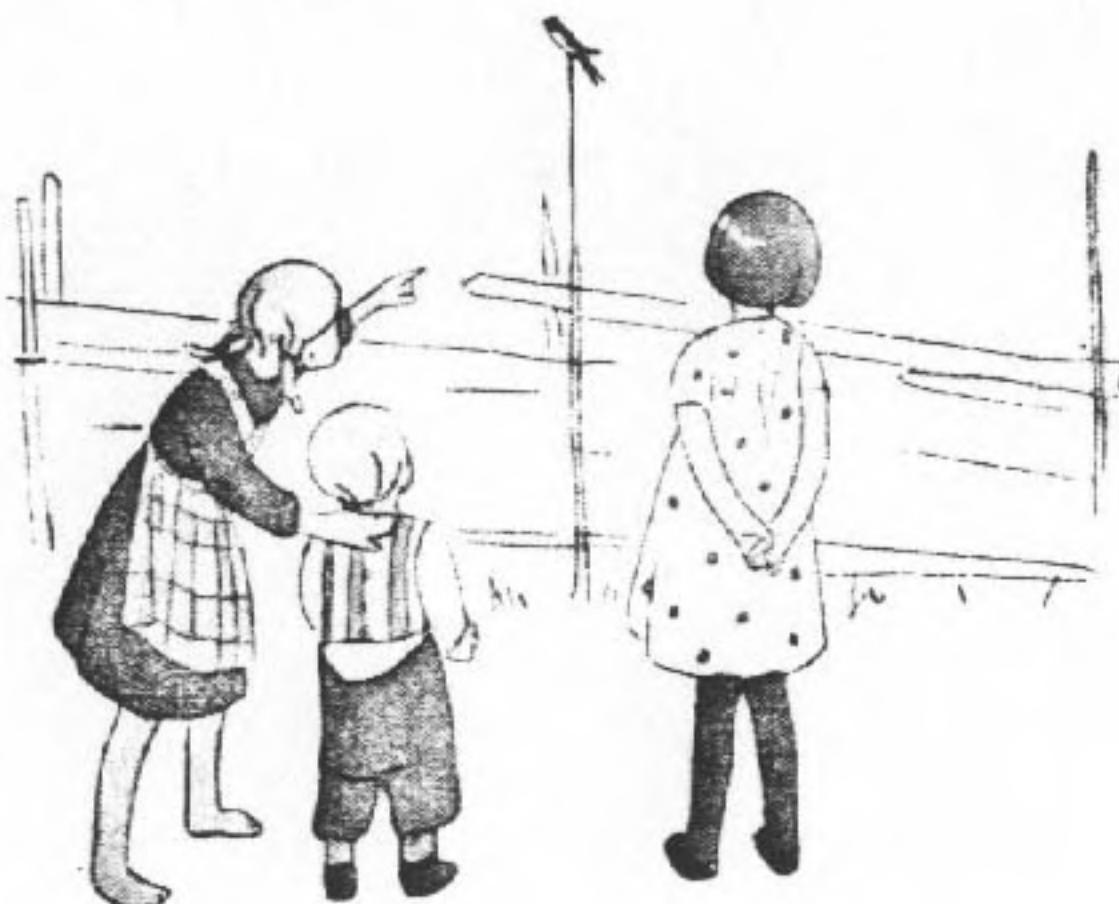
40. Skūolsō.

Ūomō brūokst juba sȳonōd ja jetam jema jumalōks. Mēg lāmō skūolō. Kuod kārand īeb kōgaz mōtsa tagan Bet mēg ūomō rōmlist, siestō ku sāmō skūolō, kus sāb oppō. Skūolsō opatiji mēdi opatōb. Mēg vāgiž kūldōm ja tiemō nei, kui ta panab. Opatiji iž ka um sānā kovalōks oppōs. Täma ja ka iza jemaks kōrd āt vonnōd lapst

Rāzin̄ ūd mēg kazam sūrōks. Ja siz, ku mēg līmō sūrd, — siz māddōn ka līb pāgiņ mūostamōst ja tīedamōst. Až mēg tām vōlda nei kovald kui opatiji. iza ja jema, siz māddōn um skūolsō pāgiņ ja kierdō oppōmōst. Siepierast mēg skūolsō ja ka kuonnō tāmō vōlda kierdōd ja jōvad.

Kui se vanbistōn ja opatijin um miel pierrō, ku mēg ūomō jōvad lapst. Ne volkstō väggi muragōl, až mēg volgsmō pōrgiļd. Jumal ka tāb, laz lapst volgōd kierdōd ja jōrad. Ta ūdstīd nāb amđi, mis jegaykš tieb. Ta mēdi nāb kuonnō, skūolsō, skūol riek pālō ja amši, kus set iganiz mēg kāmō. Ta um mād tourō iza ja mēg rovz ūomō täm lapst.

41. Pešlinkiz loul.

*Kūldigid, lapst, ma kitōb ni
Täddōn, kui lōlab pešlinki,
Ta lōlab: »Viđōr»,
Ta lōlab: »Vōđōr»,
Ta lōlab: »Vitš viđōr»,
Ta lōlab: »Vitš vōđōr»,
Ta lōlab: »Vitš riđōr, vitš vōđōr,
Vitš viđōr, vitš vōđōr,
Vitš viđōr, vitš vōđōr,
Tšorr!»*

42. Lemkuot, pävaveža ja kylmasuiž.

Ykš piški pitrōgnika skułk kaitsōn lambidi Ota Kuoštrōg pūolis taras. Vond selli kylma ja uddi ūomōg. Skułk istōn jara kylmōn,

bōzzō rieddōn. Sāl ykš kītōn nei: »Piški neitst, u sinnōn um kīlma?« Skułk nustōn sīlmad ylzpeđōn, vanłłōn, kis nei rōkandōb. — Moštag, sūr, pitka mīez pīlōn tām jedsō, kūodōn nei iż pitka ku se piedag, kien allō ta istōn. Ja mīen kylgsō um vond nai ka. Se um vond rāz madalim. Ne kītōnd skułkōn, algō ta kūrtag, ni ta sāji yldīn lemdi. Mīen vond kādsō selli sūr kuot. Ta tiend sīc vāldīn ja repłōn sieda. Ja siz tund sāld kuotštō lem ulzō, nei ku āiga iend pakand pakand lemmōks. Naizōn vond tegiż sūr jūršti vežu kādrardōl, kāndš pālō. Sālō vond pāvaliki sīzal. — yldīn tund vežast ulzō nei knaš pāvaliki, ku nai nustōn kānd ylzō, ja siz um vond nei lem... Bet sālō māg allō puggōn pōzūst ulzō sūr suż, sūr, pitka, āgiz kāraks ja jūokšōn jedspēđōn. Siz se tāti, se lem-tāti, kītōn: »Tā, tā, se um se kīlma; laz ta ni ailōg, kustō ta um tund! Pieksō tāmmōn lāks, sīe suddōn: se um se sīli, kis sinnōn kylmō tei.« —

Pierrō sieda lemāma vōttōn eņtš vežast ja andōn skułkōn väggi magdist leibō ja kītōn: »Lāpš, ni sa sād sellist leibō sīyōdō ama iga.« Skułk tund kuodaj. Vond nei lem āiga, ku amad imlōnd, kui nei pakand um iend lemmōks. Siz skułk nīžōn, mis tāmkōks vol suggōn ja mis ta vol nānd. Se skułk um vond joutōm-lāpš ja ykš pāp vol vōttōn tām eņtšōn kazandōksōks. Pierrō ne āt lānōd jelam Jālgabō.

43. Joutōmlaps talšpyvad.

Talšpyrad pūolpāra vol jūsō. Sūrd būod läbud voltō sielidōd, ja sīnō vol pandōt nādōbōks pāgiń talšpyrad kōpō. Se kērtiz jega ytō piddōz lējist. Vōiż nādō pāgiń rovšti, kis lekštō būodiz sizzōl ja tułtō sāldō sūrd pakudōks ulzō. Rāzin yd riekud eitō tyjaks, siestō ku vol juba obaz āiga. Leb kuoda läbud vōiż sāl täsa nādō knašistiz puskantōt talšpyrad kūzidi, tādidi sielidōd kīndōldōks. Kūzōd jūsō lapst lōlist knašidi talšpyrad lōlidi... Pierrō kadist ka perrist kējid jara.

... Kylgist riekstō tuł sūr riek pālō ulzō piški skułk, ēdōn voitis, ydkōrdis ārinš, mis voltō ama lebbōl jara paiktōt. Pādō tāmmōn katiz piški krīzdōg, kien sydam vol juba ouki. Ādagōn ta vanłliz ama ymmar, nei ku midegōst vodlōs. Ta ētiz alz sīlmad

kuodad pālō, mis voļtō tuois kylgs riekkō. Sālō piga jegas läbsō voļ nādōb kūzō sieldōd kīndōldōks. Luklard ja läbud sieldōmōs vōiž nādō skučk valdzikist tieggō, kus vōiž tundō pūtōks tiēdidi.

Täma voļ joutōmlāpš, nimkōks Zenta. Mingist āigastōd tāgiēpēdōn tämmōn voļtō kūolōnd jara iza jemaks. Zentast voļ vōttōn kazatōb täm jema ležgōli sug, kīnga nai murtiz yl Zenta. Bet kievad ka sug nai kūoliz jara ja yl skučk paldin̄ pidiz murtō set sug mīez ykšiggiņ. Se perizōks voļ yrgōn jūodō. Laz sāgō jūomiz pierast rādō, ta mīž jara eņtš parimōd ārōnd ja iz ārmakst ka skučk āriņi. Nei Zentan voļ kēmōst jara loppōnōn. Pierrō ūrgiz pūtō ka tūoitigt ja mūnda kōrd Zentan voļ sāmōst lebhō kūja lēbapalaks, mis kylalist āndist.

Paldin̄ riek pālō Zenta mādliz knašidi talšpyvdi, ku ta eņtš armōd vanbistōks lōliz pyvad kūzō jūsō. Ta mādliz ka sieda, ku jema silastiz täm kīndōliži poskidi, siz ku molmōd lugistō pālandōkst aga tegiž amad ūdkubs lōlist talšpyvad lōlidi. Siz ta sai āndikši, siz sai sīodō valdō leibō, mis āndist armōd jema kädud. Sieda mōtlōs Zenta siłmši pāistist kīndōld. Ne lougō vīerōs kastistō täm valdzikiži poskidi. Ta tāž sīodō ja tämmōn podistō abud ka nēsti napsist, mis eggil vōrōziza voļ andōn. Ta voļ lykkōn skučkō vast sainō, rabbōn ja skenđōn, algō kyl Zenta midegōst äbjōvvō iz ūo tiend aga kitōn. Poļlisōl ta voļ pallōn vōrōstizzō, ykštōz sie vastuks voļ potkastimi jālgaks.

Zenta ädagiz jara: sālga tagan voļ kūltōb nära. Täma ailiz yl riek yllō ja kadiz ūdō kyłgizriekkō jara. Kierdō Zenta rūoikiz jeddōpēdōn, siestō ku voļ väggi kylma ja täm ēdmōz voļ voiti. Äbkougoñ voļ pyvakuoda. Ka sālō leb läbud pāistist knaššōd. sieldōd tuld. Zenta rūoikiz pyvakuoda uks jūrō, tei sie lougō vāldin̄ ja lekš sizzōl. Kui knaššō täsa voļ! Ältar jūsō voļtō kakš sūrdō knaššō kūzō, molmōd sieldōd kīndōldōks tādōd, mis pilkist kui tourō tādōd. Pāp kanstōr pālō kitiz sieldō ūolkōks: «Ouv volgō Jumalōn yllō, mā pālō arm ja rovstōn jōva mēl!» Ne sōnad ulatist ka Zenta kūoridi. Ta pidiz nänt mielsō, siestō ku ta tāž nēdi kitō ka eņtš vōrōzizan.

Laz kyl Zentan voļ lālamstiz laggō sieldōst pyvastkuodast, bet tämmōn voļ volmōst kuonnō jedsō vōrōstizzō. Siepierast ta jedsō lāt lopandōkst rūoikiz pyvastkuodast jedspēdōn. Kui jennō set vōiž, ta ailiz kuod pūolō. Ūdstyđ ta vaṇtliz ama ymmar sieldōd

kuoda läbud pälö, kus röiz nādō rovšti istam rikastiz lagtöt lōduud jūsō. Zenta silmši pāistist kīndöld, ku ta sieda neiz. Ta tāž sādō.

Äb kui kougon yd sādöbkūožost Zentan tul ykš jūobōn miez rastō. Ta tündiz eñtš vöröstizzō. Zenta rūoikiz tämmōn jūrō, nutiz armstiz izaks ja tāž täm cīdō kuodaj. Täma set uidloppōn vičō skēndiz Zentast ja amal joudölk lykiz täm eñtš jūstō jara. Skułk päliz vöröstizzō. Se tāž rel tūoista kōrd rabbō, siestō Zenta ailiz jedspēdōn. Ta neiz, ku vöröziza ailōb tämmōn tagan ja yrgiz ailō kierdim. Bet joud pūtiz jara, siepierast ku ta iz ūo sāond. Äb kui kougon rieklopiz ja sālō vol kālmadtara, kus nocistō Zenta vanbist. — Jega kōrd, ku vol lälamstiz, ta lekš vanbist kālmad jūrō, itkiz ja kāibiz, kui tämkōks jelab vöröziza. Siz ta jega kōrd tündiz, ku um kieramstiz ja lekš kieram sydamōks kuodaj.

Ka ni ta itkōs rūoikiz kālmadtarrō. Sāl ta sadiz pollizōl jema ja iza kālmad jūrō ja itkiz väggi kibdistiz. Perizōks ta tündiz, ku um nei lem. Täm kūoris kiliz nei ku lōlami, ja ta kūliz neiku jema tämkōks rökandōks. Tämmōn ei kieramstiz, kieramstiz.

Pyrakuoda kiela rabiz pūoldyödō. Ama ymmar vol vāgiž. Set sāl täsa vol tö kultöb römlist rov rökud. Siz iž piškis, joutōmis tubsi jeliz pūtōks ja kylma ja sālō vol kultöb lälam jengimi. — Laz kyl ilma vol nēdi unnōn, siz Jumal nēdi äb un. Ta ändab ka joutōndōn eñtš alastimist. —

Üondžōl rovz lekštō kālmad pälö puskantōm ovdkōks eñtš armōd suglist kālmidi. Kād kālma vailō ne liedist piškiz, jarakylmōn skułk . . .

44. Rieggōks mägstō.

Yl micr, pūojstō tul
Pūgōs mäd jūr tul;
Kylmō lūnda ta
Tuoi tān' möddōn ka.

Väggi jōca ni
Mägstō ailimi
Lapstōn rieggōks um
Yl nei rālda lum.

*Puoskud palibōd
Nanad punnōbōd
Tūki ūgiji
Jāmstah kūoriži.*

45. Lāiska Miki .

Mikilōn tykkiž voł lālam. — Māngami voł lālam, luggimi voł lālam. ja väggi lālam voł äbtō izan ja jeman. Tallō Mikil läiskandiz tubas öj benk pälō. Sōrrō, ku voł lem āiga, ta magiz ullō pūnallō. Až tämmōn pañ mingist tÿödō tiemō, siz ta jega kōrd vōikiz, ku ta äb vōiji. »Mina äb sōita!» Nei ta alz kītiz vastō.

Mikilōst iz ūo ablist iz izan iz ka jeman. Ta mūdō iz tie ku set murtō yd eņtš vanbistōn.

»Mikilōst kyl mīestō äb li!» Nei ydstyd alz rōkandist vanbist eņtš vailō. Ja kui siz äb: ta iz op mittō midegōst. Iz ta op luggōm rāntidi, iz kēratōm iz ka tÿödō tiem.

Pierrō Mikil vanbist kūolist jara ja ta ei ykšiggiñ. Vanbist tämmōn vołtō jellōnd vōrōd jūsō. Perimiez iz pida Mikilō jemiñ eņtš kārands. Nei ta eņtš läiskandimizōks ei ilmō jeltōb kūožō. Ka pūtōkst voł kāndatōmōst, siestō ku ta iz vōrk leibō peļlō. Perizōks umitigid, algō volgō nälgō kūolōmōst, ta yrgiz oppō tÿödō tiemō. Ni se voł pāgiñ lālamim äb ku lapsōld voldso.

Laz kyl Mikil ni tei tÿödō kierdi, siestō ku ta voł sānd eņtš läiskandimizōst pāgiñ kāndatōm. siz ykštōz tānda vel amad rovz mutist əlāiska Mikilōks».

46. Talšpyvad vodlimi.

Se voł mingist āigastōd pierrō suoddō, ku mäddōn iz ūo nei jennō rādō ku paldin. Ka paldin sieda um veitō, bet siz voł veitim. Iz sāmō mittō tsukkōrt ja pienidi jovdi, kus siz ni selliži tūoliži tūltouridi. Siesaggōl tsukkōr azmōs kōlbatizmō əekstratsukkōrt ja pyradōks āma ūdiz sūrikakidi. Kui jōrist ne maitsist kūja liestaks aga vōidagōks! Vozzō ka siesaggōl sai set maitsō, sieda roł pidamōst āina āiga pierast.

Tuļtō talšpyvad. Ku ne āt ležgōl, sieda tīedizmō siestō, ku sūrd rovz ūrgist ūdstyđ jemiň yl nänt rōkandō; ma umiļigid mūoštiz āigarāntist ka vančlō. Mēg lapst juba set nädiļt jedsō pyvdi ajizmō vanbistōn pālō, laz tīegō mäddōn ka pyvad kūzō. bet ne, mäddōn sūr murkōks, kītistō vastō, ku äb volli äb kīndili, äb ka mūdō kūzō jūrō pandōb. Perizōks umiļigid vanbist ka ūrgist teļlō pyvad kūzō tiemiz pālō.

Sie sygži tapiz māzō mād vana niemō ja nei siz vol sūrjelaj razzō. — Ūd ūdōg vanaāma ūrgiz vallō kīndili. Ta sulatiz razzō ja valiz sie sellizō laigō lemđiksō, kus vol sizał tuļist vieta. Vied sizzōl, kui vunaāma sēltiz, valaji siestō. ku siz äb volli rāz kīndöld pierast pāgiņ razzō draigōmōst ja sāji ka parimstiz valamiz jūrō. Vān, raza umiļigid zēlgōb vied pālō. — Daktidi ta tei paklist lāngast. Ku ni tykkiž nei vol valmōz, siz ūrgiz iž kīndöld valami. — Sieda ni kyl valamizōks äb vōi nuttō, parimstiz kastamizōks. Vanaāma kastiz lānga raza sizzōl ja pañ, laz jūrō akkōn raza kōgōg. siz tegiž tei nei iž ūdstiz, kontš lānga ymmar vol kōgōn kīndöld jamdit razzō. Ni vol kīndöld valmōz. Sieda vītō ta tei pārkymgōn kīndölt. Ne ni kyl ist ūotō nei knaššōd ku būodštō vostōt, bet — joutōm, kui vōib; rikaz, kui tāb.

Ni vol juba lūotōks, ku sāmō kūzō. Āma vel opatiz ūdō papierist sellizi vōrgidi, mis vōib pānda kūzō oksiz knaššomōks. Ja ūdōn taļti vol tūond kūzō ka. Se vol knaš, ūtist oksadōks kūzō lada. Oksis vol pāgiņ knašidi kābdi. Ne voltō ila pandōt knaššomōd.

Pyvad pūolpāvan lekšmō pagrōbō naggiri sāmō. Siz izi vōtiz pagrōb pimdōst nūrkast ūd kast ka ulzō. Set siz, ku sie tuoi tubbō ja tei vāldiņ, mēg saimō tieutō, ku sāl āt umard. Nänt vanbist voltō pannōd talšpyvad pierast jara, nei ku mēg lapst sugid iz tīdam. Vōib vōlda, ku ne juba amniggōks voltō yl kūzō mōllōnd.

Pyvadōks voltō ūdtōt sūrdkakud ja jamdi pūol nizzi lēba. Nēsti ēntsist jamdist pūol nizist jovšti āma vol ūdōn peppōrkokidi ka. Ni voltō ūdigist talšpyvad: kūzō vol, kīndöld voltō, kakidi ja peppōrkokidi ka vol. Mis siz vel vōiž tādō?

Ūdōn, ku amad voltō pierzōnd ja vieddōnd pūdōd sērkōd, āma pañ pyvad ūdigist lōda pālō. Sālō vol lešti, kuppōnt semdi,

võita, zaptō ja kakidi. Või, vōi, kui se tykkiž maitsiz! Pierrō. ku ei pimdōks, altizmō kuzō palam. Kui knaššō se vol puskantōt: oksis voltō vāldad kīndōld, umard, kringilđ ja papierist vōrgōd. Ja ama sūr rōm vol siestō, ku sālō vol tykkiž eñtš tiedōt. Kīndōld roltō piga nei iž jōvad, až set ist ūolō parimōd, ku vostōt. — Ne palistō pāgiñ kōgim. Rāz kyl pōkist pallōs. Vanaāma kītiz, ku se volli siestō, ku ne vel äb vollid jōcīst kūjad. Kuzō jūsō lōlizmō talšpyrad lōlidi. Vaildōst sōimō umari ja peppōrkokidi, ja ne maitsist nei iž jōvist ku pienist jovšti ūdtōt. Kuzō jūsō voltō amad kārand rovz. Ka nänt sihm̄si vōiž nādō pyrad rōmō. Nei iž ka vanbistōn vol rōm yl mād lōlōd ja nei rikkōd talšpyrad. Perizōks, ku volmō loulōnd juba pāgiñ talšpyrad lōlidi, ma vōtiz eñtš ēstikiel Okkas »Aabits« ja lōliz sāldō ēstikiellōks »Oh, jōulu-puu.«

Ku volmō tykkiž eñtš lōlōd ja lūold jeddō kandōnd, siz sūrd rovz ūrgist eñtš vailō nižō, kui siz ja siz yl talšpyrad um vond. Laz kyl jugaždōn vol tuoisti niž, siz lopandōks piga amadōn vol yti: vanast ne aigad voltō parimōd. Nei vodlizmō vagas rōmsō talšpyvdi. Ja ka mina paldin vōib kītō: siz vol kyl knašim ja parimstiz ku paldin.

47. Kievalindōd.

*Pāva lemđi sātōb,
kīlma jara kātōb;
kievad jūrō tulub,
lum ni jara sulub.*

*Līndōd knašist lōlabōd,
munđi pieziz kāndabōd,
pierrō yrgōbōd siz oudō,
piškiži laz sāgō joudō.*

*Klūkōd, parid, gūogōd
votšōbōd, kus rūogōd;
ārmaz kūož um jāra,
kus ieb vāldaks kāra!*

*P'yalind pids sūodō
rančlōb, nis vōiks tūodō
piškist lapstōn sŷōdōb
kūonmō aga liedab.*

*Ulan allō pešlinki.
yllō lōlab tširlinki.
liegaratstaj ābōs,
ēnōz pūdō knābōs.*

48. Liedōdjema vānkad.

Min jema jeman vanad naist volṭō nižōnd kōrd amniggōks, juba set kymdō āigastō tāgižpēdōn, ūd imliz suggimiz, mis ma lapsōld voldso kūldiz, jengō vizas piddōs. — Nei alz vanad rovz yrgōbōd nižō, ku lapst pālabōd, laz ne nižōgōd midegōst vaňsti aigšti aga tegiž mingiz muiniz niž. Ka siē nižōn um selli iž ūrgandōks. Kūldigid ni kui ūrgōb se muini niž. —

Kōrd jūrikšpāva ūdōn kuolm piškist skułkō tunnōd lambild. Sāl, ūvōrt kāngar pālō, rond selli kuordim māg, mis sānd nuttōl tussōks. Vān siē tus māg pālō skułkid tānōd ūjūrikš joutō, laz kaitsimi sōrrō jōvist vonštōg.

Ja moštad. ni ūdōn istōn sālō māg pālō ykš vanliki nai! Lapst

ienōd paikōl tānda vančlōm ja nānōd, ku se um cōrōz nai. Bet ta kītōn: »Algid kārtagid, jōcad lapst, tulgid pālō!« Lapst lānōd siz ka tämmōn jūrō ja nānōd, ku pāsō tämmōn rond piški, knaš liedist vānka. Ne vānka liedōd āt vonnōd nei piškist ku īr kūorad, nei ku paldīn set ulzō rabbōnd. Lapst rīnōd eņš joutō ka ylzō. Siz se nai kītōn nei: »Se um knaššō, jōcad lapst, ku tēg tūotō alz eņš joutō lānōd ja pidatō nei mīnda jūrikspāran mīelsō. Kyl täddōn sōrrō ni tykkiž pūdōks lāb jōvist, ma äbtōb kaitso tād lambidi. Suiž tād kāra jūrō äb tul. — Vān, vanast mōtsas rond cāggi pāgiñ uēdi suiži. Ja jānpāra ūdōn, siz tēg tūogid minuōn ka vānka!« Lapst rīnōd sīnō māg pālō jānōdōn tegiž vānka. Nai istōn tegiž, vānka pāsō. Ni se vānka um rond knaš, sangdi, sūršti lēlist, ēdrōmīdi tāuž. Sie kōrd nai kītōn, algō lapst unnōgōd tānda ku jākōpāran, laz tulgōd ka siz tānda vančlōm. Skułkid piddōnd sieda ka mīelsō, ja sie sōrrō nāntōn rond tykkiž cāggi jōvist: mōtsakouži kānd nei pāgiñ suiži, bet nānt lambōdōn mitykš ku iz ūo mittō pālō vančlōn. Lambōd sījōnōd nei knaššō pāikal, ja lapst rōinōd iž kāngar pālō māngō. Jākōpāran lapst siz lānōd tegiž sieda jemmō vančlōm, — nā, se istōn tegiž sīes eņš kūožōs, kus jega kōrd. Ni um vānkas rond juba ryggō pākiži ka ja pāgiñ mingiži äbmingiži knašidi puskidi. Ta tiennōn läpsi tulmiz jedstō ja kītōn, laz ni tulgōd tegiž piškizmārōks, siz ku yrgōbōd naggiri rōttō. Siz laz rōtagōd ka jemiñ mūdi läpsi ūnō.

Piškizmār pāran lapst lānōd tegiž — kūž kabalt — nei jennō uēdi sīes kārands um rond. Siz naiz vānkas um rond ka umari, nei siz umarist ja ēdrōmist vānka. Ta andōn lapstōn sūr suka raka tāud umari ja pand tulmō mikkilpāran tegiž tānda vančlōm.

Kui siz mōitiz, lapst lānōd mikkilpāran tegiž, — kui siz ni äb lā, ku nei jōra sōbra um. Bet sie ūdōn sūrd rovz ka lānōd salliz vančlōm, mis sālō ūigist um. Sie kōrd naizōn pāsō um rond juba vānka virist liedist, ēdrōmīdi ka kyl um rond, bet ne āt vonnōd ka sellist iž virlikist ku ne liedōd. Kakš kuolm nāista, nānt lapst jemad, ienōd pōzōd tagan vančlōm. Nai kyl sieda äb ūo neka tānd ja kītōn lapstōn: »Tāmpō ma tädkōks midegōst äb rōkand: sāl pōzōd tagan rākābōd vīkatōkst. Tulgid tegiž mar̄tōdōn.« — Ne naist kyl vīkatōkst äb ūotō vonnōd, bet nei se nai voł kītōn.

Mar̄tōdōn lapst vonnōd tegiž jūsō. Ni naizōn rond juba sūr lambō nāgi pālazkōskō sālgas ja lambō nāgi kybar ka pāsō. Ta

kitōn: »Ni ma läb maggōm, jōvad lapst, tulbiz āigast, siz tulgid tegiž jūrikšpāvan mīnda vančlōm.»

Nei lapst kānōd vančlōs sieda jemmō kuolm āigastō.

49. Ābjōva tȳō.

Pētš tuļ skūolstō kuodaj. Riek ajgas knäpist kyla kanad. Ležgōl iz nā̄ mityjtō rištingt. — »Ni um paraz āiga rāz ertlō kaṇdi,» mōtliz Pētš. Ta ūrgiz viskō kanadōn piškist kividōks.

Ku Pētš voļ sŷönd lōinagiži, tuļ kyla perimiez, kien kaṇdi tu voļ erilōn, tubbō. Jema āndiz kylalizōn raj ja pāliz istam. Bet Pētš tāž lādō ulzō. Ta juba mojiz, mis pierast perimiez voļ tund.

»Pētš,» kitiz perimiez, »sina rāz aigō tāgižpēdōn viskist kanadōn kividōks. Sa mōlist kyl, ku sieda mitykš iz nā̄. Bet ma sīnda neiz väggi jōrist leb läb. Ja Jumal ka neiz sīnda. Ta neiz jemiņ vel ku mina, ta neiz sin äbjōvvō sydamit. Sinnōn voļ rōm, ku kanad sinstō kārtistō. Sellī rōm mittō kuskiz äb kōlb. Set se um mīez. kis äbłōb muntōn. Äbi um tiēdō vājlizōn yllō. Kis lapsōld voldso eņtš äbjōva rōm pierast rabub ja ertlōb māmidi lūomidi, siestō tulab tūltōvaz rišting.

Pētšōn voļ väggi sūr uid. Ja jeman voļ sūrim uid yl eņtš pōrgiļ pūoga.

50. Libdiz tūgōd.

Jega kōrd Tsälmōts kaitsōs kyl mēg iz tiem ja paikōm sildō. Mäddōn voļ mingiži äbmingiži tȳödi.

— Mingist äigastōd tāgižpēdōn mäd mōtsis voļ sūr mōtsa palami. Ka Tsälmōt kāngarīs voļ rond tuļ. Se voļ kūja äigaks päzzōn ka liepad budarō, mis kaziz pids joug ajgist. Liepad piga tykkiž voltō jara kuijōnd ja rišti-rästi māzō saddōnd.

Ād ūdōgspūol polakōd voļtō vottōnd spitskidi ka ūnō. Mis siz jemiņ, tiemōst set tul. Āiga voļ väggi knaš ja kūja. Liepad voļtō kūjad neiku klapard. Tuoimō set nēdi ūdō kubbō ja teimō sellīz »jāntul», ku iž iz vōimō sugid pilō ležgōl.

Nei mēg kytizmō ama ūdōgspūol. Yl sie, ku mingi sädgōz vōiks lādō mōtsō, mēg sugid iz mōtlōm. Tuļ paliz āinamā pālō. kāngarōs t

kougõn, nei siz pids mādō ka se iz vōi mōtsō päzzō. Bet, tuodkōks kītōs, mōtsa palami mäddōn iz ūo mittō mielsō.

Tūgidi juba voł sūr pāgiñ. Kuodaj lādsō vel ētizmō jōvist pāgiñ pūdi pālō, ja iž vel kougõnd vantlizmō, kui knaššō se paliz.

Ma voł kūlōn, ku liepa tūgōd vollid väggi jōrad libdi tiedōb. Naist alz kuonnō teitō ka sieda. Siestō mina ka, tādsō murtō yl kuod jōram, rūoikiz pānda lambōd tałłō, laz vōigō vanaāman kītō, ku mēg ama ődōgspūoliz kitizmō Tsälmōts liepidi, ja mūpō sāld sāb jōvdi libdiz tūgidi. Bet sieda set täddōn lekš kūlō! Tuł voł pakkilis. — »U täddōn um ka rāz mielō pāsō? Tēg tātō kyttō ama ilma jara?! Mis siz lib, ku tuł lāb mōtsō? Yldīn li ja kystant tul jara! Sāb mōtsakaits nādō, sātō amad pūlkad jūr!«

Mōtsa kaits! Se iz ūo sugid ama pāva mielsō vond. Ni yl sūr jōram, ku teimō nei pāgiñ tūgidi, ma sai jōrist riđoltōt. Ja ama äbjōva aža voł se, ku ni voł nei sūr irm sālgas, ku ma yldīn ailiz mōtsō kystantōm tul jara. — Se sūr mōtsa palami umitigid volli suggōn kārapāinōd tulstō. — Sūr irmkōks iz ūo mittō mielsō kutsō vel mūdi ka yñō ja vōttō rīst, missōks sāks jougstō vieta. Pids riekkō ailōs voł set mielsō, koks mingi sädgōz äb vond lindōn mōtsō ja koks mōtsa kaits äb volks sieda tūlda nānd. Kui mäddōn mit ydōn ka iz tul mielō, ku mōtsakaits vōiks sieda tūlda nādō?

Ētiz juba ämarōks, ku ma sai Tsälmōtō. Juba kougõnd tūndiz mōtsa palamiz kardō. Tuł vel paliz. Sov kei ylzōpēdōn nei ku kuordi, siñni tōlpa. Kui jennō set sōitiz, ma rūojkiz tulnajgō. Ni set ma pañ tādōl, ku min' äb ūo mitytlō rīstō yñō, missōks sāks jougstō vieta. Ežmōks ma kāliz kandō kāmalōks. Bet siz rabagiz mielō jōva nōr — kandō vieta kybarōks. Ŷdstyd ma vantliz ama ymmar, u set äb tul mōtsa kaits.

Ma jemiñ sielđō äb mādlō, u sai ka tul amnämmiz jara kystantōm aga äb. Set sieda kyl ma vel mādlōb, ku yrgiz iedō pimdōks ja minnōn ētiz väggi irm. Nei iž kui tund ma rūojkiz tegiž kuodaj.

Sie ődōn mittō ődigist ka ist maitsōt ja kōgiñ aigō iz tul un. Ama āiga ma mōtliz yl sie, ku set tuł äb lā mōtsō . . .

II.

51. Rikaz rānda.

Mis tēj minuñān kītōt kūldust
Öbdōst, mis um mānallō.
Kienta votšūmōst um mūldust
Tulgid īyōz miernajgo!
Vaufligid, kui piedag tykkiž
Kūldutōt um kōnka pāl.
Ammō rāndō pāraļikis
Nātō kūldas pāistam sāl.
Kajagōn āt öbdist tībōd.
Sam'ti am um kākouļōn,
Ārōnd nei iž tōurōd libōd
Rāndadīlbān, sportistōn.
Ētagōd sīn pūol eņtš silma.
Sīn, kus pāca lūojō tāb;
Kus siz volks kyl yl māilmā
Nei jen' rikust, kui sāl nāb?
Sāl nāb nei jen' kuldō läistam,
Kui jen tōva mier īd um.
Siegas valdō öbdō pāistam
Lāinōd tutkamis kui lum.
Yllō ailōb purpur pīla.
Allō laint um dīmanti,
Ama ymmar rikaz riļa
Ābnimtōb ja äds mingi.
Kädud imlōs kubbō pānda
Tēg set vōikst' ja īdsō sūs
Kitō sāl: »Uod rikaz, rāndu.
Sellist rikust äb ūo mūs.»

52. Mier kāzgōnd.

Se tuodli nīz um suggōn juba amniggōks — vel nēši cuņši aigši. Ku kaļdi mād miersō voļ vond nei pāgiņ, ku izā izad āt nēdi rejjōnd set īdkōrdalist vōrgōdōks pāgiņ jemiņ āb ku mēg paldīņ. Siz vel āb ūo vond Kūolkas bōik, āb ka miersō likkōnd »štimōrd», kis eņš māraks paldīņ ādagtōbōd kaļdi. Siz āb ūo vond ka nēdi sūri touvidi ja lānidī, kis paldīņ viskōbōd lōjad ymmar ja artōbōd tykkīž vōrgōd jaru. Bet siz āt vonnōd knaššōd, vondzist āigad, kus knaššōd kierad pārad ja lemmōd sygži īgōd voļtō pyrastōnd muinistōn lūomidi. Siz kalamīed voļtō eņš pālandikšis octōnd sel mierjemmō ja tūonōd tāmmōn pyrastīz oppīri. Siestō ka mierjema voļ vōttōn kūodōn mād rūnda eņš kuod kūožōks, tiend tānō lānōd ryppō eņš nīnō, jellōn sīdš ābsiegdōt armsō ja roņštōn kalamīedōn rikkidi lūomidi. Siz, sīel muiniz āigal, īd cuna līvō vor kalamīen vond kōrd sūr voļ nādō eņš sīmuadōks mierjemmō ja tām nīnō allō, tōcas lānōd sylsō, ja se vondzi kalamīez vond kūodōn mād kyla līvō pūoga.

Īd pyrapāra ūdōn, nei sygž pūol sōvēdō, vond imlistiz vaqa āiga amas rāndas. Mier voļ vond sildzi ja paistōn nei ku spīegiļ, mitykš laint ka iz ūo vīerōn vied pīndal. Mād kylas siz kakš rannō kalamīestō ka rōkandōnd lādō ūyōzōks mierrō. Ne ist ūotō pannōd tādōl pyrrōpāuvō, siestō ku nāntōn voļ vond kalad pūtōks. Ne ajjōnd eņš lōja mierrō, kūodōn sīe eņš ūrga kūožōs, kus vanast pyrakuoda voļ vajjōn mānala, ja kus vel paldīņ kūlōb kielad killimist vied allō. Molmōd siz sōidōnd īlzpēdōn, eitōnd vōrgōd sizzōl, pallōnd mierjema kūdstō pyrastimist ja tānōd juba eitō ānkār pūojō, laz vōigō ūedō ūyōdō maggōm. Bet ānkārkieuž voļ vond līti ja iz ūo ulatōn pūojō. Ne siddōnd jūrō vel tuoiz pitka ānkārkieud, siz laskōnd ānkār tegiž pūojō. Ni se'm lānd golatōs īd ala. Molmōd töppōnd eņš pīpōd tādōks ja altōnd daggōlōks ja tuluksōks tabak palam. Vān, vanad kalamīedōn um selli kītimi: ku sa ūod pīp tāud tabakō tījaks tūgtōn, siz um paraz āiga ranīlō vōrgidi. — Ama lebbōl miersō um vond selli imli, eņšvīti sieldōm. Āb sugid selli, kis tīetōb tōrast ja mis kalamīedōn vond jōrist tundtōb. Se um vond selli, mingist ne ist ūotō vel kunagist nānōd. Kalamīedōn pierrō suggōn selli eņšvīti mojjimi: sydamsō nāntōn vond selli tundimi nei ku alz pyrapāra ūomōgōd lātōl lādsō. Mol-

mōd ne āt vonnōd veggist tīomīed, jegakōrd ežmīst miersō ja perrist ajgas, bet tämpō nāntōn tīo sugid iz ūo vond miel pierrō. Rāz aigō vejjōnd, ne laškōnd laijō pitkaliz novrōm. Yks nēsti jedmōlis ūozō voj sānd veitō magatō ja yrgōn yldīn krōkšō, vaildōst leb un vieddōs pīpstō — pops, pops. Tuoizōn iz ūo un tund. Ta um vond ka selli kiltiji. Mikiļ vond tām nim. Piga jega kōrd ta vōttōn eñtš kāndla yl yō mierrō yñō. Ka siē kōrd se vond yñō. Pušnikan magats, ta siz yrgōn kiltō muragliši ja rōmliži kalamie lōlidi, nei ku mier ka kūldōs īend kiltimiz pierrō muraglizōks ja rōmlizōks. Ja ku kiltimi perizōks loppōn, siz ka mier um īend vajaks, nei vajaks. Ku lōja iz ūo mittō rāz ka likkōn.

Sāl yd kōrdkōks vanamiez nānd, ku selliz kabal lōja jūstō jara nūzōn vāldast vāstō ulzō yks knaš pā, siz kaggōl ja keja. Perizōks vond nādōb naistpūoliz keja. Um vond juba pimdō, bet naistpūoliz ymmar um paistōn imli val. Mikiļ um vōind sieldō nādō naistpūoliz knaššō tieggō. Se um vond nei knaš rišting, mingist ta kunagist ka iz ūo vel nānd. Tāmmōn vonnōd pitkad, valdzikist ja kāranist, nei ku lāinōd, ibukst. Ne āt vonnōd puskantōt pārlōdōks ja ēlmōdōks. Sieldō vōind nādō tām valdzik-mieraļķidi āriņi ja väggi valdō ežārōnt, punnist kēradōks — vāldim ku amad purrōd īlma pāl. Vanamiez sieda nādsō ädagōn jara, tānd ajjō ka eñtš pušnika ylzō. Siz tāmmōn rabagōn mielō izad opatōks, ku miersō äb tūođ tuoizōn sieda nägtō, mis īž nāb: siz nägtijizōn eñtšōn sugub mingi äbrou. Ta siz ka īend vāgiž. Imli nai tund lōjan ležgōl. Ta tēriņtōn kalamiestō ja yrgōn tämkōks rōkandō. Tām ūl killōn nei īž knaššō ku Mikiļ kāndla. Nai kītōn, algō Mikiļ kārtag. Ta volļi mierjema, kis kalamēdi juba lapsōld ältōn lāinōd pālō ja pyvastōn amdi, kis nägtōnd tāmmōn ovvō oppōrōks. Bet tämpō vied allō volļid tām tydarōn pāva pūogaks kāzgōnd. Ne tunnōd paldīn lātōld kuodaj ja ni äb pāzzijid sizzōl: kalamēd ānkār volļi kūodōn uks allō, laz ni kalamiez volgō nei jōva, tulgō nustam siē sāldōst jara. Ja ta kutsōn Mikiļt ka eñtš tydar kāzgiņi kiltōm. Vanamiez kutsimiz pālō kītōn vastō, ku ta mierjeman uskiji julgstiz, koks set ta pāzzōn sīnō ala. Mierjema muidlōn, vōttōn kalamie kādkuorrōl, lagtōn ežārōnōks tām sīlmad vizzō ja sīlma pilksō vīnd tām lōjast ulzō mier pūojō jedspēdōn.

Ku mierjema vōttōn Mikiļōn ežārōn sīlmad jedstō jara, siz ta um nānd sellist nēmist, mingist ta kunagid eñtš pitkas igas mittō

kuskis iz ūo vel nānd. Täm sīmad īenōd sougdōks ja ta nārbōn jara. Siz tund ykš mierneitst ja pand sīmadārōn Mikiļōn sīmad pālō, ja ta vōind tegiž nādō. — Täm jedsō pīlōn nīnō. Se um vond tiēdōt glāzist, briljantist, pārlist, ēlmist, naļkāngist ja mōitižist ažist, mingizi māpālō sugid äb ūo ja kien ta äb ūo ka tieudōn nimmō. Amad sāinad paistōnd lebbō. Tōrnōd ja vārōd lāistōnd, kristal

läbuđ pilkōnd kui tourō tādōd, rāmōd vonnōd ama tōurimist pārlist. Nīnō ymmar āt vonnōd kāznikad — ama vied alli ibna, kyl kaļdi ja lūomidi, kyl ka kalatabarliži mēdi ja naiži. Vārōd jedsō pīlōnd knaššōd kōrist rattōd sūongist kōrōdōks. Rattis istōn nūorpār, kōnig krūonōd pāsō. Kāznikad vonnōd ratsōl sūrd kalad sālgas ama ymmar. Ja tuodstiz... nīnō kīndōks jedsō pīlōn va jara rūostōn ānkār, mis kalamīez yldīn riskōn jedspēdōn. Dīmant rōpmōdōks mierjema siz klōkšōn nīnō uks vāldīn. Nūorpār kāznikadōks lānōd sizzōl, perizōks lānd Mikel ka. Ni āb ūo jemīn sōndi, kui laz sieda nīzōg, mingi um rōnd nīnō sīžali knaššōn. Amad aijist āt vonnōd mingiži übmīngiži tōuridi aždi tādōd. Ama knaš ja ama tōurōz um rōnd nūorpār rēlmōz lōda jūsō. Ku canamīez pandōt lōda jūrō, kis āb ūo pūtōn itāb midegōst ka. Vond ama suglimiži maydidi sȳomnaiydi ja jūomnaigdi, mingiži Mikel iz ūo eņtš igas kunagid mātsōn. Āb ūo pūtōn ka ñigist rānda rov rōltō. Se sānd jūodōt knašist eln bikarist. Siz tunnōd Mikel jūrō brūt brūtganaks ja pallōnd, laz ta kiltōg nei iž knaššō ku lōjas. Siz ta kiltōn ka, — mād līrō rov kiltiji kiltōn siz mierjema tydar kāzgiņi nei, ku amad mier rovz āt vonnōd rōmlist ja vondzist. Amad āt vonnōd väggi jōrad tām rastō. Iž mierjema rōkandōn mād ra kalamīekōks väggi lōpsnastiz. Ta nīzōn, ku tämmōn vollid kuolm poigō, kis rālikšijid vieta — ykš Sārmāl, tuoi Sūomōs ja kuolmōz kuskis mūsō — kougon. Sīdš, eņtš līrō rov jūsō, jema tānd iž mierda rālikšō.

Ā ūo sydamōl rōttōt mierjema tydarōn rānka māzō, mis um ñlgōn ku pāvaliki. Brūt siz jaggōn eņtš tīnštō māymidi — imlist knašidi sērkidi, sukti, kindidi, kālidi ja mōitiži aždi. Tykkiž um rōnd vägn̄ pīenti kād tīyō, kien knaššōmt vana āb ūo joudōn imlō yd.

Brūt āb ūo unnōn ka Mikel jara. Tienandōksōks yl oppōrd ja knaš kiltimiz sīdš kāzgōns ta māytōn kalamīen knaš iž eņtš kudtōt sīlmadārōn. Tutkamōd vonnōd punnist kēradōks ja punnist nar-mōd ka vonnōd. Sellīži kēridi āb ūo moistōn tīedō mitykš mā neitst. Iž sīlmadārōn um rōnd rālda kui lum tāla sydamtō. Se um rōnd se iž sīlmadārōn, missōks Mikelōn pūstōt sīlmad, ku tu vied allō nārbōn jara. Sie sīlmadārōn siz ni brūt siddōn Mikel kāndlān ymmar. Vana väggi tiennōn āndajist.

Pierrō sieda mierjema lagtōn tegiž Mikelōn ežārōn sīlmad pālō ja rīnd tām tāgiž laijō. Jumalōks jettōs mierjema pallōn tīedō

amu rānda kalamiedōn tieutōbōks. ku ta lēji sīdštō mād mierstō jedspēdōn, mūzō kūožō, siestō ku tānō volli tund pāgiņ vōridi rovšti, kis rōkandōbōd vōrōst kieldō ja rižobōd līrō rovrō tulkōks ja mōkōks. Sīdš yrgijid kādō ka sellist kuojjid. kis tūgijid ja eñtš māraks ädagijid kalđi. Ne äb ändajid ka tämmōn eñtš nīnōs armō. Siz ta vel kītōn, ku pierrō tām jedspēn lēmist līji ka sūri touridi ja mōitiži äbjōvđi aigđi. Kalamied sājid piskiži lūomidi, ja ka mōitist äddō nāntōn līji. Rānda ēji jōugizōks ja äb kazatiji nei jennō vīllō ku paldip. Bet amā sīckōks kōrd — nei mierjema um vizastiz tōitōn — ta tāji tegiž tālda tāgiž eñtš rov jūrō. Siz ta tēji tegiž tourōd vāgiž ja üdstiz rovštiji kalamiedōn lūomidi. Nei kītōn mierjema öbdī öl. jettōn kalamie jumalōks ja rāziņ ūd kuddōn ried sizzōl jara.

Vel kōgiņ vanamiez vanlōn, ilmō sīlmad pīltamōl, mierjeman tagan: U uñ? U set selli sīlmad mūodō nēmi? — Se äb ūo vōind vōlda uñ, sieda nägtiz umižigid sīlmadārōn kāndla ymmar. — Siz Mikil kīerōn ka eñts va pušnika jūrō. Se rel tukkōn sīe eñtš kylg pālō, kui laškōn, ja vel nei iž leb un popiňtōn pīpō. Nei lītiz äigal se tykkiž rov suggōn, nei imlistiz pakand siz pidtōt vied allō kāzgōnd. —

Kiltiji rel selliz rāz aigō imlōn, kōntš yrgōn punastō pāva val. Siz ta ajjōn ka pušnika ylzō ja yrgōnd vieddō vōrgōd ulzō, mis ät vōnnōd nei tādōd kaladōks, ku sūr pīnimizōks set sōitōnd yl pardō sādō. Mitykš rel iz ūo vieddōn sellist lūomō, ku tämpō ne kakš: vond nei pāgiņ kalđi, ku lōja nei set nei äb ūo lānd pūojō. sūr pīnimizōks set sānōd ajgō.

Set rāndas, loptōnd tījō, va kalamiez tūodōn nīžō ammō miersō nādōt ka eñtš pušnikan. Sīen um vond sūr imlimi, kui tuoi joudōn nei pakand, kōntš ta rāz tukkōn, kādō mier pūojsō kāzgōns. Až äb volks vond se māyutōt sīlmadārōn, siz pušnika äb volks uskōn ka sieda nīžō, ta volks piddōn sīe unnäguks ūd, bet sīlmadārōn pañ uskōm amā pūdōz. Mikil nīžōn ka munt kalamiedōn yl mierjema jedspēdōn lēmiz. Ja, ku ta um joudōn amadōn sieda nīžō, siz yrgōn vaga mier krākšō, nūzōn pakandi iļing, mis nustōn lāinidi ja vādō kuordiz ylzpēdōn. Iļing murdōn tykkiž knaššōd pārnad rāndanai-gast māzō ja lāinōd tūonōd knaš, rōrriz rānda pālō jōgta. — Nei mierjema lānd mād mierstō jedspēdōn. Va kalamiez rōttōn kybar pāstō māzō ja venkōn sīekōks mierjeman rel laggimiz tierridi.

Pierrō sieda tunnōd ne tūld ja tourōd ja äbjōrad reidōks äigad.

mis jatkōbōd siedaigō sānō. Set kiltijin kyl ama iga vond juga kōrd pāgiņ kaldi, ku ta um eitōn vōrgidi. Vel laps lapstōn ta'm nižōn sieda suggimist, siz ku yl pitkad tāla ūdōgōd ta um paikōn vōrgidi aga tegiž ūolōn airidi. Sieda mȳmtōt sīlmadārōnt ta nägtōn juga ydōn, kis äb ūo uskōn täm nižō yl mierjema tydar kāzgōnd. Ja mingi imli ārōn se um vond: äb se ūo kullōn, äb ka vanaks iend, kōlbatōg kui jennō tāg. Mingiži äbmingiži rujdi ja vigdi siēkōks um sānd tiedōt tierrōks ja jegas mäd rānda kāzgōns se'm sānd sidtōt mȳmōd vakan ymmar. Siz vaka sānd viđot brūtgana jūrō, ja sālō siz pallōnd mierjema kädstō pyvastimist nūorþār jelamizōs.

¶ Set kazamt Mikel laps lapst ät sieda sīlmadārōnt piddōnd. Siz perizōks se um kaddōn mäd rāndast jara, ka se perri mādōltōks mierjemast täm eñtš rovvōn.

53. Vana Nika.

Ta vol juba nei vastō kādōkskymdō, siē niž Nika vanatāti, siestō siz ta äb ūo ilmō nuttōt vana Nikaks. Jelizmō sōvvō lebbō yd katuks allō ja ma sai tānda jōvist tundōm. Läpši, kis voltō juba sūrōks kazzōnd, tämmōn vol set. Ne voltō jettōnd vana isa jelam eñtš jelamist, piškizō tubbō, kus vol lōda, raj, lova ja pāgiņ siēziri. Nēdi sōbridi Nika pañ tādōl nei iž veitō ku rovsti, kis täm ymmar jelist. Tämmōn vel vol leťkielkōks loul rāntōz ja Bibōl ja vana līvōkiel Mateus evangeliū. Līvō kielkōks siel äigal vel iz ūo tiedōt mitykš loul. Až pyvapävši Nika jamdiz ūolkōks eñtš kāmars lōliz, siz se vol leťkielkōks.

Nika vol tulli līvli. Ta väggi iz kāndat selliži, kis pilkist täm ämakieldō. Kōrd nūorši pävši ta vol sygži rāndas yd selliz kastōn kylma vied sizzōl.

Ta tiédiz väggi jōvist, ku täm rov muiniz äigal um vond sūrim, pāgiņ sūrim äb ku paldin. Ta tiédiz, ku täm muinist ät jellōnd pids ama Leťmā rāndanaigō ja Vēna joug kūoltad pālō. Siestō täm miel pierrō līvōd kēl um vārtli ja tādōl pandōb, mis äb vōi jettō muntōn pilktōbōks, sieda um pidamōst tōurōks ja pyvaks.

Nikkō amad neka kārtist. Ta vol selli kārand kaitis ja tiédaji yl siē, set rāz pakandi eñtš amats. — Ala vōttō ainō piendrōksöst ybizōn, äb tūod murdō puskidi. — Rovz rōkandist, ku kuodōn

täm pakandiz ila pierast ta volli jettōt jelam ykšiggin. Lapst siestō äb vollid tānōd; tānda eñtš jūrō. Ne parimstiz sātijid tämmōn mingiz lat tuoit pierast rādō. Se ni kyl um tyja rōk. Eñtš syndist kylast vannō Nikkō volks rōind nei iž lālamstiz ulzō sādō ku vannō tūlsto artōt piedagtō, kis pīlōb, jūrdkōks tōvald mā sizal, pīskist kōvrīst oksadōks, jōugō kōnkad tagan, tūld ūgimist ja mier krōkšimist kūldōs.

Vol ka selliži strēkidi, ku Nika nägiliz volmō piemdō. Algōm rōkan-dōm yl novvimir āiga pūolpāva ūdōgis, ku istizmō sūr budar mēdi sōna ištimōd pālō läulsō »nei ku veļid«; tuož, sōna läulsō jega ūdōn pakandi mēl ieb piemdōks. Siestō siz algōm mādlōm Nika vanatā-tist, mingi ta vol sōnas. Mādlōm tānda sellist, mingi ta vol jegapāva jelamizōs, ku ta jega ūomōg jeliz taras, ja ku tämmōn tuł mielō täm jōvalāpš, sōvvōkylalist kuolm āigastō vana skułk. Vanatāti siz katkiz tara knašimōd puskud. Lōb tagan vol kūltōb täm piemdō ūl: »Kaiju, kus min Kaiju!« Mūnda kōrd alz läbārōnd tagan — läb pīliz lōkald — vol nādōb vanatāti sūr, vira pyv puskidi täuž. Lāpš vol sieda yrdōn, jūokšiz sielđod sīlmadōks sāmō puskidi. Jengōd kyl ta tei sīlmad siz set vāldin, ku kuldiz vanatāti puskud juba volto loval kylgsō. Ne strēkōd āt vōinōd iedō lapsōn mielō, ja ne tulbōd ka vanbistōn mielō, ku mōtlōb yl siē jegapāva jelamizōs vizaks iend līvliz vanatāti.

Pierrō ma kūliz, ku volli vond āiga, ku vana Nika sullōn amnām-miz. Kyla līvlist volto tunnōd ūdōkubbō pidam tałšpyvad kūzō. Vanatāti ka vol lānd eñtš kāmařst ulzō ja, sova pālō tyggōs, päzzōn pyvad kūožō. Kūndōld pāistami kūzō jūsō, sōbralist rovz ja rōmlist lapst budar vol kyl yldin altōn vannō jengō pyvad tundimist. Mis

ta sai kūltō, ku pyvali taļšpyvad loul sai louldōt! Se kiliz täm knaššōs, tōurōs āmakielsō. Kynđold vierist pids vanatāti girbalīži poški. Mūnda loul sai louldōt ūdskubs, kūor lōliz pāgin ūold pālō ja lapst ūd ūolkōks, — ja tykkiž se vol set līvō kielkōks ūd. Siz tuļ taļšpyvadmiez vāldad abbōndōks. Ta kītiz, ku vollli tund Sūomā pūoj pūolst bīržist. Ta vollli tund Ēstimāld lebbō ja tūond āndikši sūrd suglist kädstō amad līvō lapstōn, kis vel rōkandōbōd eņš āmakielsō. Andōs jega lapsōn āndōkst pak, taļšpyvadmiez kītiz sydamlistiz, laz lapst mādlōgōd sūri sugliži, kougiži sōzari ja veļidi, laz ne pālagōd Jumal pyvastimist ka nāntōn. Jegaykš läpš eņš pūolstō kītiz taļšpyvadmien līvōkielkōks taļšpyvad lūol aga tegiž midegōst mūdō kōlbatōb. Vana Nika istōn vāgiž nūrkas ja pūstōn eņš kardiz kädkōks ūdstyđ ūdstiz kažizōks īenidi siļmi. Ta ka vol mādōltōt. Taļšpyvadmiez vol andōn tämmōn ka pak, kus vol lem villi serk. — Tiennigid nēdi, tiennigid nēdi, — vōind vanatāti sādō yļ ūld ja lommōn tāgiž raj pālō.

Ne taļšpyvad volļo tämmōn perrist.

54. Kutškist.

*Kakš kutškistō kārandōl māngistō,
Kuņtš ūdtūoista jamstō ūrgistō;
Ne saitō ni molmōd kōrizōks
Ja taplōmō ūrgistō perizōks. —
Sieda perimiez vol nānd,
Ta pitka vitsaks lagtiz nānt. —
Tēg, lapst, kyl sieda nei äd tīetō,
Ūdtuoiz pāl kōrizōks äd īetō. —
Set kītō ma vel täddōn tāb,
Siz pitka vitsa glābdōt sāb.*

55. Kui Matš mōtliz volmō miez.

Jedsō Matšō tātin ja āman juba vol skutkidi, set skutkidi ūd. Ku ni Matš tuļ ka aimō ja vol rāz juba kazzōn, ūrgist tānda alz »mīekōks» nullō. Bet Matš vol vel piški ja iz sā aru naļļō. Ta ūrgiz

piddō ēntšta pařimōks äb ku jõvad, vagad sōzard. Siestō ta kārandōl rōkandiz kildzist ja vol jõvagid sūrli ja pōrgil. Ku ta vel iz müošta jõvist rōkandō, siz juba iž sūrsliz, ku ta volli »māz». Až tānda iz pan nei tādōl kui sōzari, siz ta sieda vōtiz väggi vigaks.

Matš pakand vieniz pitkaks ja pāiziz ja ni müoštiz juba kitō, ku ta volli »miez». Ta mōtliz, ku mien um volmōst ka mōitiz ama vičō sellizōn, mingist munt mied ät.

Kōrd tuļtō tuoiz kārand Jusi ja Indrōk jema jürō midegōst sāmō. Ne voltō piškist »mied»: Matš vol rāz nēsti vañim. Se um sielđō, ku mied tulbōd ydōkubbō, siz ne rōkandōbōd ka mič rōkidi. Jusi Indrōkōks nižist, mingist näntōn vollid vēšōd, jeirōdad, piškist rieggōd, lumkāngad ja vel mōitist ažad, mingizi miedōn um vajag. Matš entš pūolstō nižiz ja nägliz, mis tämmōn vol, missōst tānda vōiž piddō miekōks.

»Ja pīp?« kyziz perizōks Jusi, ku Matš vol tykkiž entš ažad nägtōn.

»Pīp?« nutiz Matš imlōs ja ei selliz strēk vāldin sūkōks.

»Nā, nā,« kitiz Indrōk. »Až sinnōn äb ūo pīpō, siz sa äd ūo ka mingi miez, äb ka sinstō mingizkōrd miez li. Set tūgtimizōst vōib tundō, ku rišting um miez.«

Matš ei muragōlōks. Ta mojiz ēntšta volmō piškimōks, ja ku siedaigō sānō ta um kānd äbōigist riekkō, piddōn ama äiga mie nimmō ja mōtlōn selli ka volmō ilmō pīpō, kis set õigist tieb rišting miekōks. Se tei tämmōn pāgiñ uidō ja pañ kōzastōm entš pālō. Mikš tämmōn juba jedmōl iz ūo yl sie aža kitōt? Kad mielstō se, tieutōb aždi, iz ūo. Bet vol von, ku tämmōn vol jōvdī sōbridi. Ta mojiz, ku ta um iend Jusin ja Indrōkōn pāgiñ tienandōkshi vōlgō.

Matš tāž juba yldiñ nägtō, ku ažad ni ät tämmōn sielđōd. Ta volšiz ylzō iza pitka pyvad pīp ja altiz tabak palam. Juba pakand kuod rovz saitō tānda nādō kui õigist miestō. Ja mis um tuoiz, se um tuoiz! Ku tīorovz ja iza tuļtō lōinagstāigal nītimist kuodaj, Matš istiz pū blek pālō kārand vārōd jūsō ja viediz sangdist sovvō. Jusi ja Indrōk ist ūotō kitōnd, ku sellist miedōn um tūgtomōst salliz.

»Mis sa tieed, joutōm läpš?« kitiz iza muragōl. Siz ta vōtiz Matšōn pīp jara ja lekš tämkōks jema jürō. Ku jema sai sieda ammō kūltō, tämmōn tuļtō kīndöld siłmži. Matšōn vol sūr imlimi, mikš

izu jemaks āt nei muragōl? U näntōn vōiks vōlda kadli mēl yl siē, ku Matš um mīez? Āb, sīdš um volmōst mingiz mū vigan.

Matšōn iz ūo kōgiņ imlōmōst. Ku munt istist lōda jūrō ja ūrgist sīodō, Matšōn ūrgiz sydam kierō. Pā ūrgiz oddō ja lādō ymmar jemiņ ja jemiņ. Sīomizōst iz ūo midegōst. Tämmōn vo lēmōst lovrōl. Ka sālō vel ta tūndiz, ku amad aigist ja ta iž ka kierōbōd ymmar. Pā vol nei kibdi ja amad nōtkōmōd ilmō joudtō. Nei se vol ama ūdōgspūoliz. Jōvad sōzard salliz itkist. Ne kārtist, ku set Matš āb kūol jara.

»Jema, jema!« ūrgiz ruja perizōks nuttō, »u minstō līb ka mingiz kōrd mīez?«

»Až sa rāzin sād tierrōks,« kītiz jema muragōl.

»Mis siz laz tiegō, ku mina āb kāndat tūgtō?« sēltiz Matš itkijiz yōlkōks.

Ni jema sai aru, mis Matš mōtliz. »Kyl sinstō līb mīez, až Jumal āndab tiera yrg, ja až sa ēntšta jeddōpēdōn äd rik jarandōz, kui sa ni ūod tiend.«

Ku Matš nīziz sieda, mis kyla Jusi ja Indrōk voltō kītōnd, ja ku ta kūodōn siepierast vol sieda äbjōvvō kōlimist tiend, siz jema kītiz:

»Tabak um vija, kis rikub väggi äbjōvist nūori rovsti. Ka vanadōn se āb tūo mittō mingist jōvamt. Amad yrdōkst vailō tūgtimi um ama äbjōvim. Kis juba nūorši pävši opub sieda, se väggi kievamstiz opub ka mūdi äbjōvdi yrdikši. Tūgtimi mītytō ka āb tīe mīekōks. Paldin um pāgiņ jōvdi ja ovtōb mēdi, kis mittō sugid āb tūgtōt ja nei iž pāgiņ um ka sellīži mēdi, kis jōva mīelkōks laggōbōd tūgtimizōst. Ūgist tīeb ja um ovtōb sellī mīez, kis tiedab ja tīeb, mis um tuoiz, ūgi ja jōva, ja kis tāb ka mūdi ūgizō riekkō vīdō. Až sa tād sādō sellīz mīekōks, siz ala kūl pietajid rōkidi. Ne āb ūotō sōbrad, kyl grumanikad.«

56. Tabandōkst.

Nāgi mag, roudi kēl; ku ta rōkandōb, siz amad īebōd marrō?
(Ilgōmag.)

Vī musta, tūo musta, ēta leñtš kaggōlō?
(Kaļļa, ku panab kūokō.)

Sōradōks lova, tabarōks äł?
(Lēba kougōl ja lēba läbdi.)

Pūstō lind, linast tībōd.
(Purřō lōja.)

*Sinņi ku tōvaz, äb ūo tōvaz; āłaz ku āina, äb ūo āina; vālda
 ku lum, äb ūo lum; mōržōb ku piłki, äb ūo piłki?*
(Mier.)

Ył yō Jumal kädsō, ył pāva viđōr tutkamōs?
(Võrgōd.)

*Ybbi mīnda viedab, mīez mīnda kāndab, iż ma äb sōita kādō,
 ykštōz ma tūob amadōn pyramt?*
(Addōrz.)

Vanaāma vanatātiks ama yō biltōbōd?
(Lumsad.)

Kandō sōitab, luggō äb sōita?
(Ibukst.)

57. Rov lōlōd.

*Lōliz iza, lōliz pūoga,
 Lōlist kakši pālkamiest'.
 Jemīn lōlist iza pūogaks,
 Äb ku kakši pālkamiest'.*

*Krievō kutški, murgi pińki,
 Viž min jāsō jāranajg', —
 Tuoi min sušan vāńka būori,
 Tuoi min veļkin kāndla kiel.*

58. Tilkamāliz naist gilgōmōs.

Tilkamālistōn vol väggi knaš ryggōz.. Ku se vol sūrōks kazzōn ja sālō sizal ēdrikšist knaššōd siņnist ryggō puskud, siz lainiji siņni nurm vol kūodōn ku vied pīnda.

Tuļiz sōvvō pāvan nurmstō lekštō piddōz seis tilkamāliz nāista.

Nei ku āiga vol väggi kīebi, siz ne eitō ryggō nurm ajgō rāz novvōm. Amad vanīlist, ku ryggōz nei knaššō lāinōb. Ni tilkamāliz naistōn rabagiz mielō, ku lāinis voigōs vōib sādō väggi jōvist villō. Mōtōltōt — tīedōt. Amad tōmbist ārōnd māzō ja aulist ryggō sizzōl gilgōm.

Seļlis strēk gilgōnd amad tuļō roppōs sāldōst ulzō.

»U siz ni ūomō amad siđšō, ku mingi äb ūo lāinis jara upandōn?« kyzistō ne ūdtuoiz kädstō.

Laz aža volgō sieldō, siz ūrgist luggō, u amad ät. Seis nēdi vol vond riek pālō, sieda amad sieldō tīedist; ni lugist kyl jeddōpēdōn kyl dagaržpēdōn ja saitō set kūž: luggiji ēntšta jetiz luggōmōt.

Perizōks ykš paņ sieda tādōl:

»Ā, ni ma tīedab, ni ma tīedab! Luggiji um jettōn ēntšta luggōmōt! Laskigid, ma lugub!« nei ta nutiz amal kurkōl ja siz lugiz:

»Mina, ykš, kakš, kuolm, nēla, viž, kūž.«

Ka nei luggōs ist pāzzōt kougin ku kūtō sānō.

Ni naist eitō väggi tergil ja sugiz väggi ädalī ūrandōks ja rākandōks.

»Vōi, mēg äbvondzist, vōi, vōi, ykš mēsti um upandōn, ūigist ykš mēsti um jara upandōn!«

Ykš vōrōz mīez lekš siēl äigal nēsti piddōz. Se kyziz:

»Mis tēg siđš räukōt ja ouřōt, nei ku ama īlma keržōb? Vōib mōtlō ku mingi äda um suggōn.«

»Mēdi piđiks volmō seis ja ni ūomō set kūž. Ykš um voigōs jara upandōn. Lug, palts, sina — mīedpūoli voldso — mīts mēdi ūigist siđš um!«

Mīez sai aru, mis aža siđš um. Ta nagriz enīš jūsō, nāgtiz riek pālō liega landō ja kitiz:

»Pistagid jegaykš enīš nana jōvist tōvald siēzō motšinō sizzōl ja siz luggigid amad kōrda pierrō tagan īenidi ūkidi. Mits oukō lib, nei jennō tēdi ka siz siđš um.«

Naist paņtō riek pālō sīlmad pālō māzō, pīkstistō nanad liega

sizzōl ja siz lugistō ūkidi. Volṭō seis oukō, nei siz lug vol täuš ja naist vondzistiz pāzist siest sūrstō murstō.

Kuodaj tunnōd, ne rōmlistiz nīžist, kui ne volṭō gilgōnd, ja kui kovalstiz ne volṭō ydtūoista ädagtōnd luggōs, nei ku vōiž mōtlō, ku ykš um jara upandōn.

59. Tika ja rebbi.

Tika rebizōks molmōd volṭō kōrd saddōnd tōvvō oukō, kustō ist rōitō pāzzō ulzō. Perizōks rebbi, kis jega kōrd um blēd ja koval, pan jeddō selliz nōv. Ta kītiz tikan nei: »Ni ma tīedab, kui mēg pāzzōm ulzō.» — »Kui?» kyziz tika. »Nei,» kītiz vastō rebbi, »ku sa nūzōd taggist jālgad pālō pystō, tygud eđdist jālgad vastō ouk saiñdi, ma astab sin sārad pālō, iekōb siz ulzō ja viedab sin ka oukstō.» Tikan yl selliz nōv vol jōva mēl ja ta tei nei kui rebbi kītiz. Rebbi, sānd iž ulzō, sugid iz murt yl tika. Ta set kēlštiz yd, ku tika tānda yl pietamiz skēñdiz. Ta kītiz: »Až sinnōn, tika bāb, volks nei jennō mielō, kui pitkad āt sin abbōnd, siz sa ka volkst oukstō ulzō pāzzōn.»

60. Miez ja siga.

Se vol vel sīesaggōl, ku sigad keitō kyla- ja mōtsakouți enīš vāldas. Kiebad ne saitō ajtōt mōtsō ja sygži, ku vol taptōb āiga, siz votšiz nānt sāldōst ylsō ja ajiz kuodaj.

Vol knaš pyvapāva ūomōg. Pāva kädsō liega landsō silmšti sānō magiz siga. Rovz lekštō tämstō piddōz lātōl. Kad silmadōks ta vanłiz nānt jałgi, mis volṭō nei knaššōd, ja tämmōn rabagist mielō täm enīš räppist jālgad. Vel lekš ykš tuoi lātli tämstō piddōz. Mūnda nēsti vol nei knaššō ēđōn, ku siga imlōs kieriz palg tuoizō pūolō. Ta vol väggi kōzzi Jumal pālō, kis iz ūo tānda ka lūond rištingōks. Perizōks, nei jennō kōziñtōn ja nōržōn, ta tei enīš ādōd silmad vizzō ja iniz maggōm. Bet ku siga tegiž virgiz, tämmōn kylgsō magiz vel ykš tuoi ka — ykš jūobōn miez. Se jūobōns pāsō vol trēpiłtōn liega beddōrō ja ni vol nei iž lieggi ku siga. Siga kārtiz, ku miez äb upand jara. Ta radlız kiugō mie kaggōlsteķizō ja kiskiz täm liega sizald ulzō kūja mā pālō. Bet sieda jōvamtyōdō

tieso siga vanliz mie pälö väggi vijastiz ja kitiz: »Sina rumali miez, sin palg um nei räppi, ku minnõn ieb lālam sieda vanlōs.» Nei kitiz siga ja lekš voikōs jedspēdōn mādō tīngam.

61. Kitōb-sōnad.

Kis kierdō ailōb, se pakand väzub.
Läpš nägħōb, mingi lib miez.
Kis äb mūošta uidō, se nälgō äb kūol.
Tieda pāgin, rōkand veitō.
Jumaltō kārtami um kovaliz īrgandōks.
Rikaz tieb kui ta tāb, joutōm — kui vōib.
Parimstiz um volda joutōmōn ovkōks, äb ku rikkōn uidkōks.
Andtōt ybizōn äb vōi ambidi vanlō.
Kovalim um tōurōm äb ku kūlda ja ūbdō.
Vaimi kiraz pakand liedab kivvō.
Rišting kunagist äb ūo väggi vana, laz oppōg.
Tieraks täuž pāki nōtkub māzōpēdōn, — tyja nūzōb pyrstō.
Sālga sāb, mis sū peļub.
Sov jega kōrd um sūrim ku tuł.
Pierrō sāmōt yl kāj äb mötlō.

62. Pottōrman.

Kōrd ykš vana kuojg, vanad pieldkōks pūritōn miersō. Āiga vond amnämmiz ilmō tūldō ja kuojg äb ūo sugid ka lānd jeddōpēdōn. Kuojgmied pällōnd rāz tūldō, ja tulbiz īo suggōn kūodōn tōvaz. Týrman prattōn sapsō, munt vonnōd ama kouți dek pālō. Nei ykš öl

nuttōn piēl tutkamōs: »Ma äb sōita jemiņ piddō, ma laskub väldin!» Rovz äb ūotō sānōd aru, kis se nutaji selli um. Pēl vond kuojgōn väaggi vana ja dek sizal juba märgōn, bet kapten sieda sugid äb ūo ticudōn. Ta nuttōn vastō: »Ala lask, pida vel!»

Kuojg pūritōn ydstyd jeddōpēdōn. Ni nuttōn tegiž tūoista kōrd piēl tutkamōst: »Ma laskub väldin, ma äb sōita jemiņ piddō vizas!» Ja kapten tegiž nuttōn vastō: »Pida, ala lask!» Kuojg pūrtōn tegiž jeddōpēdōn ja äb ūo jemiņ vond välgamāstō kougōn. Nei nuttōn piēl tutkamōst kuolmōz kōrd: »Ma äb sōita jemiņ piddō, ma laskub väldin!» Siz kapten nuttōn vastō: »No, ku sa äd sōita jemiņ piddō, siz lask ka väldin!» — Nei ku ta sānd nänt sōnad kītōm, nei yldiņ pēl länd amad purrōdōks ja vāntadōks yl pardō. Öl vel nuttōn nei: »Nād, ma juba kītiz, ku se pēl läb, ku um rēvōmōst purrōd ydōkubbō; ma volks iž rēvōn, až set kapten volks vēlōn!»

Ni set sānōd aru, ku kuojgidjeng — pottōrman vond se, kis tānd piddō piēl yllō, set äb ūo sōitōn, siestō ku tūl um vond väaggi sūr. Vōnōks ne vonnōd välgamā ležgōl. Sūr piñimizōks perizōks päzzōnd sizzōl.

* * *

*

Kōrd tund yd matruz jūrō, kis pilōn rūor jūsō, vōrōz miez ja pand kierōm kuojg rāz pūoj pūolō. Pierrō lōinagiži tund kapten, vanīlōn kumpišōst ja kyzrōn, mikš pierast ta volli kīerōn kuojg pūoj pūolō. Rūormiez sel̄tōn, ku ykš miez volli tämmōn nei pand. »No siz rūor, sāb nādō, kus mēg päzzōm.» Ja rāz āiga pierrō ne nānōd yd läja rousti täud. Nāntōn vol länd kuojg ukkō. — Sieda vičō pottōrman vol nēdi pāstōn.

63. Rāndakēl.

*Rāndakielō rōkandōbōd
Pāgiñd, ja ka opatōbōd,
Mūoštabōd set tānda siđ
Väaggi veitist, veitist yd.*

64. Kui vana Zūonkō skūolō lädsō rikkōks sai.

Se voł vanast, ku vel voł kēmōst izandōd tȳösō. Set mingi āra um moizō tȳöslō vāldin̄ sānd. Sellistōn siz izand um andōn mājpāikidi rent pālō. Ykš selli um vond ka vana Zūonkō. Väggi lālamstiz um vond tȳödō tiemōst, laz eņtš naist lapst vōigō yllō piddō ja izandōn vel rentō ka maksō. Vonnōd ka kūodōn sellist lālamōd āigad, ku amadōn um vond veitō käd jūsō. Pāgin̄ perimēdi äb ūotō sōitōnd rentō maksō, nēdi izand tōitōn kārandist ulzō viskō. Bet vana Zūonkōn āt vonnōd rikkōd sugud Dūoņigs. Ta lānd nänt jūrō ja kaibōn eņtš äda. Sugud äbīond rākōks, nei ku vana Zūonkō sānd rent jara maksam. Ta vieddōn pařimōd ārōnd sālgō ja lānd sūrizand jūrō. Zūonkō um vond väggi kōzzi yl̄ nei äbōigiz kōrda, mingi siđš ilmas um. — Se kis iž mingist tȳödō äb tie, se jelab sūrsō, knaššōs nīnōs ja sȳob ammō jōvamt yd, bet tämmōn, kis jelab yōd pāvad lebbō, äb ūo piga mis sūzō pistō, äb ka jōvist rentō mis maksō. Aga tämmōn sugid äb volkstō sellist mōtkōd tunnōd mielō, až äb volks vond sygži väggi lieggi riek ja kuolmkymdō verštō sellist riekkō aigōmōst; siz umițigid juga ydōn sydam tulab kōzzō tādōks yl̄ selliz äbōigiz jelamiz. Bet mis sa vagamiez laz tiegō, lēmōst yd set um eņtš riekkō! Ja vana Zūonkō lānd ja päzzōn ka Dūoņigō: Ykš ūigi līvli umițigid äb tund sellist ažžō, mis ta äb vōiks aga äb sōitaks tiegō.

Ta lānd nīnōizand jūrō. Sālō vond juba pāgin̄ perimēdi jedsō. Mū, kien um jōvist lānd, tiennōn ja kitōn jōvvō izandtō; mūnda, kien tegiž tykkiž äb ūo nei lānd, kui volks vond jōvist, vond izand pālō väggi kōzzi ja astōn krūogō eņtš kōza vollō glāz sizzōl jara upantōm. Vana Zūonkō vaņlōn, kūldōn, mis munt tīenōd ja rōkandōnd, ja astōn ka strepist ylzō: ilmō maksamōt nei ku nei äb pāz. Lānd izand jūrō sizzōl, patšōn izand kȳndōrbūdō ja am ūlmidi, siz pand kaggōl krīzdōg kōrdōl, kievtōn ja siz kitōn, ku ta ni volli tund sūr ja armō izandōn rentō maksam. Izand palg yldin̄ iend mōitizōks. Vana Zūonkōn sūr imlimizōks ta pand, laz istag, kontš skrīvōr tātōb sie rāntōd sizzōl ja vōtab rā vastō. Izand jōva mēl andōn ka vana Zūonkōn julgō mīeldō. Ta kitōn ilmō irmō amad izand kyzzimist pālō vastō. Izand kyzzōn täm kädstō yl̄ mājpāika ažad, yl̄ viļa ja mōitist peri ažad. Ammō vana Zūonkō selton̄ sieldō ja julgstiz.

Siz tämmōn tunnōd mielō ka ne mōtkōd, mis ta voł pids riekkō mōtlōn. Vana Zūonkō tegiž yrgōn eņš jūsō kōzīntō ja iend am-nāmmiz punizōks nei ku eņšōn suggōn rāz äbi yl eņš kōzīntimiz. Izand vanīlōn täm pālō ja kyzzōn, mis tämmōn volli viga. Vana Zūonkō ni kyl rāz ädagōn jara, bet ykštōz vōttōn dūš ja kitōn: »Ovitōb, alastli sūrizand, ama pids riekkō ma mōtliz ja mōlliz, mikš minnōn äb ūo mittō jōvist leibō sŷōdōb, laz kyl ma nei lālamstiz tiegō tŷōdō; tēg äd tīetō mittō midegōst, bet täddōn ät ama suglimist jōvad sŷōmnāigad ja jūomnāigad lōda pālō. — Tēg vōitō jellō sūrsō nīnōs, bet minnōn um jelamōst piškis butkōs rānda kōnkis jōugō sizal!» Ku vana Zūonkō sānd nänt sōnad kitōm, ta um vond ama lebbōl jara igtōn. Tämmōn um vond väggi sūr irm, ku izand äb ie kōzīzōks. Vana yrgōn juba mōtlō, ku äb lāks vōlda sugid kitōn: pieksō ni nei ku nei lib. Izand selliz strēk vanīlōn täm pālō. Vana Zūonkōn siest vanīlimizōst yd juba kātsōd veržōnd. Siz izand muidlōn ja kitōn: »Až sa äd volkst minnōn selli jōva perimiez, siz ma volks pand āndam sinnōn pieksō, bet ni ma sinnōn kitōb, mis sa tād tieutō sādō. Se jōvam, va jämp, minnōn tykkiž tulab skūolstō: ku sa ka volkst skūolsō kānd ja oppōn, siz sinnōn ka volks nei iž jōva jelami.»

Vana Zūonkō nōlkōn sūrizand jedsō piga mādō sānō, magdistiz patšōn izandōn käta, ailōn pids strepidi māzō, pand ybiz ja rattōd kōrdōl ja rūoikōn, rōmli ku brūtgana, kuodaj. Ta vond rōmli yl siē, ku äb ūo sānd pieksō, ja ku izand um andōn tämmōn nei jōva nōv, ku skūolō lādsō vōib ka izandōks sādō. Ka krūogō sūrstō rōmstō vana Zūonkō unnōn jara ja pakand, pakand vond kuonnō tāgiž. Pästōn ybiz māzō, rūoikōn tubbō, pakand sŷōnd ūdigizi ja lānd maggōm. Perinai tund ka lovanajgō kyzzōm, kui siz ka Dūonigs um lānd. Vana set kitōn vastō, ku jōvist volli lānd, laz set pangō siłkōd kärpō ja lēba kuołtō, ta lēji ūoñdżōl skūo ū. Perinai kyl imlōn sūrdō imlimist, rabbōn kädud ydōkubbō, bet vana äb ūo midegōst mūdō kitōn, ku laz set vodlōg, kyl aīga iž nägtiji, ku ta ka līji izand. Perinai sellist rōkstō äb ūo sānd midegōst aru. Ta äb ūo midegōst kyzzōn ka, pand set lēba kuoł valmōks ja puggōn vanan kylgō.

Ūoñdżōl pierrō sŷōmōt vana Zūonkō vōttōn lēba kuoł sālgō ja rūoikōn skūolō. Ežmi skūol rāndas siel aīgal voł Ūd-Zūokō kārand kūožōs Kuoštrōgōl, seis verštō Zūonkōld. Opatijiks sālō siessaggōl

vond ykš va Sokolovskij — mis ta mingi krievōz iz ūo. Zūonkō lānd siē jūrō ja kītōn, ku ta tāji skūolō tūlda. Skūolmēstar nagrōn ja kītōn, ku Zūonkō volli rāz obbō tund, laz ta parimstiz tämpō läkkō kuodaj tāgiž. Vana Zūonkō lānd kuodaj tāgiž — ku obbō, siz obbō, mis sāl vōib tīedō, tulmōst mūpō varim.

Kui siz, tuoiz ūoñdžōl vana Zūonkō um vond skūolsō juba varald aigiz. Skūolmēstar sātōn tegiž kuodaj tāgiž. Vana lānd kōziz mielkōks kuodaj ja kuolmōz ūomōg tund juba yldiñ pierrō pūold-yōdō skūoltuba jūrō ja globatōn läb tagan. Neitst tund ulzō ja kyzzōn, mis ta tāji, skūolmēstar vel maggiji. Vana Zūonkō pallōn, laz kītōg skūolmēstarōn, ku ta ni volli tund tegiž, aga ni volli varald kyl. Neitst virgtōn skūolmēstart ja nīžōn, mis vana Zūonkō um kītōn. Skūolmēstar vond kōzzi, ku tānda ūo aigiz ajab ama jōvast unstō ylzō. Perizōks ta umiñigid möllōn, ku siē vanaks um nei mielkōks rōkan-dōmōst lebbō ja pand nutam vana Zūonkō sizzōl. Skūolmēstar siz sełtōn, ku ta volli väggi vana skūolsō kējiks. Sellī vana rišting äb vōiji jemiñ midegōst sieldōks oppō. Parimstiz laz ta sātōg entš läpši skūolō, näntōn kyl tulli skūolsō kēmizōst mingi jōvam.

Kūlōn skūolmēstar kädstō sellist opatōkst, ta lānd kōziz mielkōks kuodaj, siestō ku sūrizand vol tānda nei piettōn. Nei lādsō, jālga rabbōn ūd piemdiz aža vastō. Ta nōikōn vanīlōm, mis sālō ūigist um. Vel um vond väggi pīmdō. Kālōs ta lieudōn selliz piemdiz kiera nei ku nāgōst, ūigist äb ūo sānd aru, ja pistōn taškō; kyl kuonnō nāb, mis se um.

Zūonkō tund kuodaj ja pand maggōm: vel um vond varaz. Ku ta'm sānd virgō, vond juba sūr pāva vālda. Vana nūzōn ylzō ja pierrō sīomōt lānd vanīlōm, mis siz ta skūolstō tuldsō um lieudōn. Mingi tämmōn vond imlimi, ku ta nānd, ku se um vond rāpūnga. Bet sūrim imlimi vel um vond, ku ta tīend pūnga vāldiñ; sieldō papierrā saddōn sāldōst ulzō. Ku vana sānd rāz läbandōkst, ta luggōn siē rā lebbō, kui jennō siz ūigist sāl um. — Moštag, moštag! — kymtuontō rubilt. Sūr rōmkōks ta ailōn ājjeddō, akkōn perinaizōn ymimar ja yrgōn iekō, nei ku perinai mötlōn, ku vana um iend — laz tourō tāti vōidag! — jāmpōks. Ku ni vana nīžōn, kui jennō rādō ta um lieudōn skūolstō tuldsō, siz perinai iend nei iž rōmlizōks. Ne rōkandōnd, ku sieda äb vōi kītō mityōdōn, až mitykš äb votš tagan: mötitz sūrizand vōib sādō kūltō ja vōttō tykkiž jara; taplō siz tegiž nālgaks.

*Selliz āiga jellōnd, mitykš sie rān tagan äb ūo votšōn ja iž kat
äb ūotō muntōn yl sie nižōnd. Siz yd pyrapāvan tund Dūonigst
perinaiz sōzar sēršōm. Sien miez um vond Dūonig nīnōs kazakōks
— sōnakāndajiks. Ja ni va perinai sūrsō rōmsō, ku sānd sōzart
nei kōgiñ āiga pierrō tegiž nādō, lorikšōn ja lorikšōn, kontš nižōn
ka, ku ne ni vollid rikkōd — vana volli lieudōn pāgiñ rādō. Sōzar
lānd Dūonigō tāgiž ja nižōn sieda tegiž eņtš mīen. Se mōtlōn izand
kädstō sādō mingist jōvamit ja nižōn tykkiz sien ka. Yl sie izand
um andōn Dūonig kūodōn tietō. Se um sātōn yd mīe salliz kūldōm
yl sie rā. Miez um tund randō ja kānd kylad kouči kyzzōs, bet mitykš
siestō äb ūo rōind midegōst kitō. Siz ta lānd vana Zūonkō eņtš
jūrō kyzzōm. Vana kyndōn taras naggōr mādō. Dūonignika lānd
jūrō, tēriňtōn ja kyzzōn, u se um tuož, ku ta volli lieudōn pāgiñ
rādō. Vana kitōn, ku volli tuož kyl. Miez kyzzōn, kuna siz se
um vond. — Nā, vān se volli vond siz, ku ta um skūolsō kānd. Ta
ni volli selli iž sūrizand neiku Dūonig baron, set eņtš tȳödō ta tāji
jellō nei iž kui ežmōks. Kūod miez nagrōn yl vana Zūonkō niž ja
lānd sieda kandōs Dūonigō tāgiž. Sāl ta nižōn, mis vol kūlōn ja
nānd. Amad āt yl sie magdistiz nagrōnd, ja izand um pand va
kazaktō molmōd naizkōks jōvist pieksam, kui tūodijid tämmōn
sellizi tūltouvidi nižō. Bet vana Zūonkō eņtš mielsō kitōn ja tiennōn
sūrdō tiennimist entš jōvvō izandtō, kis andōn tämmōn selliz jōva
nōv. Ta'm väggi uskōn, ku set skūolsō kēmizōks vōib ama kie-
vamstiz rikkōks sādō. Ja vel paldin vana Zūonkō um skūoldōt
miez ja rikaz izand, až ta tegiž äb ūo joutōmōks iend aga jara kū-
lōn, missōst kyl amad jōvad ja äbjōvad jēngōd yllō ja allō tānda
laz kaitsoğōd.*

65. Lumkāpkōd loul.

*Mēdi kāimiz lumjema
Līndam, līndam, līndam,
Vāldaks katam ama mā; —
Kyl mēg sieda vīndam,
Ku mēg līndam, līndam.*

*Paldin mēg kyl täsa ūom,
Kierōs, kierōs, kierōs,
Valdō lūnda täddōn tūom*

*Touvōst māzō vierōs,
Vierōs, vierōs, vierōs.
Kierdō lindōs rūoikōm mēg
Kōgaz tāsta jara,
Iegid Jumalōks ni tēg,
Mēg lām ama bara
Jara, jara, jara.*

66. Lōlidi kūldōs.

*Kis selli um, kien loul äb mielđ,
Kis äb sā aru lōlōd yöld', —
Se jelsō kūolōn mā pāl kāb,
Ja pōzagidi yd set nāb.*

67. Polakōz ja rebbi.

Piški polakōz lekš pids riekkō. Riek ajgas magiz rebbi. Polakōz vōtiz māstō kiv ja kitiz:

»Ni ma rabub siē rebiz māzō. Siz ma māb siē nāgō jara ja vostab ryggidi. Ryggōd ma kylab iza nurmō. Ku kylalist kābōd pids nurmō breddōs, siz ne imlōbōd: kui knaš ryggōz um siē polakōn. Siz ma nutab näntōn, ku äb tūod breddō pids ryggōst. Bet ne vel äb kūlōt. Siz ma nutab vel kildzim, ku äb tūod pids ryggōst breddō. Bet ne

vel äb külöt. Siz ma nutab, kui jennō set iganiz ma vōib: »Algid breddigid ryggöst!« Siz ne külöbōd.»

Poiski eņtš mōtkidi kitiz väggi kildzist ja periz »Algid breddigid ryggöst!« ta nutiz nei kildzist, ku ama mōtsa keržiz. Sūrstō ḥoran-dōksōst rebbi sai virgō ja kui jennō set iganiz vōiž, pañ mōtsō. Siedavītō polakōz iz sā mittō rebiz tabar tutkamtō ka.

Nei um, ku rōmōb yl aža, mis vel äb ūo kädsō.

68. Ēbriks.

Ēbriks äb ūo knaš. Bet yl täm jōva mūoštamiz mäddōn kyl um imlōmōst.

Vān, sālō mārapōzōs kād oksa vailō ēbrikš kudab vōrta. Ama jedsō ta panab tādōl, kust pūold um tūl. Siz ta viedab yd oksa jūstō pitka lānga ja jetab siē tānkōm, laz tūl pūgōg siē tuoiz oksa jūrō vizzō. Ni um sīlda ydst oksast tuoizō valmōz. Pids sieda sildō ta kāb ydō pūolō ja tuoizō pūolō, kuddōs vōrta. Ta kudab lāngast langō, ja amad lāngad lābōd sydamst amži pūoliz, nei ku tādō arud. Ja vān, kui pakand vōrgō um juba valmōz. Ēbrikš iž pīlōb sydamt vōrta ja vērgōb. Sāl bōndžōb pārmaz. Se um väggi sūr ja līndab vōrgōst lebbō. Ēbrikš tāb juba rūoikō parantōm vōrta, bet vel äb vōi! Nād, sālō tulab kärmi. Se līndab vōrgōz. Kärmi tāb amal joudōl pāzzō sāld vāldiņ, bet äb sā. Ēbrikš juba rūoikōb täm jūrō ja vāndab piškiži, keppijiži langdi ymmar, mūrdab täm māzō ja ymub kejast tykkiž vier ulzō. Siz ta lāb tegiž vergōm. Ni tulab piški liepalinki. U se sōitab murdō eņtšōn riekkō leb vōrgō? Āb, se akub siņō vizzō ja mādōb jara. Ēbrikš juba tulab. Liepalinki kārtab: ni līb tutkam jūsō! Ala kartō! Li armōks! Ni kīskōm vōrgō kački. Ēbrikš ūrgōb jedspēdōn, ja liepalinki tiennōs līndab nītō puskud pālō.

69. Mōtkōd volgōd sinnōn pūdōd.

Mōtkōd volgōd sinnōn pūdōd,
Neme kastug sipad āt,
Tāmi sielđō, neme pāva,
Ala vol sa kunaid kad;

*Sōnad, neme pushud nītsō
Knaššōd, jōvad ūd set sūs,
Siz sin tīyōd ka lībōd siđšō
Jōvad ūd set ama jūs.*

70. Sammatti poiški.

Sammatti um piški pagast Lāndsuomōs. Sālō um pāgiņ kiv māgidi, jāridi ja mōtšti. Sāl um väggi knaš ila, set rovsti jelab veitō ja ne āt joutōmd, siestō ku vizad kiv māgud pālō kazab veitō vīllō.

Vāldajāranaigas um piški Paikkari tuba. Tubas kōgin aigō tāgižpēdōn jeliz ykš mīez eñtš naizkōks. Nāntōn vol seis lapsta, viž poigō ja kakš tydart.

Ūd pyvapāra ūomōg, ku neļļōz pūoga vol vīdōb lātōl rištōb, sugiz sūr lumvādōz, seļli ku kieriz touvō mākōks ūdōkubbō. »Rīta,« kītiz piškirtubanika eñtš sōzarōn, kis vol tund tämmōn abbōl, »li sina lapsōks lātōl, ma um nikartōn eñtš jālga jara ja siestō äb vōi.«

Rīta iz kārta vādōst ja lekš lātōl, kāskōd sizzōl vändtōt läpš kādud pālō. Ku Rīta viž laps pāp jeddō, se kyziz: »Mingiz nim panab poisōn?« Ja ni set Rīta mādliz, ku iz ūo kyzzōn vanbist kādstō laps nimmō. »Nō,« kītiz pāp, »mis sāl nei jennō, tämpō um aigārāntōs Elias; panab Elias.« Ja nei tānda rištist Eliasōks. Ku Rīta tuļ kuodaj ja nižiz, kui vol lānd, siz vel nagrōs kītiz: »Mis siz siestō, vōištō rištō tānda ka Tuiskuks (tuisku — suomō kielkōks — tōvaz, lumvādōz.) Piškirtubanika vol ama eñtš joutōm jelamizōks rōmli ja nālatiji. Ta iz vōi mittō unsō sieda mōtlō, ku sīesō nimsō um jeddōpēdōn kītimi, ja ku tām pūogast līb sūr profet Suomō mālō, nei iž ku Elias jūdō rovvōn.

Tuba vol piški. Kui jennō sūrimōks kaziz lapst budar, nei jennō voitimōks ei jegapāva lēba pala. Bet butkō mīez eñtš naizkōks voltō kierdōd ja lūotistō ka Jumal pālō, kis ka karnō poigdi sītōb. Mīez iž mūostiz rāz skrūodōl amatō. Ja ku pūogad kazistō nei sūrōks, ku vōištō äbtō kuod tīyosō, siz ta ūrgiz ta lō kādō ymmarkouti āriņi umblōs.

Tuba jūsō, pīga deņa aigas, kaziz sūr piedag, kīentā nutistō ka Sūrpiedagōks. Sīnō polakōd jōva mielkōks grēbist ylzō. Se siz vol mīez, kis kuordim pāziz. Ūd pāvan butkōnika neiz nēla polakōst

piedags. Kuolm vaņimist sūrsō rōmsō grēbist mū mūstō kuordim. Nellōz pūoga — Elias istiz allōpēdōn, sālga vastō piedagt ja lugiz.

»Kūl, Elias,» kītiz iza, »u siz sina äd tā kālō roppō kuordim täs māilmas? Mis sa sāl tiēd?»

»Lugub katkismust,» kītiz pūoga vastō.

»Vōid jōva?!» imliz iza. »Sa umiņigid ūod set kūdōnt āigastō. Tul parimstiz māzō, ma opatōb sinnōn amtō umblōm.»

Elias grēbiz māzō ja opiz am kabalī ydōkubbō trākōltōm. Bet, ku se vol tiēdōt, ta grēbiz tegiž pūzō luggōm.

Kūd āigast vana ta mūoštiz ama katkismus pāstō. Pōtiris pāp ja kyla rovst imlist.

»Kūl ka, butkō iza,» kītiz pāp, »seda poigō täddōn piđiks sātō skūolō.»

»Āb sōita,» kītiz iza.

Bet ku kylalist ist loptat yl polakō sūr oppimiz imlō, siz vanbist paņtō rāz leibō kuotlō, būndalō vōita ja tuoizō būndalō pīk sīlkidi ja sātist pūoga Tammisāri skūolō. Sammattis amad rōkandist sūomōkielēdō, bet Tammisāri skūolsō tykkiž vol rūotškielkōks. Lālamstiz ni poisōn vol, bet jeddōpēdōn vol umiņigid sāmōst. Ja ta sai ka, siestō ku ta vol kierdō. Pakand ta mūoštiz katkismus rūotškielkōks pāstō. — Kuonnō iz tūut kōgiņ leibō, vōita ja sīlkidi käddō. Poisōn vol skūolsō kēmiz loptamōst. Ta sai sālō set pār āigastō kādō. Nei se um vond set joutōm polakōn īmas.

»Yrg parimstiz sina ka skrūodōlōks ja kā minnōn yñō,» kītiz iza. Piški Elias lālamstiz jēngiz, siestō ku tämmōn kyl parimstiz mieldist rāntōd. Bet ta vol kūldzi, vaga ja selli, kis opiz. Ta kei izan yñō kārandst kārandtō, istiz lōda pālō kui seda skrūodōld āt yrdōnd. Ta umbliz kierdō, koņš suormōd eitō kibdiks.

»Eliasōst lib jōva skrūodōl,» kītiz jōva mielkōks iza. »Ka se um jōva amat, až mūoštab jōvdi pūmpar ūkidi tiēdō ja pūmpari jōvist jūrō umblō, nei algō ne puddōgōd jara, ku sýob mag jōvist tādōks.»

Elias iž ka mōtliz piga nei iž. Bet ku ta ykšiggiņ kei sūrsō mōtsas aga tegiž sōidiz piškiz lođaks Vāldajāra kouči vejjōs, ja ku ta siz neiz pistlimiži kivmägidi, kis pāistist tōvald vied siezōl, ja ku ūomōg pāvaliki kūldatiz piedag ladidi, siz tämmōn tuļtō mielō imlist mōtkōd. U sina, kis ni lugud nīžō yl Elias, äd tiēda, ku ykšiggiņ volmi um amad sūrd mōtkōd āma? Tām jēdstō vol nei, ku

ta kūlōks amā ila sydam pieksamīst ja mūoštaks luggō lāinōd vailō knašidi lōlidi. Ku tūl ūgiz piedagōd ladis, ta neiku kūliz muiniži, amniggōks undōt nižidi. Jegaykš nummātal tämmōn midegōst kītiz. Tādōd kītist: »Sīdš jelah Jumal!« Ja jegaykš valdzikālaz kūzō rōza, kis nūziz mōtsa sāmalist, kītiz: »Sīdš um izamā!« Ne kakš sōnnō laskist jūri nei tōvald täm sydamō, ku ta nēdi iz un kunagid jara.

Ku ta sellīžist kēmižist tul tāgiž ja iza kītiz: »Paik kyla perimie bikšidi!« siz Elias yrgiz itkō. »Mikš sa itkud?« kyziz iza. Pūoga pīliz vāgiž, set itkiz. Perizōks ta kītiz, ku ta parimstiz oppōks äb ku umblōb. »Ma rōkandōb päppōks,« kītiz iza.

Pāp kītiz: »Sātigid pūoga Turkus skūolō, sālō ta opub jemin ku Tammisāris.« Iza mōtliz aža jōvist lebbō. Ta nōvtiz kylalistōks ja sai rāz abbō. Ni rōiž sātō pūoga Turkuz.

»Mis sa ūod oppōn?« kyzis rektor rūotš kielkōks. Elias lugiz tykkiž rāntōd, mis ta voł luggōn ja oppōn, sūomō kielkōks rektorōn jeddō. Ta voł juba sīe rāz rūotš kieldō jara unnōn, mis Tammisāris voł oppōn. Ku rektor ūrgiz tānda rūotš kielkōks eksaminierō, ta kītiz vastō tykkiž set sūomō kielkōks. »Äb,« kītiz rektor, »se äb kōlb. Kui sa vōid tūlda skūolō, ku äd mūošta mūdō ku sūomō kieldō? Li kuodaj, ma sīnda skūolō äb vōi vōttō.«

Siel äigal voł oppōmōst tykkiž set latīn aga tegiž rūotš kielkōks. Sūomō kielesō vōiž oppō set äbēdō ja katkismust. Sammatti poiškizōn volks rōnd lēmōst kuodaj tāgiž ja yrgōmōst tegiž kādō skrūodōlōks ymmarkouji, až munt opatijid äb volkstō rōkandōnd rektorōks yl täm.

Tānda siz vōtiz kāldōbōks alizō klassō, kus ta munt skūol-lapstōks opiz latīn ja rūotškieldō. Kyl sālō voł volmōst kierdōn, kyl sālō voł kāndatōmōst! Bet perizōks ūrgiz lādō, ja pois opiz sīesō skūolsō kuolm äigastō.

Siz lopiz izan tegiž tagavara ja lālam sydamōks Eliasōn voł laggōmōst skūolstō. Tämmōn iz ūo lūotōkst vel mingiz kōrd sīnō pāzzō.

Ta ūrgiz tegiž kui skrūodōl kādō izan kārandst kārandtō ūnō. Ni juba ta voł kazzōn sūr, pitka poisōks. Ta voł ka jōva amatnika. Kui öigi zell, ta mūoštiz entš pāstō umblō kui pitkidi slōprokidi nei ka ammidi.

Ūd pyvapāvan ta sai pyvaskuodas päppōks ūdōkubbō. Se kyziz

tagan, kui oppimi ni läb jeddōpēdōn. Eliasõn vol kitõmõst päppõn tuota, ku ta ni študieriji škēridi, nõggõlt ja silastõb roudõ. »Mis sa ni blödõd!» imliz pääp. »Päla izzõ, laz ta laskõg sõnda yl pyrapāva õdõgspūold min jürõ. Ma sinnõn opatõb latiñ kiieldõ.»

Iza laskiz Eliasõ jõva mielkõks pääp jürõ oppõm. Ta ni jega pyrapāva õdõgspūol, až pääziz skrūodõl amatst kuodaj, kei pääp jüsõ ja opiz latiñ kiieldõ. Tõpāva üomõgõd ta nūziz stund varim ylzõ ja õdõgõd lekš stund obbim ku munt maggõm. Yl sie äiga ta opiz eñtš oppimiži. Siedaviõtõ ta pääziz nei kõgaz, ku kād äigast pierrõ pääp tämmõn kitiz: »Ni sa vōid lādõ Porvõz oppõm.»

Ja pois lekš Porvõz, pääziz skūolõ, opiz ja kāndatiz nälgõ. Iza jemaks ist sõitat müdõ tämmõn sätõ, ku eñtškudatõt vadmõlt, missõst ta iž umbliz eñtšõn ärõnd. Bet midegõst tämmõn vol ka sõjomõst ja jõjomõst. — Yl vaitäigad ta kei kylad kouli ja lõliz lõbapala ja ryggõ äiga jedstõ. Kuonnõ amad kārtistõ Jumalt, säl Elias vol oppõn päägiñ knašidi jumallõlidi. Ta mõoštiz ka mudi lõlidi. Lõlõd volto ydstyd tämmõn vonnõd armõd. Jõvdi rovšti liktiz joutõm oppijiz lõlamii, ja ne ändist jõva mielkõks tämmõn rāz sõõdõb aždi. Ku ta siz lugiz tykkiž ydõkubbõ, siz sūr immõks ta neiz, ku vol loulõs sānd yl amad kuolmkymdõ pyttõ ryggõst. (Yks pyt = 1,649 hl = 164,9 l.)

Jõva ka se. Ni vol äiga, ku iz ūo nēmõst nälgõ. Bet ama iga umiñigid äb vōi volda sydamizskuol oppiji yd, um pääzõmõst ka studentõks ylizskuolõ. Bet kust laz sāgõ rādõ, laz vōigõ lādõ Turku ylizskuolõ? Mis äb li tegiž akkõmõst nõggõl ja škērõd jürõ. Äb, Elias iz tā jemiñ eñtš vanad sõbradõks kubbõ sādõ. Pierrõ kyl tämmõn vol nõggõl ja lānga kabats, mis kõlbiz, až mingi pūmpar pudiz jara. Laz kyl sie tārpaliz skrūodõl amatõks sāgõ päägiñ jõvamt, siz ylizskuolõ siékõks äb pääz. — Elias küliz, ku Hämēlinnas um rajag polakõz-aptēkõr abli. Mis siz mudi, ta lekš sõnõ ja pääziz aptēkõrõ. Säl ta opiz tiédõ pulveridi ja tilka aiñi. Rāziñ yd ta vol oppõn nei iž kõlbatõb provizorõks ku munt.

Elias vol ärmakstõn piškiz summõ rādõ ja lekš Turkuz ja pääziz ylizskuolõ. Siz ta vol kādkymdõ äigast vana pois, kis vol oppõn luotõm Jumal ja iž eñtš tõõ pālõ. U siz ni ta vol pikstõt nādõ nälgõ? — Yldiñ, pääzõn ylizskuolõ, ta yrgiz opatõ piškimiži polakidi ja nei peliz eñtš jegapāva leibõ. Tõõdõ kyl vol päägiñ. Siz, ku kūž aga kādõks stuñdõ pāvas vol taggõn latiñ kiieldõ lāškad polakõdõn

pāzō, jemiņ iz vōi vōlda mingist tāmist äb ka vōimist oppō. Bet ykštōz jeddōpēdōn voł pāzzōmōst ja Elias pāzis ka. Kulist kyl seis āigastō, koñtš se student tiédiz tykkiž, mis voł tiédamōst, laz vōigō piddō kandidat eksamidi. Bet siz rāz jedsō Turku sūrdō tulkajjō 1827. ä. voł tämmōn visa riek jälgad allō.

→ U sina, kis lugud sieda piškist nižō, tād ka tieutō, mis Sammatti polakōst vol?

Nižōm ka sie. Ta sai kitōb ja sūr mīekōks, mingi Sūomōs kunagid äb ūo vond. Ta vol doktar, kēratiji, profesor, jumallolōd lūoltiji ja kield pātiji. Bet se äb ūo vel kyl: tämstō vol mīez, kis kougižist mā nūrkist votšiz ja liediz nänt vanad, knaššōd, mūsō juba amustiz jara undōt lōlōd, kis ät sūomō rov amā vana mādōltōks muiniz aigšti. Ta pañ nänt ydōkubbō ja, kui āndōks, āndiz nänt rovvōn. Nei ta āndiz rovvōn tāgiž täm muiniz āiga. Sie āndōksōks ta āndiz rovvōn ūtō jengō jelamizō ja nägliz tulbist aigō. Äb tieda, u Sūomōs um sellist joutōmt butkō, kus Kalevala kubbō kuorrijiz nim äb volks tundtōb ja ārmaz. Äb tieda u um kougis māilmas sellist nurkō, kus täm kitōb ēpos äb volks oppōnd rov vailō tundtōb ja imlōs lugdōt. Ja, ku ta jōvagid vana kūoliz, siz tultō kubbō, kui rikkōd nei joutōmd, täm öda jūrō āndamō perist ovvō.

Mis mūdō vel tāšt tieutō Sammatti poiškizōst? U sieda, kui tazamēli, ydkōrdali, Jumaltō ārmastiji ja rovst sōbra ta vol amas entš joutōms kandsō ja sūrsō orsō? Ta mōtliz set nei, ku munt ät tienōd pāgiñ jemiñ äb ku ta. Ta kei pallōd jālgadōks sōvvō ja lum kāngadōks tallō. Täm ārōnd voltō nei ydkōrdalist, ku siz, ku ta istiz ājjeds tȳōrovst vailō, tānda iz vōi tundō. Ta pidiz ēntšta set Jumal ja rov pālkalizōks. Siestō, ku pyvapāvan päp iz ūo tund Sammattiz, ta pidiz lātō. Ta um lūoltōn ka set tierabist loulō sūomlist loufrāntōd pierast. Ta vāgiž äbtiz set joutōmōn ja vol jōva amad vastō. Si pierast tämmōn iz ūo ka mitytō grumanikkō, bet pāgiñ, väggi pāgiñ sōbridi. Selliz mīekōks vōib sādō jegaykš polakōz, algō kyl jegaykš sāgō nei sūrdō ovvō kui Elias.

Až sa vel tād tieutō ka täm nimmō, siz kitōm sinnōn ka sie: sieda äb vōi piddō salaks, se nim um Paikkari piškirtubast lānd yl ama māilma. Jegaykš tūl sieda um kitōn Sūomō kūzōn, piedagōn ja kōrvōn, jegaykš laint miersō ja jāras um sieda kitōn entš rāndan, jegaykš jema sieda um kitōn entš lapsōn; kazam, kis paldin jelab, kitōb ka sieda tulbist kazamōdōn. Sammatti poiški vol Elias Lōnnrot:

71. Sellī äb ūo livli.

Siepierast sa ūd äd ūo
 Livli, ku sa kivō viedad,
 Tūoista kūlō ku äd tā,
 Jegas kūožōs viggō liedad.
 Tūoista nōvvō kis äb kūl,
 Ēntšta kovalōks ūd lugub,
 Äbīob kystantō sie tul,
 Mis ntād vailō pallōs sugub.
 Viedamt sältō, — lālam tījō,
 Ymmar eitō, — kievam aža;
 Mis um tīedōt kievamst' sie
 Rikkō vōib ykš kylavaža.
 Tyja pāki ylzō ūd
 Ajab ēntšta muntōn yllō;
 Až sa tyja pyttōn lid
 Pūtōn jūr', ta ūrgōb killō.
 Pan sie tādōl, koval nāb,
 Ku nei veitō täma tīedab,
 Vāgiž jellōs täma kāb,
 Muntōn vastō andōkst liedad.
 Tyjad pākist, tyja pyt,
 Kylavažad, ne ne attō,
 Kis sie tiebōd kubsō ūd,
 Livliz rovz ku vōibōd kaddō.

72. Joutōmläpš.

Kildzist killōs pyvakuoda kielad kutsist pyvapāva ūondžōl
 rovšti lātōl. Kui ūva veiž amšti riekist ne tuļō kubbō, nei ku
 vāki pyvakuoda pakand voł tāuž.

Uks jūsō, vastō sainō tyggōn, piliz piški skutk. Ta voł ēdōn
 voitis, ūdkördalis āriňš, pastald jälgas. Vizastiz täma vantliz
 knašistiz ēdōnd neitsōd pālō, kis nagrōs lekštō pyvvōkuoddō sizzōl.
 Skutk voł joutōmläpš. Lālamt jegapāva tījōdō tīedsō ta peļiz ēnts
 leibō. Sūr vodlimizōks ta rodлиз pyvvōpäuvō. Siz ta rūoikiz lātōl,

laz vōigō pyvakuoda āltar bildō vanṭlō, kus Pästaji pālab Getzeman taras entš izzō. Se voł tämmōn ama sūr novvimi.

Kāral, mätal pālō istōs, ta set kōrd voł vanṭlōn siñiz touvō pālō. Siz ta jega kōrd lugiz pālandōkst, mis jema voł opatōn. Pallōs ta tūndiz neku mingi silastōks täm pādō. Ja siz ta tūndiz, ku tämmōn um nei kievamstiz, nei kievamstiz . . .

Kui ārmaz tämmōn voł Pästaji! Ja ni pāp kanstōr pālō nižiz yļ Jumal pūoga. Ta lugiz Jēzus sōndi: »Vān, mina um täd jūsō

jega pāra īlma lopandōkst sānō!» Skułk rāz kukiz: nei siz amši Izand um tämmōn īnō? Kui midegōst volšōs ta vanṭliz ymmar. Täm jedstō voł nei, neme ta nāks Pästajist entš jūsō. Entš mōtkis ta pāliz sieda Jūondijist.

Ku tegiž pāvaliki küldatiz mādō ja pāinōd lōlist, siz ka piški joutōmläpš kōvvō budarōs kildziz īolkōks lōliz Tovtātin pālandōkst:

*Set sa īd mīnda jūond,
Kis kūodštōd igabis'. —
Sa rōmō lapstōn tūod
Nānt piškiž' sydamiž.*

Ku lōinagstāigal amad novistō, siz skułk kievamōd jālgadōks rūoikiz kālmadtarrō. Sālō īds nūrkas vołtō kakš knaššō, jōvist pidtōt kalmō. Sāl magist täm vanbist. Jega pāva ta kei nēdi

pratītōmōs ja pañ sīnō kazam piškiži, ydkōrdaliži nurm puskidi. Se kūož vol tämmōn tōurōz. Kui vierist kīndöld, jedspēn lädsō, siestō ku tānō eitō ne, kis ilma pālō āt ama tōurōd — vanbist.

Entš jelamizōs umižigid ta vol vondzi, siestō ku tiédiz, ku Pästaji um täm jūondiji. Uskimi Jumalōn ändiz tämmōn joudō kāndatō ammō lālamtlō, mis ilmas tämmōn vol.

73. Jukola velid talšpyvad ūdōg.

Um talšpyvad ūdōg. Äiga um pimdō — ägist pilad katabōd tōvast. Sadab lum ja katab kōnkidi ja mādō vālda kattōks. Mōtsas um kūltōb rāgiž mōga, teddōr sýob ūdigiži kōvvō kukkiris. Budar tšilltšallidi jelabōd pālō ienōd pilgōmārad sizal. Aragōz, menšt ukuz «mamzōl», kāndab volgi entš tulbiz pieza pierast. Kui butkis, nei ukuzis moizis um rōm ja arm; nei iž se um ka velid sōnas Impivāra ūdmās. Ullōpēdōn um vōlgōd viedam, mis Vālda um tūond Viertola moizōst talšpyvadōks sōna pōrandōl lagtōb. Ka siđš ne ist vōitō unnō talšpyvad vōlgōd tšäbikšimist, mis vol nānt ama knaš mādōltōks laps äigald.

Sōnast um kūltōb tšūžimi, mis sugub läul etamizōst kūmist kivid pālō, ja lebbimizōst piemdōd lēdist lūdōdōks. Velid ni piezzōbōd entšta talšpyvadōks pūdōks. Ja, ku perri tulji läul um loppōn, siz ne astabōd lōvōst māzō, ēdōbōd vizzō ja istabōd novvōm dēlōd pālō, mis āt pandōt rajd armōz pids sāinanaigō. Sāl ne ni istabōd lōtstōs ja igtōs. Pirg vōrandōks tieb sōnatuba sielidōks. Vālda pilōs pytol purub kaggiri, nei siz mādlōb ka talšpyvdī. Tukkōs ja antlōs pilōb entš vord pālō kik. Killi ja Kiski, lōgad käpad pāl, maggōbōd āj kylgsō. Jānōn pūolad pālō grēbōb Jukola vana ägi kaš.

Perizōks yrgōbōd Timō ja Simōn pānda ūdigiži lōda pālō. Munt yl sie äiga tūobōd volg kuštidi tubbō. Ne tiebōd siđmōd vāldin ja lagtōbōd nēdi pōrandōl, nei nellōzjagu sangdōt, bet sīnō, kus ne alz pilōbōd ūdōn ja maggōbōd yōzō, vel sangdim. Perizōks um ka lōda lagtōt: seis oukōks lēbakukil, kakš tämmist kouš tāta tūgijist okš vozzō ja piški lypšvaka täuž voltō pilōb lōda pālō. Voltō ne iž voltō tienōd, mādlōs jōvist, kui jema sieda vol tiend. — Velid istabōd amad lōda jūrō, jāmstabōd leibō ja vozzō ja jūobōd lypšvakast vāist voltō jūrō.

74. Livlist talšpyvad.

Um kōgiñ, koñtš kūzō puskantōb
Siđš talšpyvši skūolidi, tubđi,
Bet līvōkēl — kui se um kibđi —
Set ni sie jūs' ovvō sāb pandōt.

Ni amad, kis siđšō kubsō ūot,
Tēg kūlōt, kui knašistiz kilub
Mäd kēl. Se nägtōb mäddōn yd lūot',
Ku līvōkēl ilmas vōib pilō.

75. Izamā āltar pālō.

Yd vana tuba jūsō riek aigas pilist kakš väggi joutōmstiz ēđtōt polakōst. »Mikšpierast iza äb tul?« kitiz ykš nēsti. Ta silastiz tuoizōn poški ja siz molmōd eitō vančlōm. Nei ne vančlistō kōgas jedspēđōn kōgiñ aigō.

Vol juba set āigastō lānōd, koñtš iza jetiz kuod. Ta lekš suod-dōl, laz kaitsōgō syndistmādō grumanikad vastō. Lekštō ydstyđ pāvad, nädiłd, kūd, ja iza tāgiž iz tul. Jeman kyl ta vol kēratōn, ku pakand liji kuonnō. Piškiz tuba uks tagan ūrgiž globatō juba pūtōks smaga kež. Ruja jeman vol lālamstiz murtōmōst yl tūoitig, set usk Jumal pālō āndiz tämmōn joudō.

Kougōn, kougōn piškiz tuba jūstō, vāldas jōugōmägsō vo ykšlimi kālma. Amad sieda voltō unnōnd, set tūljema entš küdu-dōks silastiz ja tādōd pimdōs yōsō sātist entš tēriňtimiz sien. Sies kālmas magiz suodamiez, kis vol oppōrtōn entš jeng izamā āltar pālō, laz set izamā ja rov sāgō vāldiñ jelamist entš māsō.

Piškis tubas vel kōgiñ sai voddōltōt iza kuodaj, bet ta iz tul . . . Ōdōn, ku ammō ilmō lagtiz arm, piškis tubas vol kūltōb pālandōks: »Mäd Iza, kis ūod touvōs . . . » Sāina jūsō vol Pästajiz bildā ja sie pālō vol kēratōt: »Nād mina ūoh tād jūsō jega pāva ilma lopandōkst sānō.»

III.

76.

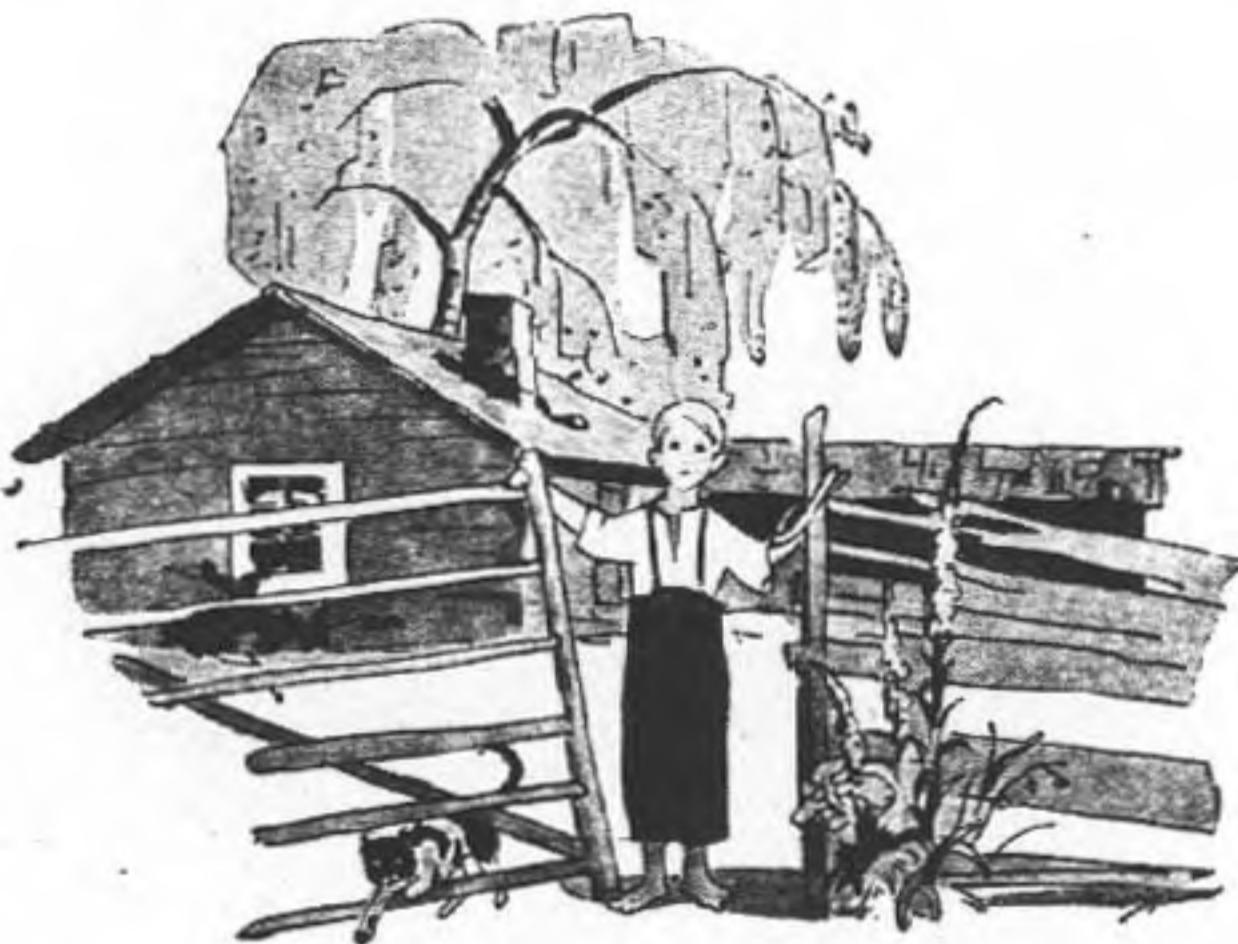
*Jemakēł
Ja lōlōd ḥl
Mēdi yllō pidabōd,
Mēdi kubbō sidabōd.*

77. Kuod.

Mis um izamā? Izamā um mäd amad sūr kuod. Minnōn um ka piški kuod. Sieda ma ārmastōb jemiņ ku mūdō midegōst īlma pālō. Iza kuota äb vōi kunagid unnō. Set sālō vōib tundō ēntšta kui kuonnō, sālō äiga um līti. Sāl ma tūndōb jeggō riekkō, jeggō vārōst ja mulkō, jeggō jellō ja tubbō ma sālō mādlōb. Ama perist sānō minnōn um sālō tundtōb. Kui jennō ma äb ūo kānd leb nänt vārōd, kui jennō ma äb ūo vārštōn nēdi ukši! Leb läb ma um vančlōn kārandōl. Kui jennō ma um äjjeds tulnaigas peislōn. Lōda jūsō ma'm sālō sȳönd, loval maggōn. Ma tūndōb sālō jeggō paikō. Sālō vōib kādō ja äb jeks mittō yō pimdōs ka.

Kyl ma voł yñō kounajgas ybiži jūotōmōs, kylsātiz niemidi karrōl ja lekš ḥdōn näntōn vastō. Kui jennō ma äb ūo ailōn Duksōks, ku ta utiz vorabidi ja varikši. Kui ma vel mādlōb, ku pilgōmārad ūrgist īedō punizōks, ja ku kōvvōs āinakerk alz lōliz. Šōvvō ma kei kāngarīs muškidi sȳōmōs ja kuorrōmōs, tallō ailiz sūrstō kōnkast rieggōks māzō ja kilaz viga pālō ailiz jeirōdadōks kui lind. Kiebad tegiž iz jōda sieda aigō yd vodlō, ku jei kaddōks mierstō jara, laz sāgō gilgōm ja izan yñō mierrō. —

Volgō kuod vond rikaz aga joutōm, ydstyđ ma sālō um vond vondzi. Sālō um vond lemđi ja villō, sāl ma um sānd āriņi ja tuoitō.

rōidamist ja ārmast. Sālō ma um kazzōn sūrōks. Sālō iza um tiend tīodō ja jema loulōn knašidi lōlidi. Ūdōgōd, maggōm lädsō, ma alz kūliz, ku jema pāliz: »Jōva Jumal, tie lapsōst jōva rišting. Sina, mād touvō Iza, ānda māddōn set uskliži läpši!« Ja siz ta opatiz minnōn: »Ak käddō, Jumal, minnōn...«

Nei ma tīedab, ku tykkiž jōvam um touvō Iza sātōt āndōks, ja tām āndōks um ka se nei ārmaz kuod. Siestō ma ka tāb tānda kitō ja ylastō ama āiga, kontš ma jelab.

Ma ni tīedab kyl, mikš um ārmastōmōst sieda piškist kuota. Set ūigist mina āb sā aru, kui laz ārmastōg sieda sūrdō kuota, mis sāb nuttōt izamāks. Kui pāgin sālō ama um mōitist āb ku mād kuonnō. Riekud āt mōitist, jelud āt mōitist, rovz āt mōitist. Sālō, kus kungist āb ūo vond, vōib kievamstiz jeksō. Mitykš mīnda sāl āb tund ja mina āb tund ka mitȳtō. Kui laz ma ārmastōg vōrōst mādō? Kui laz ma volgō vondzi ja rōmli vōrōd rovst siegas.

Kuota ma ni kyl tūndōb, bet mis um izamā?

78. Izamā.

Ūomōgōd ma alz piliz kuordōd strepid pālō, kis vołtō tygtōt vastō tuba kūlō. Siđšt ma sai nādō kōgaz ama ymmar. Nei jennō sālō um müdi kārandidi. Kui kōgaz set sīlma vōiž nādō, vołtō sūrd

mōtsad, tarad, kōnkad ja rānda. Ma tīediz kyl, ku māilmā um sūr, bet ku nei sūr, sieda kyl ma iz mōtlō. Ja tegiž rabagist mielō ne imlist mōtkōd, ku se tykkiž um mād mā, mād sūr kuod.

Ma astiz strepist māzō. Jema vol loptōn lambidi kerikšō. Ta istiz kārandsydamō māzō ja ūrgiz kuorřō musta vīla vāldast ulzō. Ma kyziz täm kädstō: »U tykkiž se mā, nei kōgaz, kui sīlma nāb, um mād izamā?«

Jema kītiz: »Ista tānō min kylgō, siz ma sinnōn kītōb. — Tykkiž se mā, mis tästō nād ja vel pāgiň jemiň, um izamā. Jedsō izzō jelis täm iza ja iza iza. Ne ist jelat set siđš mād kārands yd, bet setmis mūši kārandis ja mūši mākabalis. Se mā vol näntōn ja siestō se um ka mād izamā, mis mēg, nänt lapst, ūomō sānōd. Täsa ne āt jellōnd, tīyōdō tīenōd, rōmlist vonnōd ja kāndatōnd juba kōgiň jedsō mēdi. Täsa ne amad āt kūolōnd ja maggōbōd enīš ūdis. Āb volkstō mād iza izad nei pāgiň kāndatōs tīyōdō tīenōd, siz mād mā volks rānka, kus midegōst āb kazaks. Āb volkstō ne māddōn opatōnd jōvdi tīyōdi tīedō, siz mēg vel volksmō mōtsalist, kis midegōst āb tīedaksmō. Až ne āb volkstō opatōnd Jumalōn uskō, siz mēg vel paldin volksmō paganōd. Až ne āb volkstō mādō grumanikist amal joudōl kaitsōnd, siz māddōn paldin āb volks āb

pandikši, äb öigist, äb ka vāldiņvolmist. Se mā um pāgiņ kāndatōn vōrōd rovvōd pīkstīmist. Bet se mā voļ mäddōn eņtšōn nei ārmaz, ku siē jōvam pierast izad kāndatist ka rājjō. āndist eņtš von, eņts rier ja jeng.

Siepierast mäddōn um eņtš izad iždi tienņomōst ja pidamōst nēdi mielsō ortōs. Nēdi mäddōn um ortōmōst nei iž kui izzō ja jem mō, siz mäddōn līb jōvist ja mēg kōgiņ jelam mā pālō, mis Jumal um mäddōn andōn. Mäddōn um volmōst nei iž kōlbatoč, kui voļo izad, algō nānt jēngōd, kis äb kūolōt, nāgōd äbkōlbatoč läpši. Sieda mādō, mis ne āt tienōd knaššōks ja viļa kazatijizōks, mäddōn um ka sellizōks pidamōst. Sieda mādō, mis ne āt nei väggī ārmastōnd ja kūolimiz sāņō kaitsoñd, um ka mäddōn ārmastōmōst ja kaitsoñmōst nei iž kui sieda ne teitō.

Sieda ammō um tiemōst äb set siestō yd, ku izad sieda āt tienōd, bet sieda um tiemōst ka mād eņtš jōvam pierast. Sie mā Jumal um mäddōn siepierast andōn, laz mēg sāld sāgōd tykkiž, mis mäddōn mā pālō um vajag. Se āndab mäddōn āriņi ja lejbō, tīodō ja palkō, sōbridi ja armō. Se mēdi kazatōb Jumaltō kārtajistōks ja jōvaks, sieda ammō oppōm skūolsō ja pyvaskuodas. Se mā pidab yllō vālikšō, algō mitykš mäddōn vōigō tīedō yllō. Vālikš um mäddōn abbōl amši jōvsi ja kōlbatoč tīoši. Se mā āndab mād jelamizōs jeltōb kūožō ja, ku kūolōm — oudō. Siepierast se mā um mād sūr kuod. Sie mā jōvaks um mäddōn usklizist tiemōst tīodō ja, až Jumal tāb, ovkōks kūolōmōst.

Mādlō set, ku Jumal um andōn mäddōn siē mā, laz sāgō täulōt täm tāmi nei mā pālō kui touvōs. Se um Jumal mā ja tykkiž, mis mäddōn um, sādōb Jumalōn. Mäddōn kōrd līb āndamōst vastukst yl siē, kui ūomō Jumal āndōkst kōlbatoñd. Ta kōrd kītōb jegaydōn mēsti: »Ma sin um pand kuod prātījiks ja siē mā vālikšijiks; kui sa ūod eņtš kuota prātīōn, kui sa ūod mādō vālikšōn?» — Mis siz kītōm Izandōn vastō? Tāma, kis amadōn kūodštōb öigist kūodō, mēsi nāb set pattō ja pūtōkši. Bet koņtš vel ūomō täm kuod prātījid, seņtš mäddōn um pālamōst tānda, laz ta āndag sūrdō izamā ārmastīmist, laz mēg vōigōd tīedō nei, ku se mā ēdrikšōb ja kuojabōb täm ama vālikšijiz kaitsimiz allō. Siz laz killōg tienandōks tämmōn kazamōst kazamō.»

79. Kyzzimi.

*Kierdō ailōb yl mād kyla
Piški pīla;
Kis kyl tīedab, kust ta tuł,
Kussiñ tānda ajab tūł?*

*Pāgin ta sāl yllō tīedab,
Ammō liedab;
Pāgin rovsti yldōst nāb,
Končs yl mā ta ailōs kāb.*

*Kyl ta nāb, kien tōurōd attō,
Äb vōit' kaddō
Kunaid sūstō jemakēl,
Kunaid riñdšti izad mēl. —*

*Kit jel, ailōs yl mād kyla,
Piški pīla,
Kuijen' nād sa līvliži
Täsa, kuijen' vōridi?*

*Mits äb ūotō ēntšta mānōd,
Äb ūot viñōd
Tōrg pāl' tōurō jemakiel,
Äb ūot vaidōnd izad miel?*

80. König āndōkst.

Mina kyziz jema kädstō: »Kui vōib tīedō tīyōdō ama izamā jōvaks? Äb jōda umiñigid amži lādō ja jegas pāikas tīyōdō tīedō, ja mikš um tiemōst muntōn ilmō palkō tīyōdō?»

Jema kītiz: »Vol kōrd kōning. Tāmmōn voltō kakš pālkalist, Rānkalī ja Pāvalī. Kōning kītiz nāntōn: »Tēg ūotō kierdōd tīyō tējid, ma āndab täddōn kumiñōn kabal mādō.» Ja ta āndiz Rānkalīn knaš, jōva mā, kus voltō viļa nūrmōd, siñlikist jārad ja sangdōd

mōtsad. Pāvalin ta āndiz äbjōra rānka, kus iz kaza midegōst, ja mis vol sūodi tāuž.

Molmōd mied ūrgist tiēdō tȳōdō. Rānkaļi mōtliz: se um jōva mā, — tästa ma tāb rikkōks sādō, munt laz sāgōd tuoimōl kui ne vōibōd ja nābōd. Ta radliz ja kyliz mōtsad jara, kyliz tūgōd sizzōl siemtō ja nītiz villō set äigastō ūd tuoiz tagan, kontš vol imdōt māstō ama jōvam ulzō. Nei iž ta rištis jārad tyjaks ja vōtiz sāldō tykkiž kalad. Mingist äigastōd pierrō ta vol iend rikkō miekōks. Perizōks, ku māsō ja vied sizal iz ūo jemiņ midegōst, mis vōiks vōltō, ta ei tegiž joutōmōks. Täm lapst keitō santōs ja mā ei rānkaks.

Pāvali mōtliz nei: se mā um laja ja äb kazat villō, ma tāb tiēdō siē jōvaks. Ta kōviz rišti rāsti pids sūodi ūrgidi, ajiz kōnkad luoikō, tei mōtsad pūdōks, prātiz kala veiži. Se vol sūr, vaijō tāuž tȳō, bet perizōks tuļ pālka. Pāvali paņ kīnōd villō tādōks, lapstōn ta jetiz jōva pāika ja mā kuojabiz.

Mingist äigastōd pierrō kōnigōn vol lēmōst nēsti mā kabalist piddōz. Tund Rānkaliz pāika ležgōl, ta kyziz: »U se mā äb ūo vond knaš ja viļali? Kis siē um tiend rānkaks?» Pālkalist kītist tämmōn: »Siē um tiend Rānkalī.» Ja, tund Pāvaliz pāika ležgōl, kōnig kyziz: »U se mā äb ūo vond tyja rānka? Kis siē um tiend knaššōks ja viļalizōks?» Pālkalist kītist: »Siē um tiend Pāvali.» Siz kōnig kītiz Rānkalīn: »Sina sūrtāji, äbjōva pālkali, mina āndiz sinnōn jōva āndōks, laz sa mīnda tiennōg ja tiēgō set tulbist kazamt

vondzizōks. Vančlō, se um sin tȳō!» Ja ta ajiz siē sūrtājiz pālkaliz uidist sīlmadōks eņš māstō ulzō. Pāvalizōn ta kītiz: »Sina jōva ja usktōb pālkali, mina āndiz sinnōn ābjōva āndōks, bet sina ūod mīnda ovtōn ārmastimizōs ja tȳōsō tulbist kazamōd jōvaks. Tul, ma āndab sinnōn pāgiņ rikkōm mā; sa ūod min ama usktōb sōbra, ja amad rovv laz sin tȳōstō vančlōgōd! —

Vān nei, kui sinnōn āt mielpierrō ne kakš miestō? Kis nēsti um parimstiz eņš āndōkst prattōn?» perizōks kyziz jema.

Mina kītiz: »Pāvali.»

»Oigist sa kītist,» kītiz āma. »Rānkaļi mōtliz set yl eņš jōvam ūd ja iz pan tādōl mūdi, siepierast tämmōn voļ uidist sīlmadōks lēmōst māstō ulzō. — Pāvali mōtliz yl tulbist von ja tei tȳōdō izamā jōvaks; siestō ta iž vanši päuvši sai maitsō rōmō ja ovvō, ja täm mā kuojabiz. Jāmp um se, kis murtōb set, laz sāgō lītiz āigalist jōvamt; koral mōtlōb ka yl tulbist pāvad. Pāgiņ, pāgiņ āigastōd pierrō, ku ne molmōd mied juba amniggōks voltō kūolōnd, rēvst nägtist siē rānkaks iend mā pālō ja kītist: »Sieda um Rānkaļi tiend!» Ja nei iž ne nägtist siē vīlaliz mā pālō ja kītist: »Sieda um Pāvali tiend! — Kis nēsti tulbiz māīlman um jettōn parim mādōltōks?»

Mina kītiz: »Pāvali.»

»Tie siz nei, kui ta tei!» kītiz jema. »Ku sa kīndad mādō, vōi pūritōd miersō, vōi tiēd kādudōks tȳōdō, vōi prātud eņš mājpaikō, vōi tiēd tieud tȳōdō aga tegiž kuigōst mōita vītō ovlistiz peļud eņš leibō, siz vančlō, ku sa sieda tiēd nei, laz se, mis um vond rānka, sāgō vīlalizōks! Vančlō nei, ku sa jetad tagan mīdegōst parimtō āb ku se, mis sa said eņšōn! Až nei tiēd, siz sa tiēd māsō tārpalist tȳōdō. Mitykš tȳō āb ūo nei ābjōva, ku se āb kōlbōks Jumalōn ja āb volks mān tārpali. Set jega tȳō um tiēdōb ārmastimizōks ja kierdōmōks. Ku jōva tȳō tēji kūolōb, ja täm nim sāb undōt, siz ieb täm tȳō vīla. Tykkiž, mis um jōva ja tārpali, mis mēdi nustab ja tiēb tārpalizōks, um tiēdōt ja sādōt sadiņ āigastiņ kōgiņ tȳōsō. Mēg pyrastōm nēdi tundōmōt rovsti, kis maggōbōd ūdis. — Ābjōva tȳō tēji āb jeta mīdegōst tagan. Ta um tiēnd tȳōdō set eņš pierast, algō kyl vōigō vōttō eņš rikuz ja vīla kalmō ūnōz. — Mis pierast selli um jellōn?»

81. Tabandōkst.

Ykš lūdō pūstōb kātō ājō?

(Niemō kēl.)

Pūstō ybbi — roudist ambōd?

(Ukš.)

Piški, piški mīez, roudist sāpkōd jālgas?

(Addōrz.)

Suodaväg suodikšōb roudiz sīlda pāl?

(Jernōd kīebōd.)

Klinka klonka pūstō tiedōt?

(Legil.)

Jara loppōn saksa pilōb riek aigas?

(Veršt tōlpa.)

Kyndab, bet vag äb ie tagan?

(Lōja.)

Ārga vōigōb miersō, sārad ullō?

(Kuojg.)

Ybbi ailōb, ūolmōd pilōbōd?

(Joug.)

82. Rebbi ja kōps.

Kōrd rebbi kōpsōks kādskin̄ lekštō pids riekkō. Rebbi kītiz kōpsōn: »Sīnda mitykš ka äb kārta!«

— »Kis siz sīnda kārtab?« kyziz kōps.

— »Mīnda amad kārtabōd,« sūrsliz rebbi. »Minnōn um pitka tabar, nei amad pidabōd mīnda sudkōks, ku ne mīnda kougond nābōd. Siestō siz amad, sa nād, mīnda kārtabōd, bet sīnda mitykš āinagi ka äb.«

»Tiēm sādimiz!« kītiz kōps. »Ma näglōb, ku mīnda umițigid ka mingi kārtab.«

Rebbi voļ sīekōks yds nōvs ja ne teitō sādimiz. Siz ne lekštō kādskin̄ kenžlōm. Kōps neiz, ku taranaigas maggōbōd lambōd. Jūondkōks ta iekiz lambōd sieggō. Ne ädagist ja sūrsō irmsō ailist jegaykš eņtš pūolō. Kōps, sūrstō rōmstō, ku ta um sādimiz vindōn, yrgiz nagrō ja nagriz nei kildzist ja selliz joudkōks, ku sū pōkiz kādō kabalō. Siestō āigast siz kōpsōn um lājgi sū.

83. Pids tiedidi.

Set sada āigastō tāgiž līrlist volțō kōgiņ suodikšōnd. Amad nānt jelud volțō jara kyttōt ja rovst grumanikist māzō taptōt ja vizzō vīdōt. Līvō Rāndas volțō īenōd set kuolm aimō: ykš Kūolka ja Īra vailō, tuoi Īra ymmarkoučs, kuolmōz Īra ja Vānta vailō.

Ma nīžōb yl sie aim, kien tagatulli ma iž um. — Kūolka ja Īra vailō vol īend ykš aim: nūor nai piškist lapstōks. Täm miez paldin̄ set vol tund tāgiž. Ta ei paikōl kūldōm ja perizōks kītiz naizōn: »Kūl ka, ullō āt kūltōb samud, — ka yōldō ma kūlōb. Lēmōst vantlōm, kis sāl kāb.»

»Ala li ulzō! Ni sa ūod suodas kānd kyl. Minnōn um lālamstiz ydōn piškiži läpši kazatō,» kītiz nai kartōs, ku set sāl äb ūo mingi grumaņika.

Miez pistiz pā leb läb ulzō, kūldiz ja siz kītiz: »Sālō rōkan-dōbōd līvōkielōd, kui se vōib vōlda?» Ta vel kūldiz. Kui siz, sielō vōiž kūltō, ku ykš kītiz selliži sōndi: »Tul tānō, pūoga, ista min kylgō, sȳom ūd pala leibō. Mäddōn umiņigid um rāz ka novvō-mōst.»

»Bet se iz ūo unnägu, mis mēg ūonđžōl neizmō rāndas jōugō pāl. Ne umiņigid volțō līvliz tīedōd, mis mēg molmōd sūdlizmō,» kītiz ykš tuai ūl.

»Se um tuoiž,» kītiz ežmi vastō, »siđš ležgōl piđiks mād rov velidōn volmō, algō kyl mēg äb sorvō äb ka tūlda ūomō nānōd.»

»Mina äb sȳō, äb ka nov, koņš äb līmō lieudōnd mād veļidi!» kītiz tuoi vastō.

»Ne āt viššōd sōnad, mis sa paldin̄ rōkandōd, sinnōn um līvliz mēl ja se tieb minnōn sūrdō rōmō. Bet kui sa mōtlōd pimdōs ūosō rovšti lieudōd, ku sieda aigō sānō äb ūomō nēdi pāva valsō lieudōnd?» Nei kūliz rōkandōm ežnist mīestō.

Siz kiliz rōkandijist kūoriz ykš kuolmōz ūl: »Kien um nei viza tāni,» kītiz miez, kis kūldiz läbsō, »se vōib ka midegōst lebbō vīdō. Tād veļid āt siđš, tēg ūotō juba nēdi lieudōnd. Tulgid tubbō, min nai tieb yldiņ ka ūdigiži.»

Perimiez iž lekš ulzō vōridi veļidi ja tōuridi kylaliži vastō vōtam. Sūr vol amad rōm, ku kōgiņ āiga pierrō saitō tegiž mūdi

rovšti ka nādō. Nāntōn vol pāgiñ ūdtuoizōn niždōb ja ūdtuoiz kādst kyzdōb. — Pierrō ne lekštō votšōm ka kuolmōst aimō, ja kōgiñ āiga votšimiz pierrō hēdist ka...

* * *

Ma kyziz entš vanbist kādst, kui līvlist vōištō tundō entš sugvelid tīedidi. Ne kitist minnōn vastō: »Līvlist pidist kengi ja sāpkidi. leļlist pastaļi ja saksad ādidi, pienidi sāpkidi. Līvlist tūndist entš sugvelid tīedidi ka munt rovst tīedōd vailō. Siel āigal ne ka pidistō vizastiz ūdskubs.

Až tēg ūdtuoista ārmastōt ja nei iž pidatō ūdskubs, siz tēg äd kaddōt.»

84. Kaspōr iz op midegōst.

Kōrd vol kōṇig. Ūd pāvan ta kei mōtsa kouči. Mōtsas vol siprikist pōdōz. Siprikist viedist pōzagidi pōdōz. Pāgiñ nēsti piškižist lūomist voltō pipalikist. Ne voltō set paldin syndōnd. Yldiñ ne juba ūrgist tīedō tīodō. Yldiñ ne vōištō juba imlistiz amaks tuimōl sādō. Ne kūorist iž entšōn sūomnaigō. Ne teitō entšōn tubdi. Ne teitō mingiži äbmingiži imliži riekidi pōdō ymmar ja ka siē sizal. Ne jelistō kūodōn nei, ku ne volkstō tykkiž oppōnd.

Kōṇigōn se nägtiz volmō imlistiz. Ta mōtliz entš jūsō nei: »Sipriki um set lūomōz. Se tieb nei imliži tīodi, bet mitykš äb ūo siēn midegōst opatōn; rišting um pāgiñ täudzimi, mikš se äb vōi iž entšōst oppō?»

Kōṇigōn vol umarztara. Siēn ymmar vol kuordi mȳr. Sālō vol knašidi vīla pūdi. Sāl vol sieldidi ovatidi. Kōṇigōn vol ka

sulli. Täma kutsiz siē entš jūrō ja kitiz: »Moizōs um polakōz, kien nim um Kaspōr. Ta um vel väggi piški. Ta vel äb mūošla mittō rōkandō. Vi Kaspōr umarztarrō ja klōkš täm siñō sizzōl. Ända tämmōn sýodō ja jūodō. Set sieda sinnōn um tiemōst yōzō. Kaspōr äb tūod sīnda nādō. Ta äb tūod kuna-gid rovsti nādō, äb ka kūlō, ku ne rōkandōbōd. Ta äb tūod rovst kädst midegōst oppō. Tykkiž tämmōn um oppō-mōst iž entšōst.»

Sulli tei, mis kōníg pañ.

Nēla āigastō voļiō lānōd. Kōníg tuļ umarztara jūrō ja kyziz:

»U Kaspōr vel um jelsō?»

»Um, kōníg izand!»

»Mis ta um oppōn?»

»Ta äb ūo oppōn mittō midegōst.»

Se kōnígōn nägliz volmō im aža.

Tegiž kulist nēla āigastō. Kōníg tuļ umarztarrō ja kyziz:

»U Kaspōr um vel jelsō?»

»Um, kōníg izand!»

»Mis ta um oppōn?»

»Ta um oppōn kakš sōnnō. — Ŷd pāvan jūoksist lambōd umarztarast piddōz. Nānlōn tagan ailiz piñ. Kaspōr tei lambōd mākimist tagan. Nei iž ta kāliz uttō kui piñ. Siest āigast ta um oppōn rōkandō kakš sōnnō. Ykš um: mā; tuoi um: vou.

Kōníg imliz väggi yl siē.

Vel kulist nēla āigastō. Kōníg tuļ tegiž umarztara jūrō.

»U Kaspōr vel um jelsō?» ta kyziz.

»Um, kōníg izand!»

»Mis ta um oppōn?»

»Ta lōlab kui lind. Ta rākōb kui kūona. Ta grēbōb kui vorabōz.

Ta iekōb kui kōps. Jemiñ ta äb ūo oppōn.»

• Kōníg imliz.

Vel kulist nēla āigastō. Kōṇig tul tegiž umarztarrō ja kyziz:

»U Kaspōr vel um jelsō?«

»Um, kōṇig izand!«

»Mis ta um oppōn?«

»Ta um kazzōn sūrōks. Tämmōn piga līb seistuoistōn āigastō. Ta um veggi kui okš ja nōtkaz kui rebbi. Ta um kierdi kui kaš ja nālgas kui piñ. Ta um räppi kui lūomōz. Ta sȳob verist vozzō ja kāb ilmō āriņi. Ta äb tund äb tul, äb ka rōda kōlbatimist. Ta äb tund ka rovst yrdikši. Ta um lūomōz.«

Kōṇig tāž nādō rištingtō, kis midegōst äb müošta. Ta lekš umarztarrō, bet Kaspōr tämstō kārtiz. Kōṇig rōkandiz armidi sōndi, bet Kaspōr ūrgiz pūd tagan. Kōṇig lekš tämmōn ležgōlim. Kaspōr ailiz jedspēdōn. Ta grēbiz mȳrōn yllō ja jūokšiz mōtsō. Kōṇig entš pālkalistōks lekš tānda votšōm. Ne votšist ama mōtsa lebbō. Perizōks liedist Kaspōrt pūsō. Ta tapliz vastō. Ta jāmstiz kui suž, kripšiz kui kaš ja ōřiz kui louv. Perizōks sai täm sidam vizzō. Pālkalist vištō täm kōṇig jūrō. Se rōkandiz Kaspōrōks lemmidi sōndi, tāmikšiz tämmōn āriņi. Kaspōr amast siestō iz sā midegōst aru. Ta pugiz kōṇig lovanala, jāmstiz kōṇigōn käddō, — ta vol mōtsali.

Siz juba kōṇigōn vol yl Kaspōr alaz mēl. Ta kitiz nei: »Ni

ma nāb Jumal mōtkidi. Jelajt ja lūomōst äb ūo opatōmōst. Ne tiebōd iž entšōst, mis näntōn um tiemōst. Ne juba āt ūrgandōksōst vonnōd sellist, mingiži Jumal nēdi voł mōtlōn lūodō. Sellizōks ne iebōd ama iga. Jelajd ja lūomōd äb vōitō iedō täudzimizōks. Bet rištingōn um iemōst jōvaks, siepierast tānda um täudzist opatōmōst. Ābopatōt ta um jelaj.»

Kōñig pan Kaspōr rovst sieggō jelam. Ta voł kui piški läpš. Ta opiz rōkandōm. Ta opiz rovst yrdikši. Ta opiz tārpaliži týödi. Nei tämstō perizōks sai rišting ja jōva mie.

85. Kitōb-sōnad.

Lāb jellō nei, laz tuoi ka vōigō jellō.

Kuod kūor um magdim äb ku kyla lēba.

Sūrim miez, veitim ukust.

Týō opatōb tējist.

Täuž mag äb tieda, mis tyja tāb.

Kis äb ārmakst kopikt, äb sā rubiļt.

Räppi týō, pūdōz lēba.

Parimstiz um andō, äb ku vōttō.

Jegaykš ūrgandōks um lālam.

Knaššōm äb tāta maggō.

Rišting kunagid äb ūo väggi vana, laz oppōg.

Sū rōkandōb sieda, missōks sydam um täuž.

86. Sūr sōbra.

Piškis tubas rānda kōnkanajgas nänt āigastōd jeliz piški, ovli miez nimkōks Ants. Piški Ants kei pāvast pāuvō lūošōdōks miersō, ku set āiga sieda āndiz. Ta tiēdiz, kus puggōbōd jōvad, sūrd kalad. Siestō ka piškiz Antšōn ūdstyđ vol mȳdōb sūri, liebiži vimbdi, lašidi, sižidi ja mūdi sūri kałdi, kui ka sūri, liebiži, mūmaks lešti, nuttōt jemand liestadōks. Tāmmōn vol paňšō blīvdōt ka liebiži pīklešti, ja kuodas vīrba pāl sälgtōt kūjiz ykš tuoī kapiz ja aŋgōz. Leštist sovvō kuijōm piški Ants paň jemiň sydamiži — pyt lešti; piškist — kiłpōd ta yldiň ētiz mierrō tāgiž. Nēgidi ta vejiz lūdōks ja kešilōks vanad brakud jūsō.

Piškiz Antsōn voł pāgiñ sōbridi, bet ama sūr sōbra voł rikaz pūd koupli Dindrōk. Ta vostiz tallō mōlsast pūdi ja sōvvō viž nänt eņš sūrlōjaks mūzō pūolō jara mȳmō. Nei ta jōvist peļiz ja voł pidatōb miez.

Voł mōtlōmōst, ku rikaz Dindrōk tuod pierast ārmastiz piškist Antsō, siestō ku ta saggōld ūd kei piškiz Ants jūsō ja jega kōrd pistiz kabatōd kūjad kaladōks tādōks. Až set voł sādōb, Dindrōk pistiz vārzakuoł molmōd tūtkamōd ka kaladōks tādōks ja tuoī kuodaj.

»Jōvad sōbradōn um jelamōst ja pidamōst ama jemiñ ūdskubs, ja äb ūo kieldōmōst ūdtuoizōn midađ,« kitiz alz Dindrōk. Piški Ants set muidlōs danktiz pādō, ja voł väggi ukuz, ku tämmōn um nei jōva sōbra.

Set ležgōlist kylalist ist sātō umižigid aru sieda im ažžō, ku rikaz Dindrōk mittō kunagid iz ānda piškiz Antsōn ka midegōst vastō, laz kyl tämmōn ammō vilłō voł yl aru. Iz vōi ka kitō, ku piškiz Antsōn ūdstyd volks lēba pala vond. Bet Ants voł väggi vondzi kūldōs Dindrōk rōkkō yl sōbrad višistiz kubsō pidamiz, ja ku sōbran ežmōks um murtōmōst yl eņš sōbra ja pierrō set iž yl eņš.

Nei piški Ants kei miersō kievad, sōvvō, sygži ja tämmōn iz ūo mingist äddō, ta eņš lēba pala pidiz. Bet, ku tuł tāla, ja sōvvō veimi voł vond piški, siz set kōrd nālga ūrgiz tānda pīkstō. Set kōrd ta lekš ilmō ūdigizi maggōm. Voł jōvist, až voł mingi rūš naggōrz ja kūja lēba nuka. Dindrōk iz kā tallō Antsō vančlōmōs — ja nei Ants jeliz ykšiggiñ.

»Ma ni äb ūo kōgiñ piškiz Ants jūsō vond,« Dindrōk alz tallō kitiz eņš naizōn. »Mūnda rišting tāb volda ykšiggiñ ja äb tā, ku täm ukši vārštōb. Sellist āt min mōtkōd yl sōbrad volmiz, ja ma sielđō tiedab, ku se nei um tuoīž. Ma vodlōb kievadtō, siz ma läb tānda vančlōm. Siz ta vōib andō minnōn mingiz kala. Se tīeb täm vondzi-zōks.«

»Sa murtōd ūdstyd väggi jennō yl munt rovz,« kitiz vastō nai, istōs lemmōs tubas pīemdiz raj pāl. »Nei um, sa murtōd väggi yl munt. Äb vōi loptō ūd kūldō sin rōkkō yl jōvad sōbrad volmiz. Pāp ka nei knaššō äb rōkand yl sōbrad kubsō pidamiz kui sa, laz kyl ta jelag moizōs ja pidag piškis suormsō kuldist-sūormōkst.«

»U mēg äb vōiksmō piškiz Ants mād jūrō kutsō,« kitiz Dindrōk nūorimi pūoga. »Ku joutōm Antsō pīkstōb pūtōks, ta vōib sȳodō pūol min sandrokstō. Ma vōib andō tämmōn eņš vālda truša ka.«

»Mingi pūolmēli poiški sa ūod!» ūriz Dindrōk. »Ma sugid äb tīeda, mingi jõram um sīnda sātō skūolō. Kui nādōb, sa äd ūo midegōst oppōn. Või mīnda tōvaz, ku piški Ants tulks mäd jūrō ja nāks lemđi tubbō, mäd jõvvō sȳomnaigō, sūrdō, tāta kaffekannō, tsukkōrt ja tāla ylžemđa rīstō, ta vōiks iedō kaddōks. Bet kad um ama īrmzi aža, se vōib juga ūtō jõvvō rištingtō jara rikkō. Mina um tām ama jõva sōbra, ma vōidab, algō Ants sāgō vīdōt skūndartimizō. Siz vel, ku Ants tulks tānō, ta vōiks pallō min kädst mingiz pūnda jovdi vōlga pālō, bet sieda ma äb vōi andō. Sōbrad volni um ykš aža ja jovd ät tegiž tuoi aža, nēdi äb vōi sieggō. Vōi tōvaz, nānt sōnad tāntōksōn um sūr vait; sieldō aža, ku ažadōn siz ka um sūr vait.»

»Kui knaššō sa mūošlad rōkandō!» kītiz Dindrōk nai, vallōs kaffen jūrō ylžemđi, »sieda kūldsō minnōn sadabōd sīlmad vizzō. Paldin um nei iž, nei ku ma volks lātōl.»

»Pāgiñ rovšti tīebōd jõvvō,» kītiz vastō Dindrōk, »bet väggi veitō rovšti rōkandōbōd jõrist. Sielđō aža, ku rōkandō äb ūo nei kievāmstiz ku tīedō. Rōkandō um ka pīentim aža ku tījō.» Siz ta vaimistiz vanđliz eņš piškiz pūoga pālō, kīen ētiz äbi. Ta ei punižōks ja kīnđold ūrgist vierō tē lōidō. Sieda tämmōn äb vōi vōttō vigaks, ta vol vel piški.

Ku voł tund kievad, ja piški Ants ūrgiz tegiž vejjo, ja tegiž set jõvvō turskō, sīgōst ja laššō kūjist kuodas, Dindrōk kītiz eņš naizōn, ku ta lēji vanđlōm piškist Antsō. »Vi tōvaz, kui jõva sydam sinnōn um!» nutiz nai, vsa ūdstīd murtōd yl munt. Vōta sūr veža ka ūnō kalad pierast!»

Dindrōk viediz pitkad sāpkōd jalgo, ja, sūr veža kädrards, lekš Ants jūr.

»Jõvvō pāuvō ka, piški Ants!» kītiz Dindrōk.

»Jõvvō pāuvō», kītiz vastō Ants, iedsō paikōl vōrta paikōm, ja ūrgiz muidlō.

»Kui siz sinnōn ka tallō lekš?» kyziz Dindrōk.

»Lekš nei kui äb kui,» kītiz Ants. »Se um väggi jõrist sin pūolstō, ku tuļđ mīnda ka vanđlōm. Tāla voł minnōn rāz lālam, bet ni um tegiž tykkiž jõrist, ama mur um tegiž kaddōn.»

»Ma tallō saggōld yl sin mōtliz ja rōkandiz eņš kuodlistōks,» kītiz Dindrōk, »kui sinnōn eņšōn ja kui pēllimizōks ka lāb, yl ama, kui sa ka jelad.»

»Se umiitigid vol sin pūolstō väggi jōvist,« kītiz Ants. »Ma juba yrgiz kartō, ku sa ūod mīnda jara unnnōn.«

»Ants, sieda ma kyl sinstō iz vodlō,« kītiz Dindrōk. »Sōbra sōbrō kunaid äb un. — Kui knaššō sin vīmbad ja sūrd liestad kuodas kuijōbōd,« kītiz Dindrōk, pistōs pā kuoda uks vaizō.

»Minnōn yd tuoiz ūomōg vol jōvist kaļdi,« kītiz Ants, »ja se um minnōn ka sūr von. Ma vīb nānt tōrgō ja yd jagu ka mōtsai-zand jemandōn, ja vostab eņtš lōja tāgiž.«

»Vostad eņtš lōja tāgiž? U sa mīšt eņtš lōja jara? Mingist jämp ažžō sa ūod tiend!«

»Se um tuoiz,« kītiz Ants. »Ma vol pikstōt sieda tiemō, — iz ūo rādō lēba vostōb. Nei ma ežmōks mīž jara eņtš kabatkiela skē-dōd, siz ānkařkieud ja perizōks eņtš piškiz kievam lođa. Bet ma pakand vostab tykkiž tegiž tāgiž.«

»Ants,« kītiz Dindrōk, »ma āndab sinnōn eņtš lođa. Se kyl um rāz murdtōt: ykš pārdaz pūtōb ja yd vadmōl jūsō ät rāz kōrdad irrōnd, bet ykštōz ma täm āndab sinnōn. Ma arrōb, ku siz um min pūolstō kyl sūr pāgiñ sinnōn äbtōt. Rovz kyl mōtlōbōd, ku se äb ūo kovalstiz nei eņtš viļa jara jaggō, bet mina äb ūo nei nālga. Ma arrōb, ku eņtš sōbran midegōst andō um ama jōva tīo sōbrad vailō. — Ma sai eņtšōn ūd lođa. Nei nä, vol set sa ilmō murtō, ma āndab sinnōn eņtš lođa.«

»Vōi mīnda tōvaz, se um sin pūolstō väggi jōvist,« kītiz piški Ants, ja silmad täm ymmargouļimis palgsō pāistist vondzisitz. »Ma vōib sieda lođdō kievamstiz parantō, minnōn um ykš dēl.«

»Dēl!« nutiz Dindrōk, »kūodōn sieda minnōn um vajag min sūrlōja deņa kānd pierast. Sien um sūr ouk ja ažad sābōd kažizōks. Kui vondzistiz, ku sa sieda mādlist! Vōib nādō, ku ykš jōva tīo lūob mūdi jōvamidi. Ma āndab sinnōn eņtš lođa ja sa ānda tegiž minnōn eņtš dēl. Tuod pierast lođa um dēlštō tōurim, bet sūrd sōbrad äb vanatlōt siē pālō. Pālaks, ānda yldiñ siē dēl laz ma vōigō vel tämpō iž lōja deņa kānd jara parantō.«

»Tieutōb aža,« kītiz piški Ants, jūokšiz ulanala ja tōmbiz dēl māzō.

»Se äb ūo mingi sūr,« kītiz Dindrōk, »ja ma kārtab, ku siest äb iē midegōst jemiñ pālō lođa pardō pierast, bet se äb ūo min sū. — Nei, sa sād min kādst lođa, ma lūotōb, sa āndad minnōn mingiz

kala vastō. Šīdš um veža, tieutōb aždi, sa tātad siē ajgšti sānō tādōks.»

»Ajgšti sānō?!» nutiz piški Ants pūolst sānō ādagōn. Veža vol väggi sūr ja Ants tiediz, ku, pandsō veža tādōks, äb iē jemīn kalđi eņšōn rā pierast mādōb, ta, vān, mōtliz yl eņš ūbdist kabatkiela skēdōd tāgiž sāmiz.

»Ku ma vōib andō sinnōn eņš lođa,» kītiz Dindrōk, »siz ma äb mōtlō, ku se um jennō, kyzzō sin kädst vastō mingiz kala. Ma kyl tiedab, se äb ūo ūigist vaidō lođa mingiz kala vastō. Bet jōva sōbra äb tūod eņš jōvam pālō ūd vančlō, tämmōn um äbłomōst sōbran, laz kyl eņšōn siest suggōg kaj.»

»Min ārmaz sōbra!» nutiz piški Ants, »sa vōid sādō amad min kalad, kui jennō set minnōn kuonnō um. Ma tāb, laz sa minstō jōvist mōtlōg, eņš ūbdist skēdōd ma sāb mingiz mū pāvan tāgiž.» Ta vōtiz amad eņš kalad ja tātiz Dindrōk sūr veža.

»Tēriņš, piški Ants!» nutiz Dindrōk, ku ta lekš yl kōnka kuodaj dēl yl ab ja veža käds.

Tuoiz pāvan, pandsō kalđi kuoddō kuijōm, Ants kūliz, ku Dindrōk nutiz tānda. Yldiņ ta iekiz strepist māzō ja rūoikiz kārandōl vančlōm, mis sāl um.

Sāl vol Dindrōk, sūr kuoļ sālgas. Kuoļšō vol taptōt vaiški.

»Ārmaz piški Ants,» kītiz Dindrōk, »vi sie vaiškiz Kuolkō ja mū bāikōd allō jara.»

»Vōi mīnda tōvaz, minnōn suggō tämpō äb volks aigō. Minnōn kalad vel pīlōbōd ilmō rakandōmōt ja tūlda ka um vančlōmōst tagan, algō kalad iegōd tultabbōndōks.»

»Kui siz,» kītiz Dindrōk, »ma āndab sinnōn eņš lođa, siepierast ma tāb, laz sa vīgō siē vaiškiz jara māmō. Až sa kīeldōd, se volks minnōn vastō mielđō.»

»Vōi Jumal! ala nei rōkand,» nutiz piški Ants, »ma äb tā mityđōn ka īmas vastō mielđō tiēdō. Ta vōtiz sūr, smaga vaiškiz sālgō ja lekš Kuolkō.

Vol kīebi pāva ja Antsōn vol lēmōst pids mōtsō. Mingiz pīlgōm lānd ta juba vol nei jara väzzōn, ku vol islamōst māzō ja novvōmōst. Bet ta vōtiz periz joud ja sai umiļigid Kuolkō, kus māž vaiškiz jōvist jara. Kierdō ta rūoikiz kuodaj tāgiž kartōs, ku ab kāt pīmdōs tuoiz rišting rā jara. Kalad ka vel volļō jara prāttōb. Vol juba sūr ūomōg, ku ta loptiz kaladōks jellō. »Tämpō kyl vol lālam pāva,»

mõtliz piški Ants maggõm lädsõ. »Bet minnõn um jõva mēl, ku ma iz tie Dindrökõn vastõ mieldõ. Ta umiigid um min ama jõra sõbra ja vel tõitiz andõ minnõn eñtš loða.»

Tuoiz ūondžõl varald varrõ tul Dindrök eñtš vaiškiz rā tagan, bet piški Ants vol nei nõrkõn, ku ta vel magiz.

»Usk sa minda,» kítiz Dindrök, »sa ūod väggi läiska. Tõitõs sinnõn eñtš loða, ma lõutiz, ku sa píkstõd ēntšta jemip tõõ jürõ. Läiskandimi um ama sūr pat. Ma äb tund eñtš sõbrad vailõ mitytõ, kis äb volks užin. Sinnõn äb ūo võtamõst vigaks min kardist rökkõ. Ma sugid nei äb rökandõks, až sa äd volkst min ama jõva sõbra. Bet mingi jõvam siz um sõbrast, až äb või tämmõn eñtš mõtkidi kítõ? Munda võib knašidi aždi kítõ, tāb miel pierrõ volda ja rökandõ, bet jõva sõbra kítõb ka sieda, mis äb ūo miel pierrõ. Tieutõb aža, ku siékõks ta nägtõb eñtš jõvrõ tõõdõ.»

»Se minnõn väggi podub,» kítiz piški Ants, õrõs unieži silmi ja eitõs kat pälđõ jara, bet ma vol nei jara väzzõn, ku ma mõtliz set lítiz aiga maggõn. U sa tiedad, ku ma nei küldõb lindõd lõlamist, nei ku ma püol unsõ ni küliz, siz minnõn pierrõ lāb tõõ parimstiz jeddõpēdõn.»

»Jõvist um, volgõ se ni nei,» kítiz Dindrök, silastõs piškiz Antson poskõ. »Tul ja parant min aita katuks.»

Joutõm piški Ants tikiz väggi mierrõ, kus ta set päuvõ iz ūo vond, bet ta iz kít Dindrökõn midegõst vastõ, siestõ ku se vol täm nei jõva sõbra.

»Sa mõtlõd, se äb ūo min püolstõ jõvist, až ma kítõb, ku minnõn äb ūo aigõ, ta kítiz aῆga yolkoks.

»Tuod pierast nei um,» kítiz Dindrök. »Ma mõtlõb, ku äb ūo jennõ sin kädst tādõt, až vel arrõb sieda, ku ma andab sinnõn eñtš loða. Až sa äd tā, siz ma lāb ja tīeb iž.»

»Või tōvaz, sieda set äb!» nutiz piški Ants ja iekiz lovald ulzõ. Ta ediz vizzõ ja lekš paikõm katukst.

»U sa ūod juha aita katuks parantõn?!» nutiz Dindrök jõva mielkoks.

»Katuks um perist sānõ parantõt,» kítiz Ants, astõs katuks pälđõ māzõ.

»Ä!» kítiz Dindrök. »Se kyl äb ūo nei pientõ tõõ, mingiz mū volks tuoiz pierast tiend.»

»Um sūr jõvam külõ sin rökkõ,» kítiz piški Ants, istõs māzõ

ja eņš igisłō vantsō pūstōs. »Ma kyl kārtab, ku minnōn kunagid äb li selliži knašidi mōlkidi, mingist sinnōn āt.»

»Kyl sinnōn ka tulbōd sellist mōtkōd,» kītiz Dindrōk, »set pikst ēntšta jemiņ aža jūrō. Mingist pāvad pierrō ma āndab sinnōn opatōkst, mingi um sōbrad volmi.»

»U sa tuod pierast mōtlōd, ku ma vōib?» kyziz piški Ants.

»Minnōn kunaid äb ūo rōnd kikra mēl yl sin,» kītiz vastō Dindrōk. »Bet paldin, ku sa ūod katukst loptōn paikō, siz li kuodaj novvōm, siestō ku mūpō ma kāimōb sīnda juba ūonđzōl ajam min lambōd mālō.»

Joutōm piški Ants kārtiz sīe pāl midegōst vastō kītō. Tuoiz ūonđzōl varald aīgiz Dindrōk ajiz eņš lambōd Ants kārandōl ja se ajiz nänt mālō. Sāl tämmōn kuliz ama pāva jara, ja ku ta sai kuodaj, siz vol jara väzzōn, ku raj pāl istōs iniz maggōm ja vīrgiz set tuoiz ūonđzōl sūr pāvaks.

»Ni um tegiž aīga mierrō lādō,» mōtliz Ants ja ūrgiz yldiņ eņš veimiz ažad pānda kōrdōl. Bet ta iz sā midegōst sūrdō tīedō, siestō ku tuļ alz Dindrōk ja kāimiz tānda eņš tīō jūrō ūdstyđ pūolin pāviņ. Siestō piškiz Antsōn voļ veitō aigō ja ta sai ārastiz veimiz jūr. Bet ta mōtliz eņš mielsō, ku Dindrōk um täm ama jōva sōbra, ja lūotiz sādō täm kādst lođa, mis piški Ants pidiz väggi jōva tīōkōks.

Nei piški Ants tei ūdōkabal Dindrōkōn tīōdō, ja Dindrōk tegiž kītiz tämmōn mingiži äbmingiži knašidi kītimiži yl sōbrad volmiz, mis Ants kēratiz ylzō eņš kabatrāntōz. Ūozō ta ūdstyđ lugiz nänt lebbō, neme užin oppiji.

Ūd ūdōn piški Ants istiz māzō ūdōn ūjkylags. Yldiņ ūrgiz uks tagan ykš väggi globatō. Ullō voļ sūr tōvaz, kis ūlastōs mūrdiz jellō, siestō piški Ants ežmōks mōtliz, ku tōvaz globaltōb. Bet vel tūoista kōrd sai globaltōt ja vel kuolmōz kōrd, nei ku ama jel dōřež ja kiliż.

»Sāl līb mingi joutōm riekniez,» mōtliz piški Ants ja rūoikiz tīedō uks vāldin.

Sāl piliz Dindrōk luktar ūds ja sūr sova tuois käds. »Ārmaz piški Ants,» ta kītiz, »minnōn um sūr äda. Min piški poiški sadiz reddōlst māzō ja rabiz ēntšta väggi jara. Ma lāb ni doktar tagan, bet ta jelab nei kougon ja ūō um nei pimdō, aīga um selli, ku tovvō mākōks kierōbōd ūdōkubbō. Minnōn siz rabagiz mielō, ku volks pariemstiz, ku sa min azmōs lākst. Sa tīedad, ma āndab sinnōn

eņtš lođa. Sieldō aža, ku siz sinnōn um tīemōst min pierast ka midegōst.

»No nei,» nutiz piški Ants, »ma pidab sie sūr ovkōks, ku sa mīnda kāimōd. Ma yldīn lāb. Täpiņt set minnōn eņtš luktar, ūjō um väggi pimdō. Ma kārtab, ku äb kāt riek jara.»

»Minnōn se väggi podub,» kītiz Dindrōk vastō, »set se um min ūž luktar, ja volks sūr kaj, až siēn rabbōks mingiz glāz ulzō.»

»Äb ūo viggō, ma lāb nei iž ilmō luktartō,» kītiz piški Ants, vōtiz vajgast kāskō ūodōrōks am, eņtš lem, puniz kybar, sidiz villiz kaggōl ārōn ymmar kaggōl ja rūoikiz jedspēdōn.

Kui äbjōva āiga se voļ! Ūo voļ nei pimdō, ku piški Ants iz vōi eņtš käta sīlmad jeds nādō. Tuļ voļ nei sūr, ku pūgiz täm piga jālga pāld māzō. Bet ta lekš amal joudōl, ja, pierrō kuolmō stuņdō lālamt lēmist, pāriz umiņigid doktar moizōz ja globaliz täm uks tagan.

»Kis sāl um?» kyziz doktar, pistōn pā magdōb tuba läbst ulzō.

»Piški Ants, doktar izand.»

»Mis sa tād, piški Ants?»

»Didrōk piški pūoga um saddōn reddōlst māzō ja rabbōn ēņtšta väggi jara, ja Dindrōk pālab, laz tēg yldīn tulgōd.»

»Jōvist um!» kītiz doktar, paņ saddōltōm eņtš ybiz, viediz pitkad sāpkōd jałgō, tuļ luktar kädsō tubast ulzō ja ratstiz Dindrōk kuod pūolō. Piški Ants lekš jałgi vieddōs tämmōn tagan, bet iz pāz doktarōn ūnōz.

Sadiz sūr vimō ja tōvaz ūrgiz pūgō ūdstyđ jemiņ. Piški Ants iz nā jemiņ, kus ta lāb. Perizōks ta kātiz riek jara ja tuļ sūozō ulzō. Se voļ väggi irmzi kūož. Sāl voļ pāgiņ tōvdi, dräggiņi ūkidi. Ja — piški Ants lekš ka sālō ukkō.

Tuoiz pāvan kārapāinōd liedist täm jara upandōn ūdsō sellis ouksō. Kyla rovst vištō Ants kūolōn leja täm eņtš kuodaj. Piški Ants voļ nei tuntōb, ku matukst pālō ja ka kālmad pālō, ku tānda matiż, voļ ama kyla. Dindrōk pidiz ēņtšta ama ležgōl kiršt tagan.

»Nei ku mina voļ täm ama jōva sōbra,» ta kītiz, »siz um sieldō, ku minnōn um ka volmōst ežmis kūožōs. Nei ta ukustiz lekš amad matuks rovstōn ama jedsō, lāt am sālgas ja ūdstyđ sūr kērabiz nana ārōnōks sīlm̄sti kynđili pūstōs.

»Mäddōn jegaŷdōn um piškist Antsō sūr pūtōks,» kītiz kaļaj, ku amad pierrō matamōt istist matukst lōda jūsō.

»Minnōn um ama sūr pūtōks,» kītiz Dindrōk. »Ma tāž andō

tämmōn eņš vana lođa. Ni ma sugid äb tieda, kus laz siē pangō. Se um minnōn set jälgad allō ūd. Se va lođa um nei jara arabōn, ku ma siekōks äb vōi midegōst tiedō ja ka mityđōn jara myđō. — Nei iž andō ka ma äb tā: äb vōi umitigid eņš villō nei jara pillō. Eņš jōva sydam pierast rišting vōib mūnda kōrd pāgiņ kātō.»

87. Sinnist niemōd.

Vanast vannō, amniggōks jedsō ežmist Kūolka bāikō, mād rānda voļ vond pāgiņ tuoistim äb ku paldin. Siz vel äb ūo vond pallidi jōugō kōnkidi, mis paldin katabōd ammō randō, kus midegōst äb kaza. Siz knaššōd nītōd ja sangdōd liedpū mōtsad, tādōd vādiri, perni, tāmidi, kazzōnd miernaigiz sānō ja pū vksad, tūlsō likkōs, rabbōnd vastō lāinidi. Pūd vonnōd nei sūrd, ku ūdstō āinagizōst tōvstō um sādōt lōja. Pūd allō kazzōn piemdō, sangdō rōv ja mierjema sātōn mierneitsidi kaitsōm randō eņš niemidi ūomōgōd varald ja pāvasydam āigal, ku rovsti äb ūo vond rāndas. Siz mierneitsōd tunnōd niemōdōks mā pālō ulzō, ja ne niemōd vonnōd siņnist ku mier veiž.

Siz suggōn, ku ykškōrd ūd pyvapāva ūondžōl ykš nai lānd Kūolkā pūolō aga — neiku kitōb — sūrst rāndast piškiz randō marril. Lādsō ta nānd Kūolka nana mōtsas sinnist niemōd karrō ja kūlōn väggi knaššō lōlamist arusāmōt sōnadōks. Ta nānd ka lōlajist ēntšta tam allō vanķō pālštam. Se um vond nūor neitst līti punni-striplimi gūngaserk ja punni jak sālgas, pallōd jälgadōks, virlikist, kāranist ibukst vāldin likkōnd tūlsō. Ykš tuoi, mierrō īend painit, nānd nāista tulmō ležgōl, ja nuttōn tuoizōn sielđō līvō kielkōks: »Griet, Griet, aja niemōd mierrō!» Molmōd ne rabbōnd kuolm kōrd kädud ūdōkubbō ja nuttōnd vōridi sōndi. Niemōd yldiņ nustōnd pād ylzō ja rūoikōnd mierrō, kus kaddōnd jara.

Set ykš niemō sȳönd tuoizist rāz ajgamāl. Se äb ūo lānd munkōks ūdskubs mierrō ja ailōn kūodōn tuoizō pūolō, mōtsō sizzōl. Kāra neitst kyl ūkšōn niemōn tagan, bet äb ūo sānd jemiņ käddō ja lānd vežžist sīlmadōks mierrō munt niemōdōn tagan. Vel kōgiņ neitsōd pilōnd vied pīnda pālō, venkōs kežzi ja danktōs pādō. Perizōks nūzōnd vel jōvist kuordiz viedstō ulzō ja nägtōnd mōtsa

pūolō, siz kaddōnd ried sizzōl jara. Mitykš ka nēdi jemiñ pierrō sieda äb ūo nānd.

Ku se nai tund mārad kuorřimizōst tāgiž, siz ta lieudōn siē mōtsō īend niemō. Ta äb ūo mittō mōtlōn ka ajjō sieda kuodaj, algō kyl täm eņtšōn niemō vond, bet se tund iž jūrō, laskōn ēntšta silastō. Siz nai pand krīzdōg niemōn ymmar kaggōl, ja se lānd tämmōn knaššō ūnō kuota sānō. — Nei siz siņnist niemōd suggōnd ka tānō kūja mā pālō. Ka Griet nim pierrō sieda tund väggi mūodō.

88. Kurg.

*Klīr klūr, turluttam,
Minnōn um āgi am,
Sūosō ma bředub ūd,
Mis siestō sūd'.*

*Klīr, klūr, turluttam,
Minnōn um āgi am,
Sūrist ma izandist,
Lind moiznikist.*

*Klīr, klūr, turluttam,
Minnōn um āgi am,
Vōrōl māl jelab ma,
Kui izand, ka.*

*Klīr, klūr, turluttam,
Minnōn um āgi am,
Tallō ma'm Saksamāl,
Sōvvō täd sūol.*

89. Rebbi tieb sud kērabizōks.

Suiž ja rebbi keitō ūdkubs pids mōtsō. Ne neistō, ku ēnōz tagiz pūdō. Rebbi kitiz: »Ku ma vol nūor, siz ma tei siē kērabizōks.« Suiž kyziz: »U siē sina teid kērabizōks?« Rebbi kitiz vastō: »Kui siz,

ku ma nūor mīez voldsō tei siē kērabizōks.» Suiž kyziz: »Kui ma vōiks sādō ka kērabizōks?» Rabbi kitiz sūrlistiz vastō: »Ma vōib sīnda tīedō kērabizōks.»

Ležgōl voļ āinad kūj. Rabbi kitiz suddōn: »Grēb sīnō āinad kūj pālō ylzō; ma pugub ala tōmpidi tiemō.»

Suiž grēbiz āinad kūj pālō. Rabbi kitiz: »Mata ēntšta āinad sizeōl nei ku kūorad ūd set āt rāz ullō.» Rabbi iž pugiz kūj ala ja ūrgiz rabbō tūlda. Suž kyziz: »Mis sāl tšābikšōb?» Rabbi kitiz: »Irōd purrōbōd ainō.» Rabbi pūgiz tūlda. Suiž kyziz: »Mis sāl ūgōb?» Rabbi kitiz: »Irōd jūokšōbōd pids ainō.» Rabbi altiz kūj palam. Suiž volks lānd juba jedspēdōn. Ta kitiz: »Sīdš sugub sangdō sov, mina lāmatōb jara!» Rabbi kieldiz, kitōs: »Ala li jedspēdōn jedsō ku ma panab.» Suiž vodliz, vodliz, juba ūrgiz tul vōrandōks tānda kyttō. »Oi,» suiž ūriz, »oi, kui um kibdi!» Rabbi kitiz vastō: »Kāndat kibdist, kāndat kibdist!» Suiž kitiz: »Sieda äb vōi kāndatō.» Rabbi kitiz vastō:

»*Ku sūrimist vājad,
Siz parimōd kērad!*»

Bet suiž īekiz kūj pāldō māzō. Tämmōn kāra juba paliz. Siest āigast suiž um āgiz kāraks.

90. Talšpyvad loul.

*Jel tulgid, lāmō Betlemō,
Sāl pallōs poļliz lommōmō
Siz kārapāinōdōks.*

*Lām Jēzus lapsta vančlōmō,
Ēntš sydamiži klōkšōmō
Mariaks Jōzefōks.*

*Sāl Jumal ovvō lōlamō,
Täm' tienandōkstō āndamō
Siz kubsō engōldōks.*

*Lām pālam': »Tul mād sydamō,
Ēe, tōurōz läpš, sīn jelamō,»
Mēg amad usklistōks.*

91. Vi ama Jumal jeddo.

*Jega mur ja viga
Jumal jeddõ vi,
Täma äbtõb piga,
Ta um alastli.*

*Ammõ, mis ïd vallõ
Sydamõ sin tõob, —
Rõoik set Jumalt pallõ,
Täma võttõ tõb.*

*Jumal sieda tiedab,
Mits ūod võjli sa,
Täma abbõ liedab,
Sinda virtõb Ta.*

*Jumal jüsõ pida
Enõsta vizastiz,
Sydam Täm jür sida,
Päla pildzistiz.*

*Āb lī sellist vaijō,
Mis sin yllō tieb,
Rōmōs äd sā kajjō,
Sydam tierrōks ieb.*

*Jega mur ja viga
Jumal jeddō vi,
Täma äbtōb piga,
Ta um alastli.*

Sižali.

(*Lūold āt tātōt tādkōks.*)

- 1 *Liepalind ja međlinki.*
- 2* *Kui ma mūoštab, nei ma lōlab. Rov loul.*
- 3 *Rebbi ja kōps. Sūomlist rov niž.*
- 4* *Saksa sōnas. Rov loul.*
- 5* *Saksad nurm pāl. Rov loul.*
- 6 *Suiž ja kūrgōz. Rov niž.*
- 7* *Kārapāinōd loul. Rov loul.*
- 8 *Siga tam allō. Rov niž.*
- 9* *Mäd neitst kāzgōnd. Rov loul.*
- 10* *Rāndadilba, pitkajālga. Rov loul.*
- 11* *Nädiļ pāvad. Kārli Stalte.*
- 12 *Kāma ja liesta. Muinist līvlist pierrō.*
- 13 *Tutiļ. Leļlist muini niž.*
- 14 *Jālgad āltami. M. Kampman »Uus aabits'ost».*
- 15 *Vāgiž istami. M. Kampman »Uus aabits'ost».*
- 16* *Kurgjālgad. Kārli Stalte.*
- 17 *Sūr Ants — jārakaits. Līvlist muini niž.*
- 18 *Kutsōmōt kylali. Siviä Heinämaa.*
- 19 *Rebbi ja krūz. Leļlist muini niž.*
- 20 *Tsälmōts. P. D.*
- 21 *Kārandōl. A. Dok pierrō.*
- 22 *Līvō rov tabandōkst.*
- 23 *Vižtuontō masalt ja ykš suiž. Leļlist muini niž.*
- 24 *Lāiska pālka. Kansakoulun lukukirja'st.*

- 25* *Dančši, daňši, dālbarūogōz.* Muinist līvōd pierrō Kārli Stalte.
- 26 *Sigadpaint bīskapōks.* Sūomlist muini nīž.
- 27 *Sūr vōjdagslēba.* M. Kampman »Uus aabits'ost».
- 28 *Ežmist kōrd miersō.* P. D.
- 29 *Tīlkamāļist tuba.* Sūomlist muini nīž.
- 30 *Vīli vārza.* M. Kampman »Uus aabits'ost».
- 31 *Kui okš vejiz kaļdi.* Sūomlist muini nīž.
- 32* *Kriķrū vārōd.* Kārli Stalte.
- 33 *Īrpūoga.* L. Tolstoi pierrō.
- 34 *Kymkāngali ertlōb vilkatōkst.* Livlist muini nīž.
- 35 *Siend Mikiļ.* Kampman »Uus aabits'ost».
- 36 *Tuku-Lōz.* Siviä Heinämaa »Aapinen» pierrō.
- 37 *Āma.* Siviä Heinämaa pierrō.
- 38 *Tāti.* Siviä Heinämaa pierrō.
- 39 *Līvō rov kītōbsōnad.*
- 40 *Skūolsō.* Sūomōkielstō H. Cerbach.
- 41* *Pešlinkiz loul.* Muinist līvlist pierrō Kārli Stalte.
- 42 *Lemkuoł, pāvaveža ja kylmasuiž.* Livlist muini nīž, nīžōn Mari Šaltjār.
- 43 *Joutōmlaps talšpyvad.* Alb. Breinkopf.
- 44* *Rieggōks māgstō.* Kārli Stalte.
- 45 *Lāiska Mikiļ.* Sūomōkielstō H. Cerbach.
- 46 *Talšpyvad vodlimi.* P. D.
- 47* *Kievadlīndōd.* Valkt (Vīdōz līvōd lugdōbrāntōz).
- 48 *Liedōdjema vāñkad.* Livlist muini nīž, nīžōn Mari Šaltjār.
- 49 *Ābjōva tȳō.* Sūomōkielstō H. Cerbach.
- 50 *Lībdiz tūgōd.* P. D.
- 51* *Rikaz rānda.* Kārli Stalte.
- 52 *Mierkārgōnd.* Livlist muini nīž, nīžōn Mari Šaltjār.
- 53 *Vana Nika.* Lauri Kettunen »Suomen heimon kirja» pierrō.
- 54* *Kutškist.* Kārli Stalte.
- 55 *Kui Matš mōtliz volmō miez.* Kansakoulun lukukirja I.
- 56 *Līvō rov tabandōkst.*
- 57* *Līvō rovlōlōd.*
- 58 *Tīlkamāļiz naist gilgōmōs.* Sūomlist muini nīž.
- 59 *Tika ja rebbi.* Rov nīž.
- 60 *Miez ja siga.* Aleksis Kivi pierrō.

- 61 *Līvō rov kītōbsōnad.*
 62 *Pottiōrmaņ. Līvō rov niž.*
 63* *Rāndakēļ. Kārli Stalte.*
 64 *Kui vana Zūonkō skūolō lādsō rikkōks sai. A. Skadiņ.*
 65* *Lumkāpkōd loul. Kārli Stalte.*
 66* *Lōlidī kūldōs. Kārli Stalte.*
 67 *Polakōz ja rebbi. Sūomōkielstō H. Cerbach.*
 68 *Ēbrikš. Z. Topelius pierrō.*
 69* *Mōlkōd volgōd sinnōn pūdōd. Kārli Stalte.*
 70 *Sammatti poiški. Z. Topelius.*
 71* *Selli äb ūo līvli. Kārli Stalte.*
 72 *Jouļōmlāpš. Alb. Breinkopf.*
 73 *Jukola veļid taļšpyvad ūdōg. Aleksis Kivi.*
 74* *Līvlist taļšpyvad. P. D.*
 75 *Izamā āltar pālō. Alb. Breinkopf.*
 76* * * Kārli Stalte.
 77 *Kuod. Z. Topelius pierrō.*
 78 *Izamā Z. Topelius pierrō.*
 79* *Kyzzimi. Kārli Stalte.*
 80 *Kōñig āndōkst. Z. Topelius.*
 81 *Līvō rov tabandōkst.*
 82 *Rebbi ja kōps. Sūomlist muini niž.*
 83 *Pids tīedidi. Līvō rov legend pierrō R. Ran.*
 84 *Kaspōr iz op midegōst. Kansakoulun lukukirja I.*
 85 *Līvō rov kītōbsōnad.*
 86 *Sūr sōbra. Oskar Wilde, līvlistōn Añdr. Stäler.*
 87 *Siñnist niemōd. Līvlist muini niž, nižōn Mari Šaltjār.*
 88* *Kurg. Kārli Stalte.*
 89 *Rebbi tīeb sud kērabizōks. Sūomlist muini niž.*
 90* *Taļšpyvad loul. Kārli Stalte.*
 91* *Vī ama Jumal jeddō. Kārli Stalte.*